

ОТ АВТОРА НА • ПЪТЯТ НА ИКАР •

ЛЮБЕН ДИЛОВ

ДА ИЗБЕРЕШ  
СЕБЕ СИ

ФАНТАСТИЧЕН РОМАН



ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА  БАРД

Любен Дилов

Да избереш себе си

Знай, затова е толкова трудно да избереш себе си, понеже в този избор абсолютната изолация е идентична с най-дълбоката обвързаност, а тя пък безусловно изключва възможността да станеш друг, да се сътвориш в нещо друго.

Киркегор – „Или-или“

## ЧАСТ ПЪРВА

### 1.

– Да ти помогна ли? – запита Рут и посегна да пъкне ръце под мишниците му, но той извъртя рамене.

Прешлените му в лумбалния пояс глухо изчегъртаха. Чу ги, навярно и тя ги чу. Другото под тях обаче, плъснато в инвалидната количка, си остана безчувствено, въпреки че тук и там още го прострелваха убожданията на невидими игли. Сякаш смъртта се забавляваше да го подсеща за себе си.

– Защо не ме оставиш най-последно на мира, а?

Опитът да извика вече му струваше усилия. Мускулатурата на уста и гърлото май също бе започнала да се обездвижва. Дебнеше го, разбира се, и самовнушението. Когато с научна ярост си се втренил в собственото тяло, лесно ставаш податлив на усещания за промени там, където още не са настъпили, но в книгите си прочел, че неизбежно ще се появят.

– Искам те и ти ме искаш, и имаш нужда от мен! – изреди Рут с шеговита игривост. С нея тя понякога тържествуващо подсказваше някоя простичка формула, забравена от вечно улиания в нещо си професор Даниел Димих.

Но сега той не беше улисан другаде и възприе всяка нейна дума като справедлив удар. Искаше я и имаше нужда от нея въпреки гаснещите в мъртвилото на парализата сексуални пориви. А нейното ревниво бледение над нарастващата му безпомощност ферментираше у него до усещането за лично поражение. Защо не можеше да прегърне сега това бледокожо тяло, по което помнеше мястото на всяка луничка? Да го сграбчи с безогледната грубост на страстта, която Рут в такива мигове очакваше с влудяващата готовност да посрещне и най-сляпата негова леска, дори да прилича на изтезание?...

Силата, още жива в бицепсите му, продължи да дреме унесена в желанието си също да заспи. Или в съзерцанието на едно видение, което той настойчиво извикваше пред очите си, с надеждата все пак да я доразбуди.

Дребничко бе нейното тяло, знаеше го, но във видението му то бе всепоглъщащо голямо. Едрите ѝ гърди се полюшваха голи над плажния

пясък или над корема му, задъхани от привичните и винаги непривични движения на двамата. Жилавите й крачка изпълняваха във въздуха незнаен танец, лъскавият мрак в семитски издължените й очи ту пламтеше закачливо, ту се взривяваше от вътрешния напор на страстта. Така омагьосваха зора му тези очи, че нослето с облия възмесест крайчец под тях оставаше незабелязано. Обичаше я и се нуждаеше от нея, а вече никога нямаше да я има такава, каквато бе я имал на пустия плаж или под собствената си млада и пъргава голота, за която нейното тяло с упоение се разтваряше.

Добра математичка, тя сякаш с математическа закономерност носеше името на библейската прамайка Рут, от чиято утроба навярно са се пръкнали най-полезните качества на евреите. Обагрени естествено с плашещата мъже като него безцеремонност на съвременните момичета, за които като че ли бе по-важно да декларират своята независимост, отколкото действително да я притежават.

Димих я откри покрай брат й, своя заместник в Института. Иначе едва ли би забелязал женските й прелести сред рояка еднакво старателни в науката и еднакво разпасани в поведението си стажантки и докторантки. От тях той по професионално задължение отвърщаше мъжки поглед. Но че се оказа сестра на Виктор Аройо изведнъж я направи докосваемо близка и недосегаемо далечна. Трагичното противоречие постепенно се превърна у него в помрачаваща делника му любов, накара го дори доста невъзпитано да скъса с поредната приятелка, приета от него в леглото заради нуждата от сексуално спокойствие. Ставаше му все потрудно да я потиска, докато Виктор Аройо, бърникайки в утробата на някакъв киборг, веднъж не му подметна като забавна институтска клюка:

– Знаеш ли, че моята сестричка, изглежда, е влюбена в теб? То коя ли от стажантките не ти се слага, ама при Рут май е по-сериозно.

Виктор положително по същия начин бе описал на сестра си неговата реакция на объркан гимназист, комуто внезапно са се обяснили в любов, защото тя още на другия ден се изтъпани пред него в кабинета му:

– Значи ли, професоре, че имате по-специално отношение към мен, щом досега не сте ме запитали, както питате всички колежки, дали не съм си избрала вашата специалност заради съкращението й?

Сигурно бе станал смешен с шаблонната си шега – абривиатурата на „авангардни компютърни технологии“ беше АКТ. И доста го засрами! Но след такъв въпрос се оказа невъзможно да шикалкави. Предаде

се повече смутен от лекотата, с която се осъществяваше непостижимо-то, отколкото ощастливен. И с храбрата отрешеност на застаряващия ерген, че ще е завинаги. Защото със сестрата на най-близкия си помощник не можеше да постъпи като с другите жени. А сега вече и не помнеше кой към кого тогава пръв посегна. Рут, която още същия час захвърли цигарите, съзряла неволното му смръщване от миризмата ѝ, така го всмука в себе си, че той никога повече не усети порив към друга жена. И никога не намери повод да се запита дали в поведението ѝ не бе имало пресметливост да обвърже прославения учен към семейството си.

Директор на най-авторитетния европейски център за евристични изследвания и авангардни компютърни технологии, професор Даниел Димих беше тогава не само сред най-младите професори, не само известен, но и впечатляващо спортен на вид. Беше и достатъчно остроумен, за да очарова стичащите се от целия свят към него специализантки. Още повече, че журналистите с пристрастното си лекомислие направи му създадоха лоби за някоя от бъдещите Нобелови награди – сигурно защото тя отдавна не бе оставала в Европа. Докато Димих – представително висок и мъжествено хубав под булото на класическата отчужденост на учения от страстите на деня – сякаш носеше не само откривателския усет на стария континент, но и цялата мешавица на кръвта му, та би стоял великолепно под прожекторите на сцената на Нобеловия комитет.

Сега най-елитните болници на Европа преточваха на всеки три месеца тази негова кръв, за да я филтрират, надявайки се чрез пречистване да забавят развитието на връхлетялата го незнаяно откъде, все още спорна в етиологията си болест. Сравнително рядкото заболяване нямаше дори единодушно установено име. Най-често го наричаха за кратко АЛС – амиотрофична латерална склероза, другаде го назоваваха гръбначна мускулна атрофия, а отвъд Океана бяха го кръстили Болест на Лу Гериг. Може би дошла у него с някой от славянските му, англосаксонски или испански гени, тази болест бе започнала преди три години безмилостно да го обездвижва. И само нападнатият му като из засада мозък възпираше в неуморима още съпротива възкачването ѝ към жизненоважни органи. Медиците правеха онова, което знаеха или дръзваха да опитат, със скритото примирение, че пациентът им, макар и знатен гражданин на света, е обречен. А ако той се съгласяваше да удължават мъките му с всевъзможни процедури и операционни присадки, то бе заради ината на учения, че с подготвения си да надниква в тайните на материята мозък ще узнае за болестта нещо недостъпно за специалистите.

Рут първа научи за болестта му, но вместо да го изостави, както ѝ

предложи, тя сякаш възтържествува – „великият Димих“ най-после бе ѝ паднал в ръцете! И започна да се грижи за него като за дълго жадувано и заради това двойно повече глезено дете. Не му позволи да наеме болногледачка, измести и майка му, а с пламенната си предприемчивост издейства да я назначат на мястото на личната му секретарка. Така узакони правото си да бъде все при него. И доста себично се разпореждаше с тялото му или по-скоро с онова, което още функционираше в него. За сметка на измъчено насмешливото търпение, с което посрещаше капризите му. Защото с напредването на болестта и характерът му се променяше. Дразнеше го нарастващата му зависимост от Рут, а осъзнаването, че още стотици хора се виждаха принудени да се съобразяват с неговото състояние, го правеше злорадо придирчив и саркастичен.

Рут притисна хлъзгавия си от тънката коприна на пенюара корем към тила му и това му се стори по-скоро пресметливо съблазняване, отколкото искрена потребност, защото в думите ѝ нямаше нито драматизъм, нито сериозен упрек:

– Толкова години ми вярваше, нали? Защо така изведнъж...

От горещия допир на корема ѝ някакво подобие на живот се опита да поникне в сплеснатия му от мъртвите бедра чатал, но то само го на кара да се чувства двойно по-виновен.

– Вярата обвързва. А теб пък да обвързвам към себе си е чисто престъпление.

Тя не се остави да я отклони от намерението ѝ. Преди да заболее, Димих с разсеяно удоволствие се подчиняваше на волята ѝ да му се налага в житейските неща.

– Не усещаш ли колко е горещ коремът ми? Защо го оставяш празен? – издекламира тя над главата му, сякаш насмешливо цитираше Библията.

Тилът му възприе нейния цинизъм като изненадващ удар и Димих болезнено изкриви врат, за да отлепи глава от корема ѝ.

– Рут, моля те! Какво става с теб? Ти никога...

– Така ли си решил да се оправдаваш, загдето не се оженихме? Престъпление било, а? Не мислиш ли, че е доста подло? Защо му е на човека законна съпруга, щом си има едновременно любовница, сътрудничка, болногледачка...

– Ама да се оженим ли искаш? Разбира се, това...

– Глупости – прихна тя. – Хайде! Стига си се преструвал на умрял!

И повторно се опита да напъха длани под мишниците му. Грубостта ѝ, каквато той не помнеше, предвещаваха скандал и Димих

недоумяващо преглътна собствената си язвителност, опита се да разбуди покорството си. Свали очила, слепешката ги пхна отзад в количката. На носа му, над леката изгърбеност цъфна като раничка кървавочервената черта от тежестта на непрекъснато дебелеещите стъкла. Новият опит на Рут да му помогне го застави да бърза. Залепи стола си плътно до леглото, прекатури се странично на твърдия матрак и послушно изпъна гръб. Мускулите на лактите му потрепераха и той не би могъл да каже дали физическото усилие потискаше повече възбудата или безсилието на покорството. Вдигна длан да обърше бликналите на челото му капчици пот и видя през полуспуснатите си клепащи размазания бял облак на вече голата Рут.

Зрънцата на възедрите ѝ гърди сигурно бяха поникнали като жадни за живот любопитни към света цветенца, но Димих ги видя такива само в насила повикания си спомен. И кожата над гърдите трябва да бе порозовяла от нахлудата в нея кръв. Положително цялата ѝ великолепна голота, която бе обичал ту с романтична нежност, ту с бруталната безогледност на страстта, сега се надсмиваше на неговата немощ. Не, не бе в състояние да я пожелае както трябва, а се налагаше да потиска допълнително чрез разумно послушание надигащата се в него съпротива! Защото Рут все пак не бе поисквала друга отплата за своята необикновена преданост, освен това, което преди бе и за двамата радостно обезумяване.

Рут едва ли имаше чак толкова често нужда от него. Увлечението ѝ по математическите модели на компютърните конструкции винаги бе било по-силно, любовта ѝ към науката по-всеотдайна и Димих отдавна я подозираше в опити и по сексуален път да разбужда съпротивителните сили в тялото му за борба с болестта. Кой ли бе ѝ го внушил, гаврейки се с трагичната им връзка? Или идеше сегашната ѝ нова и неприлична настойчивост от някакво женско предчувствие, че предстои да го загуби?

С ловкостта на обиграните си от компютрите пръсти тя смъкна панталона му чак до глезените, отпрати подире и долните гащета, приюти в шепата си онова, което до неотдавна веднага скачаше за действие. От гънката под гърдите ѝ занадничаха две симетрично разположени тъмнокафяви бенки. По-рано той обичаше да ги целува, а сега през завесата на силното късогледство те му заприличаха на незнани, но опасни буболечки. Димих стисна клепащи, измъчено се усмихна:

– Овладаваш некрофилията ли?

– Мълчи – шътна му тя. – Казах ти, искам дете!



Качи се на кревата, предпазливо легна отгоре му, сякаш се боеше да не скърши нещо под себе си. Той усети топлината и тежестта на тялото ѝ само там, където сетивните клетки в кожата още възприемаха.

– Рут, скоро ще се парализирам целият и ако не ми помогнеш да си ида с достойнство, ще ме изтезават до смърт в някоя болница.

Устните му се разиграха от изкушението да ѝ съобщи своята идея, но тя импулсивно ги смачка с ръка. Димих все пак успя да провери между пръстите ѝ подигравката си:

– Да не си повярвала на журналистите, че съм гений? Чист европейски патриотизъм! Па и гениалността не се унаследява.

Завещанието му, съставено в нотариата, определяше Рут Аройо за пълна наследница на всичко негово – от голямото жилище до библиотеката, компютрите и авторските права. Майка му и разведената му сестра го приеха за справедливо – Рут изцяло бе ги отменила в гледането му, притежаваше и способността да се грижи за посмъртната му слава. А те, материално обезпечени, не се нуждаеха от неговото имущество. За какво ѝ бе тогава това дете, което щеше да дели с нея наследствените права? Отгоре на всичко щеше да пречи и на научната ѝ кариера, която тя бе пожертвала заради него!

Изслушала тогава при нотариуса завещанието му с потъмняващо лице – от неловкост, или от осъзнаването, че то всъщност означава натоварване с нови отговорности и доживотно обвързване с името на Даниел Димих, Рут сега отпаднало полегна край него. Ръката ѝ спря да милва онова, от което още искаше своето дете.

– Трябва ли непременно и в такива моменти да дрънкаш глупости?

Силно измършавели, бедрата му не възприемаха вече и температурните разлики на въздуха. Само в нещото между тях животът още бе в състояние да надига глава като тревата под престарял асфалт, но, вместо да се съвземе, то съвсем бе примряло в топлината на дланта ѝ. Димих рече треперливо:

– Сигурно ще ми бъде по-леко, ако ме намразиш.

– Не се мисли за изключение – издуха тя горещия си издих в ухото му. – Когато човек страда, много му се ще и другите да страдат.

Той признателно погали рамото ѝ. Би погалил и ума ѝ – бърз, находчив, честичко, като сега зъл, сякаш си отмъщаваше заради хилядолетните мъки на еврейството.

– Ти си ми най-доброто страдание...

– Аз също те обичам – побърза тя да прекъсне неумелото му излияние, а ръката ѝ с нова настойчивост му заприпомня, че е крайно време

да се съсредоточи.

Повече обаче не постигнаха, макар тя да прибегна и до помощта на устните си. Димих изпъшка виновно:

– Сигурно болестта е стигнала и до там.

Рут го захлупи с едрите си гърди. Дишаше като него тежко, смазващо тежко бе и разочарованието ѝ.

– Не е, ама като все мислиш за друго!

В този момент искрено му се щеше да го няма на този свят, да не се чувства задължен към никого. Въпреки че – той знаеше това – „този свят“ искрено се безпокоеше за здравето му, защото почти във всеки дом имаше полезни уреди, които той бе изобретил. Ръцете му обаче, като в жест на отчаяние, самопроизволно се вкопчиха в голия ѝ гръб. Едната зашари по него в несръчно подобие на ласка, другата допълзя с вече трудно подвижни, сякаш премръзнали пръсти до тъничкото ѝ вратле, оголено от късо подстригваната семитски къдрава коса.

– Не го преживявай – изгърби се тя като котка в съпротивата си спрямо ласките му. – Не ти е за пръв път, нали? Аз съм си виновна, така те нападнах... – Хвърли поглед на часовничето си, викна с облекчение, за да омаловажи случилото се: – Ама какво правим ние? Сестрата ще ни савари!

Изстреля се заедно със своята изкуствена веселост от леглото и клекна – като да я скрие – над захвърлените си на пода дрехи.

– Не ме гледай!

Димих напипа очилата си, пъхнати в нишата зад колелото на количката. В стаята сякаш светна прожектор, проясни и размести предметите в нея. Въпреки предупреждението той се загледа в трогателно тесния ѝ за въздрите гърди гръб, в сиянието на младата кожа, обсебило цялата стая. Споменът, че бе обсипвал този гръб с хиляди целувки, придаваше неутолимост на съзерцанието му. Болката в живата горна половина на тялото му занараства до нетърпимост, показва му като на екран проснатата негова безпомощност. За да прогони мъчителното видение, той се зае да върне панталона на мястото му.

Изправяйки се, донавлякла пенюара си, Рут се обърна да му помогне. Устата му конвулсивно хапеше въздуха. Уголемените му от дебелите стъкла очи бълваха сълзи из зачервените си ръбове. Тя рухна на колене край леглото и самата зариде с виещи нотки в гърлото.

Димих промълви едва чуто, но Рут го чу:

– Безсмислено е.

Едва ли имаше по-нелепо определение за такъв плач, но Рут сякаш

тъкмо такова утешение бе очаквала. Вдигна лице, шумно подсмъркна и смогна и да го облъчи с една мокра усмивка, в центъра на която блеснаха два реда ситни, лъскави от слюнката зъбки. Храбро момиче беше Рут!

– Прав си! Ще му дойде времето и на плача.

– От болестта е. Не владее вече и мускулите на лицето си.

Забравила да крие болезненото си усилие да бъде весела, тя се изправи и подсмъркна:

– Знам. Не се безпокой! Ти трябва да ме извиниш!

И демонстративно му обърна гръб, за да го остави сам да се върне в количката. Застана пред огледалото над тоалетната масичка, заоправя пенюара си, запреструва се, че реши невъзможното за сресване астрагано калпаче на главата си.

– Рут – издума той плачливо. – Не ща да ме гледаш такъв! А ще става и по-лошо. Не само сълзите си ще почна да изпускам.

Тя подхвърли през рамо все така изкуствено нехайство, в което се пързаяха недопрегълтнатите хрипове на плача:

– Помня те и здрав, така че...

– Звъни се! – прекъсна той банализираното ѝ от употреба утешение.

Рут не прибегна към видеодомофона, а направо хукна с осезаемо облекчение да отваря на медицинската сестра, идеща за поредната инжекция.

## 2.

Не беше медицинската сестра, а брат ѝ, професор Виктор Аройо. Той измърмори в гъстата си староеврейска брада своето незаинтересувано „Как сме“ и познавайки разположението на жилището, се отправи към вратата на кабинета. Рут едва смогна да се отмести от пътя му.

– В спалнята е още. Чакаме сестрата за инжекциите.

Аройо не ѝ обърна внимание, като че ли не я и чу. По същия безогледен начин се носеше из коридорите на Института. Властната осанка – като повечето твърде ниски мъже Аройо доста се и пъчеше – сякаш го извисяваше над ръстово нормалните хора. Преди да седне в инвалидната количка и приведен вече над бастуна, Димих пак надвишаваше с цяла глава своя заместник на директорския пост. Беше професор по медицинска физика, имаше и куп изобретения в биокибернетиката. Едроглав, с гъста, къдрава коса, която направо преливаше в староеврейската брада,

той повече приличаше на банализиран от научната фантастика отрицателен тип учен, та целият персонал и сътрудниците на Института най-много от него се плашеха. Отмъщаваша си, наричайки го помежду си ту „отровното джудже“, ту „Педа учен – лакът брада“. Съзнаваша обаче своята несправедливост – проф. Виктор Аройо притежаваше неоспорими качества на учен и администратор.

Димих все пак бе успял да се премести в количката си зад своето огромно бюро, отрупано с компютри, принтери и факсове, да посрещне и с усмивка своя заместник, който дори не благоволи да отвърне на поздрава му, а направо раздуха брадата си:

– Очаквах от теб повече капризи! Важното е, че си го харесал, идвам да взема чертежа. – Огледа се крадешком, видя, че сестра му е излязла от кабинета, и хвърли на бюрото малка аудиокасета. – Записът не е добър, правих го тайно. А ти чуи какво мислят хората, на които разчиташ, и престани да ме тормозиш!

Димих извади дискетата с чертежа от най-близкия до ръцете му компютър, изговаряйки малко натъртено гласните звуци:

– Вик, ако си свободен, заведи някъде Рут тази вечер! На театър, на концерт... Не мога да я изкарам от къщи, ще се поболее.

Аройо кимна, разбрал, че не му е толкова за здравето на Рут, колкото да остане сам с донесената аудиокасета.

– Вероятно ще се оженим, щом столът ви бъде готов – додаде внезапно Димих и несъзнателно отдалечи количката си от своя бъдещ зет. – Хубав е, но ще го приема само като сватбен подарък.

Виктор Аройо духна нервно космите от устните си.

– Предполагам, че и тя го иска...

– Знам, че ти е неприятно сестра ти да се обвързва с един полутруп...

– Нищо не съм казал.

– То се вижда. Ще бъда и аз откровен, Вик. Обичахме се със сестра ти и още се обичаме, макар то сигурно да е вече самопринуда или обич към спомена, или каквото там може да бъде. Но за Рут ще е по-добре да бъде моя законна вдовица.

Аройо бе отишъл до прозореца, зад който скоро щеше да се мръкне. В стъклото се отразяваше само черният облак на брадата му.

– Столът, който ти конструираме, не е катафалка.

Димих щеше да му възрази, но Рут влезе, разперила голите си лакти от двете страни на таблата с двете бири и чинийките със златистожълта майонезена салата.

– Вик ме молеше да те пусна с него тази вечер на театър – внимателно издекламира насреща ѝ Даниел Димих, като се стараеше да не размаже гласните с езика си.

– Какво ще гледаме – издрънча радостната готовност на Рут в бирените чаши и тя добави позасрамено: – А ти няма ли...

– Имам работа тази вечер – рече Димих с цялата властност, на която беше способен. – Върви се облечи, докато си изпием бирата!

Рут хукна към спалнята с плахия възторг на момиче, поканено за първия си бал. Димих повторно извъртя количката към заместника си.

– Не ме съди жестоко, Вик! Няма да е задълго и тя ще е свободна да изживее младостта си. А ако искаш това да стане по-скоро, да спестиш и на нея някои доста неприятни моменти...

Аройо бе навел брадата си над бутилките, които отваряше:

– Чуй касетата и ще се убедиш, че не зависи от мен!

– Отлично знам колко зависи от теб. А обидата и в двата случая ще остане, братко. У мен заради Голема, у теб загдето съсипвам живота на сестра ти. Наздраве!

И той заклеши в пръстите на закривената си ръка високата чаша с преливащата над ръба ѝ шуплеста пяна.

Рут му се видя толкова чужда в рядко обличаната от нея официална рокля, че Димих двойно по-остро усети неспособността си да я притежава – нищо в него не я пожелаваше. Болестта ли бе направила мозъка му импотентен или навикът? Все едно, погине ли въображението, май че угасва и потентността! А Рут? Обичаше ли го наистина, или просто си е преценила, че щом е свързана с един от прославените мъже на своето време, длъжна е да остане докрай с него? Па и за собствената ѝ кариера ще е от полза.

Но защо тогава по-неотстъпно от него самия се бореше с болестта му, след като добре знаеше, че е невъзможен добрият изход? Непрекъснато му внушаваше, че лекарите твърде малко знаят за нея, че само се упражняват в теоретични умопостроения, а неговият необикновен силен в съпротивата си към света мозък не ще позволи на болестта да го надвие. И като че ли успяваше. Отначало болестта се развиваше удивително по-бавно, отколкото допускаха лекарите и учебниците им. Сякаш без сериозни намерения тя отхапваше ту тук, ту там парче от краката или бедрата, връщаше отхапаното за по-слаб, но все пак осезаем живот, педантично заобикаляше разните по-важни нервни центрове и великодушно им предостави няколко години пълни с повече любов и радостен труд, отколкото с тревоги. Докато неочаквано като че ли се

ядоса и бързичко запълзя по четирите му крайника, започна методично да ги умъртвява. А следиш ли властните стъпки на собствената си смърт, невъзможно е да се опазваш от периодичните депресии. Тук Рут единствена можеше да му помогне. Най-малкото с това, че той усещаше необходимост от нея! Твърде слабо го утешаваше увереността, че медицината ще му бъде благодарна за професионалните наблюдения, каквито едва ли би получила от хиляди анамнези, за касетите, в които педантично ги диктуваше всяка седмица, щом отпратеше за нещо Рут извън дома им.

Институтът за изучаване на външните планети бе щедро финансирал поръчката си за самопрограмираща се машина, която да работи на далечните планети с техните невъзможни за човешко пребиваване условия. Машината отдавна бе готова, но все още експериментираха с нея, защото тя неочаквано се самонадаряваше с изненадващи способности. Натъпкана с всевъзможни сензорни устройства, изкуствени интелекти и автомати за работа дори на Юпитер и Сатурн, тя бе развила почти равните интелектуални възможности на учени от висока класа, заедно с модерното им лабораторно оборудване, но без уязвимата крехкост на човешкото тяло.

Шеговито бяха я нарекли Голем по името на средновековния митичен изкуствен човек, макар тя с външния си вид изобщо да не приличаше на човека. Канеха се вече и да я предадат, горди със своята работа, когато им връчиха телеграма веднага да си получат трупа на някакъв идиот, който бил го завещал на техния институт и сега щял да се самоубива. Хукнаха да предвардят самоубийството, да обяснят, че макар да имат раздел за биотехнологии, техният институт не работи с човешки органи, но самоубиецът, завещал се нотариално, бе така пресметнал времето, та да го получат още топъл. Само дето не се съобразил, че мозъкът му ще умре прекалено бързо, за да бъде използван за каквото и да е. Тогава, уреждайки формалностите по отказа от странното „дарение“ в полза на някоя болница, на Даниел Димих хрумна идеята да конструират втора, по-голяма глава за Голема, на която да упражнят враждането на човешки мозък.

Предложението му, естествено, бе посрещнато с насмешка – да похарчиш толкова средства и време, за да вградиш в Голема мъртвия мозък на някакъв глупак! Щом дори масовият човешки мозък отдавна не постигаше и една стотна от възможностите на новите фотонни интелекти! И все пак забавният експеримент постепенно ги увлече! Па и защо Големът им да си нямаше резервна глава!

В онези дни Даниел Димих едва забележимо позамяташе крак, та в Института още не знаеха за болестта му. Само по „роднинска“ линия единствен Виктор Аройо бе научил за трагедията. Той веднага се досети за какво е необходим необикновеният експеримент на неофициалния му зет, затова побърза да излезе за нещо си от съвещанието, без да реагира на идеята. Така тя си остана още тогава неизричана тайна между двамата, докато Димих не реши, че е настъпило времето ѝ.

Под масата ли бе държал Аройо апаратчето си, под някой от столовете ли бе крил микрофончето му, но записът непрекъснато биваше смущаван от всички шумове, предизвиквани от неподозиращото, че е подслушвано човешко тяло. Беше обидно лош запис и от него би трябвало да се срамуват хора, боравещи с най-съвършените средства на планетата, ако тъкмо това не беше и причината. Аройо сигурно изобщо не владееше техниката на обикновения магнетофонен запис, чието начало направо се и губеше, после усилвателяят на рекордера внезапно изригна дрезгаво младежко прихване:

...Ясно, ясно! Предлагат ни да се позанимаем с проблема за човешкото безсмъртие... – Димих разпозна маниера на онова нахакано приятелче на Рут, което назначи по нейно настояване, а то се оказа толкова кадърно, че го и включи в най-елитния актив на Института. – Аз обаче, господа, отказвам да участвам дори в разговори за подобни идиотщини. Първия експеримент, как да е, запазихме в тайна, но втори такъв няма как да не се разчуе. И цели пълчища склерозирали старци, дето не им се умира, но си имат достатъчно пари, ще ни затрупат с поръчки за своето машинно продължение. А ние ще си зарежем сериозната работа, за да богатеем за тяхна сметка. Нали така стана с оня институт, дето замразяваше мъртъвци за бъдещето! И какво? Ще обслужваме не човечеството, а онези, дето и без това са си проживели живота много приятно на неговия гръб...

Прекъсна го не само трополенето на обувки, а и гласът на Аройо. Бе необичайно умолителен, вместо по привичка началнически властен:

– Не бързай с проповедите си, Бор! Никой няма намерение да буди мерака на еснафа за безсмъртие. То си е вечното търсене на начини да разширяваме възможностите на човешкото съзнание да прониква в тайните на материята. А моралните, социални и юридически препятствия неизбежно ще станат надеждна бариера против онези, за които говориш.

– Ти само им покажи, че е осъществимо, па ела гледай какво ще направят! – запраща магнетофонната струна от страстите на буйния младеж. – Твоето познание пак ще драпа подир алчността на изкуствено

удължен живот! Както стана с толкова открития.

„На твоите години е лесно човек да се отказва на думи от продължаването на живота“, каза му на ум Даниел Димих и се усмихна над явните усилия на своя заместник да не му провалят още в началото странното обсъждане.

– Колеги, разговорът ни е само теоретичен. Доколко сме склонни да поемем такъв риск...

Сега пък него прекъсна магнетофонната врява, а над нея изплува глас, който Димих не разпозна. Вероятно принадлежеше на някого от медицинските консултанти на Института:

– Помните какъв скандал се развихри, когато започна клонираното отглеждане на човешка биомаса! А ставаше дума само да се вземат гени зародиши от индустриално произвеждана биомаса, вместо да се търсят донори за готови органи. Всички се разкряха, нали? До кой момент в биомасата имало само годен зачатък на търсения орган и кога в него се пръквало онова, дето му викат живот ли, душа ли? Осъдително било ембрионът да е цялостно оформен! А нали тъкмо тогава е най-подходящо за присаждане на части от него... Религиите и до днес са против, но методът все пак се наложи, защото прекрати доказано престъпни деяния като покупко-продажбата на органи или убийствата за снабдяване с тях...

– Науката винаги е поставяла човечеството пред свършени факти – изхриптя друг непознат глас наред стърженето и пукането, уловено в магнитната струна.

– ...съвсем различно е, колеги, твърде абстрактно е като цел и едва ли ще обслужва медицинската практика, където можеш и да си позатвориш очите заради спасението на човека. Не е като да вземеш гени от човешка биомаса, вместо органи от трупове или живи донори. Колкото и някои да твърдят, че животът на индивида се съдържа още в гените му! Все пак е недоказано. Докато за Голема ще е нужен мозък от жив, здрав и млад човек. Склеротик не ни върши работа. И колегата одева беше прав. Къде ще намериш мозък, който да си струва не само парите, ами и усилията, и риска...

– Има! – сякаш скъса струната Аройо с невъздържаното си вмешателство и Димих го видя във въображението си като разярено клише на отрицателен демон-учен от научнофантастичен роман. Сигурно бе скочил и от мястото си, за да изглежда заплашително едър, бе свирепо разрошил брада.

Близко минута струната се въртя безгласово и само пукотът ѝ



приличаше на учудено цъкано с език. После из глъбините на мълчанието изплуваха плахи възклицания на фона на боязлив шепот, изненадващо смачкан от тежък и властен бас, който сякаш прочисти записа от паразитни шумове:

– Поканен съм като юридически съветник, но проблемът ви съвсем не е от обикновените правни проблеми, с които се сблъскваме при всяко ново поколение работи. – Притежателят на баса очевидно се чувстваше навсякъде в среда, над която бе свикнал да доминира. – Знаете, че дори евтаназията вече цял век чака за разрешение, а тук се касае за много повече. Убийството е задължително, защото, както казахте, самоубийство без квалифицирана помощ ще умъртви мозъка, ще го направи негоден за присаждане. Изваждането обаче на мозък от живо тяло няма да бъде прието от сегашните закони като умъртвяване на донора с негово съгласие. Защото... Нека приемем, че той все пак остане жив! Тогава пък ще се усети с цялата ѝ сила липсата на закон, който недвусмислено да постановява, че мозъкът е човекът и притежава всички права да представлява човека, в каквато и обвивка да се намира... – Самоувереният бас се позагуби в словесната законодателна джунгла, измляска няколко пъти и преглътна още няколко пъти, като да гълташе алинеи и параграфи. – А с такъв закон всеки парламент ще се затрудни. Ами ако мозъкът умре при присаждането? Нормално за първите опити, нали? Тогава присаждането автоматично се потвърждава като убийство, защото сте му обещавали живот. Дори след година-две да умре, законът пак ще го смята за убийство чрез измама. Нали никой не ще е в състояние да докаже колко би живял този мозък в собственото си тяло...

Басът май се поумори от внушителната си пледоария, та леко презгавя:

– Да се позоваваме на първите присаждания на сърце също ще бъде законово лесно оборимо. Тогава се е подменяло доказано болно сърце с доказано здраво и само имунната система не е била още овладяна от медицината. Разберете, господа, никъде не ще намерите закон, който да третира такова деяние като жизнено необходимо или поне като доброволен отказ от живота! Все едно колко нотариално заверени съгласия на донора ще представите! Всеки съдия с право ще съзρε тук престъпление, ако не му представите обширен протокол от държавна медицинска комисия, доказваща скорошната и неизбежна смърт от мозъчно заболяване. А такъв мозък не ви трябва, следователно подобен протокол може да бъде само фалшификат, който ви излага на постоянна опасност да бъдете изобличени. – С последните думи басът си възвърна своята

властност, извиси се до катедрен патос със звънливи нотки на злорадство. – Следователно не ви мърда присъдата за организирано предумишлено убийство, нищо че било с научна цел!

– Точно така – усърдно го подкрепи гласът на медицината. – В интерес на науката отдавна би трябвало да се проведе всенароден референдум, който да ни даде най-последно ясни пълномощия...

Бор изръмжа презрението си:

– Част от населението може и да ви гласува доверие, но поне две трети от света ще се възбунтуват заради суеверията си или заради свои си хуманитарни разбираня.

Някой, който досега, изглежда, бе само слушал, въздъхна с горчиво примирение:

– Е, да! Религиите и моралът винаги са били пречка за познанието.

– Значи пак ще се наложи да си послужим с изненадата на прецедента – отново се провикна с несвойствена му шеговитост Виктор Аројо. – Истинският учен, колеги, винаги е намирал смелост да се опълчи срещу консерватизма на масите...

– Нали уж само теоретично?... Ти да не искаш да кажеш... – пресякоха се два гласа едновременно и собствениците им сигурно бяха наставали от местата си, защото шумът от разместването на столовете заскрибуца в магнитната струна.

Аројо премина към заповедническите обобщения, заради които Димих честичко го караше да ръководи по-трудните административни заседания в Института:

– Отлично знаете кого имам предвид! Знаете още, че така или иначе скоро ще го загубим. Второ заседание по този въпрос няма да има и аз не искам от вас друго, освен пълна секретност! Нека всеки за себе си реши дали е готов да се опълчи срещу закона, за да спаси за науката един необикновен ум! Моля да ме извините, че натоварвам вашата съвест с толкова тежка дилема, но нашият колега и все още наш директор специално ви моли...

Димих ядосано изключи рекордера. Никога не бе молил заместника си за такова съвещание!

### 3.

С двойно по-непохватни от бързането ръце той извади касетата от рекордера и я захвърли колкото се може по-навътре в чекмеджето под

компютрите. После, задъхан от усилията, откара още неуталожения си гняв към почернелия от настъпилата вечер прозорец. Не запали лампата и мракът постепенно завладя обширния кабинет. Скоро обаче полека-лека отново изсветля от нахлуващото през прозорците улично осветление, което се отразяваше от екраните и лъскавите метални ръбове на уредите.

Сред почернелите върхари още се виждаше тук и там по някоя звезда, сякаш забодена върху синьо-черната риза на небето. Цялата улица бе подпухнала от бухналите къснопролетни страсти на дърветата и храстите. Листата и цветовете, примрели под ласката на вечерния вец, проблясваха със затаена нежност и Димих не успя да избяга от въпросите си при вида на този игрив флирт на въздуха с дърветата.

Моралът открай време се е грижил за оцеляване на индивида, като се е превъплъщавал в озъбени социални и правови закони. Затова и рефлексивно е готов винаги да надава вой: „Убийство! Убийци!“ Но не се и запитва какво всъщност бива убито и бива ли изобщо убито нещо! Защото не му е изгодно! То го обърква и моралът предпочита да надвиква с глухо упорство подобните въпроси. Ако аз сега, примерно, си отрежа пръстите на крака, тия пискливи моралисти ще ли го отнесат към параграфа за самоосакатяване, след като пръстите ми са мъртви и не ми служат за нищо? И нямам ли право сам да определям кое точно съм аз? Онова ли съм аз, което от краката нагоре неотстъпно умира? Или съм онази чудата каша, затворена в черепа ми, която не иска, като тялото, само да яде и да пие и да се размножава, а е в състояние още да съзерцава света, да се измъчва заради тайните му, да се рови в тях? Нали живеем уж във време, когато се зачитат индивидуалните права, защо тогава посягат на свободата ми да избирам между вече негодното тяло и ненаситилия се на живота си мозък?

Безмълвно отправяни към потъналата в любовна залисия нощ, питанията му отскачаха сякаш от стъклото на прозореца и се превръщаха в други, не така ядовити, но доста по-тревожни въпроси. Изваждането на мозъка от тялото и жививяването му в супермогъщ киборг твърде много приличаше на старата лекомислена мечта за самоосвобождение от биологията, от животинското, станала основа за всички религиозни вярвания. Но кой можеше да гарантира, че тогава човекът ще си остане човек, макар и в общи линии? Че ще е способен, и лишен от тялото си, да се радва на оплождащата игра на вятъра с растенията? Нали тъкмо със своите несвършени сетива човекът си създава своя личен свят? Те са създателите на цялата чувствена вселена, а как би изглеждала тази вселена,

ако всички нагони и рефлексии, които са се утвърдили в неговата еволюция от животно към духовно същество, бъдат заменени от някакво машинно тяло? Що за същество ще се пръкне на Земята? И каква картина за света ще има то, след като тя доказано се слепва от човешките страсти?...

Вярно, това странно за планетата същество, наречено човек, най-накрай защо открай време се стреми да откъсне духа си от природата, но едва ли такова откъсване е имал предвид човекът, когато е отправил своя дух към някакви измислени светове. Не за него настоява и той, Даниел Димих, а само за малко по-дълъг живот, защото природата сякаш се е уплашила от неговите способности, та му е пратила тази болест! Енергийният източник в Голема е почти неизчерпаем, способен е и сам да подменя изхабените си части, следователно продължителността на живота пак от природата ще зависи, от естествената устойчивост на мозъчните клетки. Е, вярно, по-дълга ще е от нормалното, защото ще е престанало да ги трови биологичното тяло със своите отпадъчни продукти...

Гневът му все не се уталожваше и по твърде детински начин се насочваше към „всичко онова, за което става дума“, както някога бе определил света философът учен Витгенщайн. За какъв дявол изобщо „онова, за което става дума“, е допуснало да се появи човекът на тази хубава планета? И защо му е вдъхнало този нагон все против природата да върви? Защото цялата човешка цивилизация на този нагон е плод на стремежа му да преодолява законите на природата. А да присадиш човешки мозък в машина, по-голям грях ли ще е спрямо цивилизацията от изобретяването на самолета, щом природата е отказала да даде криле на човека? Моралът, който никога не знае какво точно иска, защо не намира за протиестествено, че телата на милиони хора са пълни с изкуствени сърца, артерии, бъбреци и какви ли не протези? В края на краищата – това Даниел Димих изхриптя с пресъхнало гърло към нощта отвъд прозореца, но гласът му се размаза на стъклото, превърна хрипкавия вик в мъчителен стон – в края на краищата човечеството през цялото си съществуване със зъби и с нокти е воювало да удължи пребиваването си на земята, не под нея! И никой от никого не е упълномощаван да ми отнема правото да се боря за своето продължение, след като проклетата природа е решила да ме хвърли за храна на своите червеи...

Рут и брат й го завариха хлътнал зад високата облегалка на инвалидния стол. Бе заспал внезапно, наред своите наивни протести, изтощен от собствения си гняв. Разтърси глава да я проясни, усмихна се

виновно, когато Рут започна неестествено високо да го гълчи, че не е вечерял и е могъл сам да си легне. Прекъсна я, усетил, че тя се опитваше по този начин да скрие удоволствието, което бе й доставило вечерното излизане.

– Хубаво беше, нали? Ще стане още по-хубаво, ще видиш! Знаеш ли, Вик, я ми прати онуй момче, да си побъбрим! Весело момче е. Бор ли беше?

Рут се връцна с пресилена деловитост и отиде в кухнята да приготви вечерята. Иронията доразкриви сухите устни на Димих подире й, но Виктор Аройо видя в нейната двусмисленост само решението на своя началник да търси съюзници сред младите в Института, да се опита да привлече към себе си най-непреклонния от тях. Нима го смяташе вече остарял за шури експерименти? Това го амбицира и той пристъпи към инвалидния стол, потупа хлътнолото в него, изкривено надолу рамо.

– Слаба е надеждата, Дан, но ще се преборим, па каквото излезе!

Димих отклони утешението му, защото мислеше за друго:

– Ей, побързайте със стола, че нямам търпение!

И се засмя над мисълта си с едно сухо изкукуруигване в засъхналото гърло.

#### 4.

Младият учен влизаше за пръв път в дома на прославения директор на Института за евристика и авангардни компютърни технологии и верен на нрава си, прикри своето смущение зад пресилена младежка непочтителност.

– Викал си ме, шефе?

Димих го посрещна в своя инвалиден стол, където сякаш навеки бе го изсипала амиотрофичната латерална склероза. Хлътнол в домашния си халат, станал му прекалено широк, той седеше, завит в карирано одеяло, кръстосал над него своите вдървяващи се вече в китките ръце. Насили се да прогони от лицето си неприязънта, която го връхлетя при влизането на снажния, руменокож скандинавец, но тя си остана върху вкоравените му и сухи черти въпреки подобие на приветлива усмивка.

– Добре дошъл! Защо всъщност ти викат Бор? Ти беше... беше...

Обезпокои се, че болестта е допъзляла до мозъка му и като че ли се отпусна още по-безпомощно в стола-количка.

– Борис – подсказа му младият учен, демонстрирайки, че не може

да бъде засегнат от някакъв си склерозирал старец. А Даниел Димих беше всъщност на четиридесет и шест години.

– Да де! Борис Бьорнсон! Датчанин, нали? – младежът сигурно щеше да му подсказе другата половина от своя произход, но Димих неочаквано и за себе си продължи ухилен: – С Нилс Бор обаче май нямаш друго общо.

Не възнамеряваше да го подиграва, канеше се дори да му се подмазва, а ето че проклетата закачка се вмъкна извънпланово в устата му. Датчанинът се тръшна непоканен в насрещното кресло и с дразнеща пубертетна разпасаност, та не се усети дали е бил засегнат.

– Страшно се гордея, че не приличам на Бор.

– Защо? Какво ти е направил? – запита го Димих с наново покълнала неприязън.

Баналната скандинавска хубост на момъка и самохвалното излъчване на здраве от едрото му тяло обезценяваха всичко в този знаменит кабинет, където бяха се родили велики открития в математическото моделиране на биокибернетиката.

– На мен – нищо, но на човечеството! Кой дявол го е подкокоросал да му разкрива строежа на атома!

Отгоре на всичко се пише и остроумен, констатира в себе си Димих, ядосан, че този Борис Бьорнсон е по-снажен от него, преди болестта да го изсуши и да го превърне в торба жълти кокали, плъсната в инвалидната количка. На глас обаче каза:

– Рут много ми е говорила за вас.

– Само добро, нали?

– Сипи си нещо за пиене – не отвърна Димих, защото бе излъгал в неволното си желание да изтъкне някакво свое предимство пред тази младежка сила. Съзнателно или не, Рут отбягваше да споменава своя състудент, когото в началото така горещо бе препоръчвала. – В она шкаф е барчето. Па и на мен сипи от същото, което си избереш! Няма никой въщи.

– Чудесно! Значи ще си пийнем на спокойствие! – с двусмислена веселост рипна Бор от креслото.

– Пиеш ли? Аз вече не нося. От тази проклетата болест една глава ми е останала, пък алкохолът все там засяда!

– Да вземем водка, а? Гледам, имаш от финландската. Разправят, че била най-добрата.

– Един колега ми я донесе.

Институтът за евристични изследвания и авангардни компютърни

технологии беше общоевропейски. В който и край на континента да се пръкнеше дързък, нестандартно мислещ ум, той се устремяваше към него било за допълнителна квалификация, било за проверка на някоя своя идея, а и докторатът, защитен в този институт, се ценеше особено високо по света.

Бьорнсон бе се навел над чашите така, че широчкото му, червендалесто и луничаво лице не се виждаше.

– Аз, шефе, също разчитам само на мозъка си, та също си го пазя. Но с гениите е така, не са приспособени за тоя живот.

Дори не погледна за ефекта на шегата си! Сипа повечко водка в двете чаши, опровергавайки изявлението си, отвори шише газирана вода и пренесе всичко на масичката до прозореца. Димих вече бе придвижил количката си от другата ѝ страна. Прищя му се да го провокира, заради шегата му:

– И ти ли вярваш на вестниците?

– На вестниците не вярвам, но ние си го знаем, нали? Ама чакай, нямам предвид само теб! И аз се смятам за гений! А един гений, който не знае, че е гений, не е никакъв гений. Това май съм го чел някъде. Да си кажем наздраве, а?

Хашлашкото му дърдорене като че ли прикриваше нещо и на Димих се искаше то да не е обикновеното смущение пред неговия авторитет. Той изви клещите на ръцете си около чашата и докато полагаше усилие да я обхване, прецени, че поведението му досега е било погрешно.

– Наздраве, Бор! Всъщност, въпреки това не е лошо да си Нилс Бор, па макар и само заради духовитостта му.

Повторната закачка, изглежда, все пак засегна младежа, защото той демонстративно отмести посоката на разговора:

– Къде е Рут? Отдавна не съм я виждал!

– Добре е. Ние ще се женим – поколеба се Димих дали да го покани за сватбата, но против волята си вече бе се напрегнал да улови реакцията му.

– Ама чак сега ли?

Не усети нещо повече от простодушната му изненада, че щяло да се извърши нещо, смятано от него за отдавна сторено.

– Вие май сте били близки по време на следването.

Момъкът звънко чукна чашата си в неговата:

– Както се пее в песента „ала ти ми я отне...“. Шегувам се. Бяхме само приятели. Ами... тогава... всички добри пожелания!

А Димих, гледайки как чашата на Бор се доближава към неговата, отново изненадващо за себе си произнесе нещо недопустимо:

– Бор, аз няма да живея дълго. Ако в отвъдния свят човек може да изпитва нещо, сигурно ще бъде спокоен да знам, че ти се грижиш за Рут, както тя, когато...

Червенията от скулите на Бьорнсон се отдръпна нанякъде, останаха да жълтеят по-ярко луничките по тях. Той бавно отлепи чашата от усните си, издума сърдито, загледан в полировката на масата:

– Шефе, не вярвам да си ме извикал за това!

– Не, разбира се! – Димих бе готов на всякакви унижения, за да изкупи тръснатата глупост. – Прощавай, и аз не знам защо го казах! Рут е достатъчно самостоятелна, ще бъде и достатъчно обезпечена, за да има нужда от нечии грижи. Пък и брат й...

– Нямам предвид само Рут – безжалостно го прекъсна Бор.

Димих се усети по-жалък откогато и да било. Възнамеряваше да спечели авторитетния в Института младеж за каузата си, а още от вратата го отблъсна. Измънка:

– Е, за другото... За другото ти знаеш. Ще ми е нужна твоята помощ.

– Не може да не си узнал моето мнение – надменно изрече Бьорнсон, сякаш единствено на света то бе меродавното.

– Именно – потърси някаква опора Даниел Димих. – Затова и не повявах, че един толкова независим ум ще робува на най-евтиния студентски популизъм. Площадното левичарство, дето го проповядваш, може да бъде само неосъзнато защитно средство. Или подличко бягство от отговорността на учения. А на него ти не си способен.

– С прекалено силни думи ме замеряш, шефе! – ухили се момъкът и явно поласкаването бе му подействало повече, отколкото критиката.

Димих размърда предупредително безчувствения си задник в количката, за да покаже, че ще продължи, остави и чашата с водка на масичката.

– Бор, ако не си съгласен, че човекът отдавна не се развива физически, а само като колективно съзнание, в което водещата част сме ние, учените... Исках да кажа, ако не си съгласен, че това колективно съзнание е навлязло в дълбока еволюционна криза и човечеството ще загине, остане ли си още дълго в този вид... – В гърдите на Димих нещо шумно изхърка и той се усмихна със затрогваща обърканост, усетил, че хлътва в кризата на някакво безкрайно изречение. – Я да оставим тия хипотези! Но нямам ли право, кажи ми, нямам ли право да настоявам за



продължение на своето лично съзнание, което още доста време би могло да бъде полезно на това твое човечество?

– Що да е мое – избоботи в сърдита самозащита младежът и тя върна червенината на скулите му. – Не е ли и твое?

Димих чак сега осъзна, че всъщност и двамата през цялото време са се дебнели един друг. Би го признал и за естествено, ако се отнасяше само до замисъла му, ако сегиз-тогиз не запулсирваше като гноясваща рана в него болката за Рут, мяркаща се пред очите му в тия силни, бялорозови скандинавски прегръдки.

– Ти го каза оде, Бор! Никой не работи с мисъл за човечеството. Нито ти, нито аз! Макар в крайна сметка все на просташкия му търбух да служим! Колкото и да се утешаваме, че смисълът на живота бил нещо повече от самия живот...

Младият учен отклони враждебно опита му за сдобряване:

– Мразиш го това човечество, а, шефе? Как тогава да повярвам, че ми предлагаш изход от някаква си там еволюционна криза, дето си я съчиняваш за свое оправдание? Как да повярвам, че не е само озлобление и проста завист?

Мъжественото му и сякаш току-що наплискано със студена вода лице поомекна в разкаянието от произнесените с прекалена острота думи. Той се нахрани да добави още нещо, но Димих връцна количката в неовладян гняв, показвайки му, че приключва разговора:

– Дори да е завист на болния към здравия! Дори да е само така! Всичко в човешката история е започнало с подобни емоции. И всяко откритие от някакво страдание е направено! Съжалявам, Борис Бьорнсон, общият език между нас изглежда невъзможен.

Бор избухна заедно със ставането си:

– Няма и да го намерим, щом ми подхвърляш Рут за примамка!

– Ама така ли го разбра? – смаяно пошушна Димих.

– И разни глупости, дето нямат нищо общо с човешкия морал – настоя да довърши избухването си Бьорнсон. Щръкна победоносно над своя началник, видя олиялата му глава да се полюшва разкаяно и сигурно го съжали, защото отстъпи: – А как иначе да го разбирам?

Даниел Димих хлътна още повече в количката си.

– Прощавай! Веднъж вече ти се извиних...

Младият учен се отправи към вратата измърморвайки своята непреклонност:

– Няма за какво! Ти прощавай!

Димих го видя сега още по-едър и силен, с пружиниращата походка

на спортист и доизхвърли подире му новия си изблик на гняв:

– Това за морала обаче го премисли! Моралът обслужва само тълпата. И никакво развитие нямаше да има, ако човечеството все на морала ѝ робуваше!

– Ще го премисля – обеща, без да се обръща младият учен с такова презрение, сякаш завинаги тръшваше вратата между себе си и своя именит колега.

А външната врата на апартамента и действително затръшна, та Димих рефлективно дръпна глава като от плесница. Каза си с онова трагично чувство, което зейва внезапно в нас с чернотата на бездна, че младежът сигурно е поне петнайсет години по-млад от него. И само изследователският рефлекс се насили да го утешава, карайки го да разсъждава върху разговора им.

Вярно, неосъзнатата завист към здравия е допустима, но телесното здраве не винаги означава и плодоносно духовно здраве. Най-добрите му научни постижения дойдоха, когато бе вече в инвалидната количка. И гениалността може би наистина е своеобразна болест, която прави носителя ѝ непригоден за нормалния човешки свят. Нали може да се разглежда и като трудно обясним порив към несъществуващо битие! В този смисъл той може би си е съчинил тази еволюционна криза, както го подигра Бьорнсон. Разбира се, че не са за вярване подобни полуокултни хипотези! Но пък не звучеше никак лошо като начин за самооправдание! И като мотивация за действие си я биваше! Какво тогава пречи подобни полумистични още за медицината болести да бъдат обявени за средство на еволюцията да разбужда назрялата потребност от прераждане на човека...

Наистина добре звучеше! Тогава ставаше и по-лесно да се твърди, че човекът ще стане несрещан в историята гений, щом мозъкът му бъде избавен от спъващия баласт на биологичното тяло, щом бъде отвързан от робските вериги на примитивните страсти!...

Страстта е нещо повече от битието, смисълът на живота е нещо повече от самия живот – май така гласяха думите на Ницше, но той очевидно не е имал предвид просташките кръсъци – страсти на материалното за оцеляване. Той говори за онази единствена страст, която кара човешкото съзнание да търси смисъла на своя живот, колкото и неудобен за битието му да е този смисъл. Страстта към познанието – необяснима и нелепа за повечето хора, но не по-малко заробваща! Подчиниш ли ѝ се всецяло, очаква те само пълният разрыв с този свят, защото тялото е, което най-пряко и най-здравое те свързва с него. Готов ли си ти, Даниел

Димих, за такъв разрив?

Той се вслуша в остатъците от своето тяло и се чу твърде разколебан в отговора си след поражението, нанесено му от младия учен. Извъртя рязко количката към масата, където с кристални отблясъци блещукаше недоизпитата водка, и видя обезсилена и другата мисъл за изход – самоубийството. В остатъците от тялото му като дръпната неумело струна трептеше най-примитивната от всички примитивни страсти – надеждата.

А на другия ден вече и водката отказваше да го спаси от отговора. Борис Бьорнсон бе отишъл от дома му направо при професор Аройо да заяви, че приема безрезервно идеята и предоставя всичките си способности, най-вече организаторските, за нейното осъществяване. Димих предпочете да си го обясни с младежкото бързомислие и с това, че той все пак е повярвал в революционното значение на експеримента, пък младите все за революции жадуват. Така по-леко отблъсна подозрението, че Бор е видял тук начин да го махне по-бързо от пътя си към Рут.

## 5.

Бракосъчетанието се извърши в дома му. За да се предпазят от капибалската лакомия за пикантерии на пресата, разпространиха поканите устно и в последния момент. В очите на нормалния гражданин беше си и трудно обяснимо здраво и право момиче, с научна титла в чантичката си да се омъжва за полутруп, па бил той и световно известен.

Съгласието й Даниел Димих откупи с обещанието да я дари веднага с дете, а тя го прегърна с рефлексивния порив на давец се, после бурно го зауверява, че никога не е преставала да го обича. Вероятно искаше да придаде повече спонтанност на съгласието си и остана доволна от своя успех, незнаейки, че той се размекна толкова в нейните прегръдки, защото се сбогуваше не само с нея. Вече потънал в подготовката за невероятното събитие, той бе осъзнал, че всъщност се разделя завинаги с целия свят и единствената му утеха може да бъде само плахата надежда, че един ден светът също така бурно ще му засвидетелства своята признателност. Докато Рут се примиряваше с тази уродлива в своя вид сватба, вярвайки, че мъжете имат нужда да се покажат поне пред хората по-храбри, когато смъртта изведнъж се е разбързала по петите им. Така и двамата криеха старателно един от друг действителните причини да

бъдат развълнувани, мъчейки се да спазват ритуалната празничност.

Истински се радваха само малките близначки. След като бяха запитали баба си: „Бабо ма, нали децата се раждат, когато мъж и жена се оженят?“, и получиха утвърдителен отговор, още докато свещеникът говореше нещо неразбираемо над главите им, те зачакаха напрегнато появата на бебето. Докато техните по-големи братчета не им се присмяха и не ги изтръгнаха от вцепенението на очакването, за да полудуват из съседните стаи.

Присъстваха само най-близките роднини и сътрудници от Института. Бор не беше сред тях. За гостите официалното свързване на двамата представляваше тъжна сметка, та им беше трудно да налучкват естествено поведение. Димих завъртя веднага след церемонията новия си инвалиден стол с шемета на космонавтските центрофуги, за да привлече вниманието им, и се провикна през усиления до мегафонна гръмкост говорен репродуктор, защото собственото му гърло бе вече позагубило своя глас:

– Мили гости, бъдете весели, не е нужно да се преструвате! Това не е брак по сметка, никой няма сметка от него, а по истинска любов! Освен това любовта ни не е от вчера, така че няма нужда и да ни жалите. А защо чак сега се женим, то си е наша работа! Ваше задължение е да пиете и да се радвате. Ясно ли е?

Подканяше ги познатият им Даниел Димих, който въпреки страданието си умееше да превръща своите директорски нареждания или приятелски призови в шеги, без с това да ги обезсилва. И всичко се струпа около новата инвалидна количка, която Институтът бе подарил на директора си за сватбата. Странната младоженска двойка бе изместена от центъра на всеобщото внимание. С пресилено гръмогласие Димих твърдеше, че се чувствал великолепно в нея, усърдно демонстрираше удивителната ѝ повратливост, невероятните възможности.

Тя действително бе способна да извършва повечето допустими за един автомат маневри само с докосване на иконките върху дисплея с течни кристали с каква да е част от ръката, а някои важни команди приемаше направо от биотоковете, които, иначе твърде анемични, пошавваха с мозъчните желания в мускулите над лактите му. Вратите и уредите в жилището също бяха преустроени и подчинени на дистанционното управление, изведено в монитора ѝ. А в него освен малкия работен компютър, освен говорния апарат, превръщаш в думи немошните звуци, приемани от „колието“, скрито в яката на ризата му, имаше и специално миниатюризиран видеокомплект, чрез който Димих можеше да

разговаря с когото си поиска по цялото земно кълбо, да поиска справки от която и да е библиотека или информационна банка, да участва в работата на Института си, без да напуска своя дом.

Въпреки подложената възглавница Димих изглеждаше смален в по-обемистия заради множеството си функции инвалиден стол. Лицевите му мускули бяха вече доста обездвижени от болестта, та шегите му често прозвучаваха зловещо през невидимия говорен апарат. Двете чаши шампанско, които изпи, бяха намацали бузите му безразборно с червени петна, придавайки му страшновата гротескност. Усетил това, за да избави гостите си за известно време от себе си, той натовари и четирите близнаци на сестра си върху поръчаните странични седалки и лудо подкара из просторния апартамент. Децата, отърсили се от непривичната им роля на шаферчета, щастливо се разпищяха. А гостите лакомо се нахвърлиха върху пребогатата трапеза, която сигурно можеше да нахрани пет пъти повече хора, сякаш търсеха там спасението си. Фирмата за домашни тържества бе се постарала не само нея, а цялото жилище да направи примамливо и красиво. Множеството лампиони, гирлянди и цветя допълнително се силеха да излъчват веселие, но гостите се отпуснаха едва когато младоженците демонстративно се оттеглиха.

Почти в движение Димих хвърли племенниците си на килима така, че те се струпаха на безразборна купчинка. После приближи до групата, където стоеше Рут, и безцеремонно я блъсна с количката в подколениците стави, събори я върху освободената странична седалка. Надвика кипналата зад гърба му детска врява:

– Уважаеми гости! Според обичая сега младоженикът би трябвало да вземе на ръце булката и да я пренесе в спалнята. Поради някои познати ви обстоятелства обаче предвиждахме младоженката да пренесе на ръце младоженеца. Като ще е равенство, равенство да е, нали така! Но понеже ми подарихте такъв възшебен стол, ще възложим ритуала на него.

След което отпрати инвалидната количка с имитация на тържественост към широко разтворените врати на спалнята. От рамката ѝ повторно се провикна:

– Разрешено е да се стреля само през прозорците. Ще се извършва брачното тайнство.

Едни се засмяха – никой не носеше нещо за стреляне, а възбращението им бе закъсняло да си представи как би се извършило такова „тайнство“ между двамата. Другите, като не знаеха какво да правят, смутено изръкопляскаха. Дверите на спалнята безшумно се затвориха от

невидимите ръце на дистанционното управление, но шумът в стаята вместо да отслабне, рязко се усили – болезнено доказателство, че тъкмо младоженците бяха пречили на гостите си да се почувстват като на истински сватба.

Може би затова Рут побърза да се изхлузи от страничната седалка. Стъпи на елегантно тесните си обувки, въздъхна треперливо, леко се олюля, оправи полите на скъпата и прескъпа булчинска рокля. След като и това свърши, не ѝ оставаше друго, освен да срещне тъгата в неговите очи, да им се усмихне поуплашено.

– Много си хубава! – не по-малко изплашено пошушна не неговият глас от говорния апарат. Сигурно при една нормална сватба младоженецът щеше в този миг да се нахвърли в нетърпелива страст върху младоженката, да я целува, да я целува, докато я предразположи, после задъхано да разпердушини сватбеното ѝ оперение, а тя да му помага с разтреперани пръсти. Вместо това говорният апарат повтори с повече виновност, отколкото възхита: – Наистина много си хубава!

– Само не добавяй пак, че ми трябвало друг мъж! – избухна тя внезапно и от очите ѝ, празнично боядисани с разните козметики, рухнаха сълзи.

Цялата почти истинска сватба също бе плод на компромис. Или по-скоро – на неизречано между тях недоразумение. Той ѝ предложи, смятайки, че като всяко момиче и тя има право на пищен сватбен ритуал, а Рут не посмя да откаже, боейки се да не засегне самочувствието му. Но през цялото време двамата бяха се насилвали да не издадат и един пред друг, не само пред гостите си, колко се срамуват.

Забравил отблъскващия вид на закривените си китки, Димих протегна към нея ръка и Рут, сякаш да скрие или оправдае сълзите си, бързо се наведе над него, целуна обезкървените му устни. Прошепна им:

– Обичам те! Винаги съм те обичала!

Сълзите ѝ се изсипаха върху изопнатата студена кожа на скулите му и опариха опита му за шега, произнесена с крива усмивка:

– Нали са от щастие, нали? – Но тя изхлипа, задавена от плача си, над самите му устни и те добавиха бързо: – Бебето ще си го имаш. Говорих вече със специалисти.

В отговор на уверението му Рут високо и отчаяно зариде, та човек би помислил, че оплакваше участието на своето дете. Димих объркано изхриптя нещо, после дигиталният усилвател превърна разлигавената му молба в прекалено звънка заповед:

– Недей, че като ревна и аз, какво ще стане със сватбата!

Рут се изпъна, подсмъркна два-три пъти, измъкна от бухналите си ръкави дантелена кърпичка, попи с нея сълзите си, за да не изцапат обсипаната с перли сватбена рокля, върна кърпичката на мястото ѝ. Погали силно оредялата на темето му вече побеляваща коса:

– Умори ли се, мили?

Той зарови нос в гънката между хълбока и още по-топлия ѝ корем, издума неуловимо и за говорния апарат:

– Храбро, храбро момиче!

Рут естествено не чу и последвалото хлипащо признание за ужаса, че не може да ѝ покаже колко я желае. И колко още по-непоносимо е, че тази карикатурна сватба, вместо само да възвести пред света тяхното съпружество, ознаменуваше и неговия таен край. Унесена в тъгата си, тя галеше вече несъзнателно ту редичките му коси, ту отвъдно студената буза, като от време на време тихичко подсмърчаше с онова примирение, което озвучава дългата, претръпнала болка...

Така щеше да подсмърча и седем месеца по-късно, когато той лежеше за поклонение в най-голямата аула на университетския град. Бе сякаш затиснат от камарата цветя, а тя се опитваше да не гледа към кукленската изкуственост на разкрасеното му от козметиците на погребалната агенция лице и си внушаваше, че не бива повече да страда, за да не повреди с нещо продължението на световноизвестния учен Даниел Димих, което вече се упражняваше да рита в корема ѝ.

След многократно ровене в семенната му течност специалистите успяха да отделят способни за оплождане ин витро сперматозоиди на великия мъж, от когото май не бе останало много повече от неестествено голямата глава върху изсушеното му от болестта телце.

Траурните маршове изпълваха огромната, тържествено студена зала с изхабената от употреба тъга на своите мелодии и придаваха повече кухост на ритуала, отколкото да утешават или натъжават. Рут си мислеше за удвоените грижи, в които щеше да се хвърли скоро, и че тези грижи ще бъдат посветени на нещо силно желано, та би трябвало бързо и весело да запълнят празнината, оставена от Димих в нея и около нея. Подаваше ръката си, обезчувствена от стотиците съчувствия и все така се опитваше, вместо разкрасеното до неузнаваемост лице на съпруга си, да вижда едно засмяно и палаво бебе като племенничките на Дан. Успяваше сегиз-тогиз и да го зърне, да се убеди, че е хубаво и здраво, както бяха я уверявали лекарите след прегледите, та всъщност похлипваше от нетърпението си, че се налага да го чака още цели два месеца.

Бе забравила и да се притеснява, че не страда истински. Болестта

изведнъж и пред очите ѝ се разбърза, превръщайки тялото на Димих в мъртъв придаък на компютрите в количката. И все пак смъртта му я изненада, защото той до последния миг работеше твърде интензивно; на компютърния екран пред него винаги имаше някакви неразбираеми за нея чертежи и модели.

Върнала се веднъж от поредната разходка-пазаруване, тя завари домашната помощница просната от паниката в единия фотьойл в хола. Необикновеният инвалиден стол-количка се озъби насреща ѝ с лъскавите си части огромен и празен.

Дошли ненадейно някакви хора, хлипаше домашната помощничка, сам ги извикал по видеото си, щото се почувствал зле, а те веднага го вдигнали. Не видяла линейката, дето го откарала, но всичките били с бели престилки и толкова бързали, и толкова били угрижени и залисани, че не отвърнали на питаниците ѝ...

Рут се хвърли към видеофона да търси брат си. Намери го едва след като бе разпитала десетина негови подчинени, които нищо не знаеха за случилото се, след като звъня и в отделението за бърза помощ на университетския град, а оттам ѝ отвърнаха, че едва ли великият Димих ще бъде докаран при тях, където пристигали само обикновените граждани.

Брат ѝ знаеше и рязко възпря избухването ѝ:

– Не е за гледане сега! Но бъди готова за най-лошото! Нали не си очаквала той да става по-добре? – Разкай се за своята грубост и непохватно я заутешава: – На мен също ми е мъчно, Рут, но изпитвам и известно облекчение. Заради теб. Ти си кадърен учен, чака те най-после истинската ти работа, чака те едно дете... Все хубави неща те чакат...

– Стига си дрънкар глупости – прекъсна го тя със семейния им израз. – Искам да го видя! Къде е?

– Не по-рано от утре следобед, казах ти. Поплачи си дотогава, да ти олекне!

Последните му думи доразкриха премълчаваното – Даниел Димих беше мъртъв.

Толкова бе свикнала да бъде едновременно болногледачка, домакиня, съпруга и научен секретар, всяка секунда от деня ѝ да бъде препълнена с работа, че целият дом ѝ се стори оглушително пуст и мъртъв. Инвалидната количка, от която непрекъснато бяха излитали команди и препоръки ту към нея, ту към Института, ту в различни посоки на света, сякаш бе погълнала сега целия дом със своята тържествуваща празнота.

Брат ѝ се обади повторно колкото да ѝ забрани – като нещо забранено – да се свързва с майката и сестрата на Даниел. Той щял да им



съобща. Не дойде обаче да запълни поне за малко тази кънтяща празнота около нея.

Отпратила прислужницата, защото внезапно изпита неприязън към чуждо присъствие, Рут не помнеше дали яде нещо, дали спа през тези дванадесет часа, или ги прекара с отпуснати в скута ръце тъкмо във вълшебната инвалидна количка, откарала двамата в печалната им сватба до неслужещото им вече по предназначението си брачно ложе. Само по някое време се вдигна, сякаш престанала да очаква завръщането на собственика на количката, намери в гардероба нов спален чаршаф и я покри с него. А това ѝ заприлича на древен погребален ритуал, на изпразнен от съдържанието си символ, който не предизвикваше болка.

## 6.

Той се мятеше под порой от куршуми, обезумял и нарастващо обезумяващ в тъмнина, чиято тежест усещаше върху си. Несекващи картечни редове тропосваха мрака с оглушително тракане. Някои от тях като че ли се и виждаха от време на време – бледи пунктири от трасиращи куршуми. Но и тях не успяваше да избегне въпреки чувството си за постоянно и безпосочно бягство. Стоманените капки неумолимо го застигаха, забиваха се дълбоко в него, потъваха в бездънната глъбина, каквато представляваше. Някои избухваха с малки разкъсващи експлозии, други като че ли бяха напоени с разяждаща киселина и предизвикваха свределна болка. Сегиз-тогиз избухваха гранати или бомби, без краткотрайните им светкавици да осветят нещо. Само мракът наоколо ставаше двойно по-гъст от неспирния дъжд на осколочните парчета, сипещи се върху му заедно с куршумите.

Трябваше отдавна да е станал на решето, а продължаваше да вие от болки в някаква нощ, на някакво бойно поле, където от всички страни стреляше по него освирепял враг. Но той не помнеше да има враг и не изпитваше вина към никого. Просто непонятна трагическа грешка бе го хвърлила под смъртоносен ураган, който се забавляваше да не го убива.

Нямаше обаче бунт в него, нямаше и негодувание. Не долавяше друго, освен никнешо като трева между нощни камъни упование, че ужасът все някога ще свърши. Нали нищо на този свят не оставаше без край, а и смъртта не бе сред най-нежеланите понякога завършеци! Само нещичко да му подсказеше дотогава къде се намира и защо се е започнало! Но мракът беше и в него самия като черна дупка, поглъщаща

всичко, освен болката. А безкрайните спазми, по-скоро влудяващи, отколкото убиващи, дето го разтърсваха, не му позволяваха да се усеща дори като плът с осезаеми размери в пространство с граници. Те сякаш бълбукаха и клокочиха в нещо безкрайно и аморфно, готвещо се да избухне.

Нима така се е усещала Вселената преди Големия взрив, когато е била точка без размери, но с невъобразима плътност, или е била презаредена с вещество „черна дупка“? Но какво ще да е предизвикало избухването ѝ, след като не е имало нищо друго освен нея? Или са я обстрелвали частиците-куршуми на друга вселена, докато са я взривили, за да се роди това, за което Витгенщайн с остроумието на великата приблизителност е казал, че Вселената е всичко онова, за което става дума?

Ха! Нима все пак нещо в него бе си помислило в познатия му строй на мислене? Въпреки урагана и наред спазмите? Нима бе се оприличил – колкото и налудничаво да бе – на хипотетичната праточка, от която се е пръкнала Вселената? На една разкъсвана от нервни спазми Вселена? Следователно оставаше само да изчака взривяването си. И сред безброя на малките взривове на болката пулсиращо нарастваше желанието-любопитство да се взриви най-после, та да види така ли е страдала Вселената, преди да избухне, за да се роди за друг живот. Или това си е само поразмърдалото се и кой знае как под пороя на куршуми негово чувство за хумор?...

– Уредите полудяха – внезапно произнесе нечий и далечен, и близък в недоловимото пространство глас, пронизал с лъсковото спокойствие на меч ураганния хаос на взривовете и изстрелите. – Мисля, че му стига за днеска.

Друг глас, също така от незнайна посока, но отличително друг, въздъхна с питаща незаинтересованост:

– Какво ли му е сега?

Звукът се оказа последният куршум, потънал в сърцевината му, защото – да, сега го усещаше – той започна да се издува, да се разширява, да се отграничава в някакво по-голямо пространство. А нещото, което го издуваше, определено заприличваше на нарастващ гняв, сякаш търсещ в пространството извън него онзи глас, запитал така безчувствено какво ли му е. Сякаш ей така от празно любопитство, се питаше какво ли е било на Вселената, когато е наближило да се пръсне! Та нали питаше за жив човек и този човек, събрал всичката болка на Вселената, беше той! Да, той беше, макар и да не помнеше кой е. Важното е че вече

можеше да каже: бил е човек и сега е човек! Човек като вселена! А някакъв глупак се питаше какво ли му е! Той не е ли човек, та се пита с толкова неподобно овчедушие?

– Не можеше ли поне да му го каже?

Гневът му се разпокъса, зарапада се на отделни топчета, всяко от които отлиташе нанякъде, в следващия миг изригваше в далечината и се превръщаше в дума.

– Говедо! Ела на мойто място и ще разбереш какво ми е!

Чу всяка дума-взрив поотделно, а в пространството около него не отекна нищо. Тишината сякаш погълна и смисъла на думите. Куршумите продължиха да го улучват, но вече напълно беззвучно, сякаш задавени от собствената си ярост. И в тази всепоглъщаща тишина след неопределимо време някой произнесе с предишното възмутително равнодушие:

– Май че каза нещо. Вижте записа! На говор прилича.

И пак тая непроницаемо черна тишина, и пак някакъв глас, вече набуващ от напрежение, който потъваше в нея без никаква следа:

– Дан, включил съм говорния ти синтезатор. Ако ме чуваш, Дан, повтори, което каза!

Думата, звъннала в началото на поредицата от думи, приличаше на име. Той ли е Дан? Защо пък Дан? Навярно е съкращение от нещо. Дан! Звучи като експлозия... и се напъна да повтори онова, което нещо в него бе изрекло:

– Ела на моето място и ще разбереш какво ми е! Дан!

Добави го, за да го чуе, а то така закътня изведнъж, както никоя бомбена експлозия не бе раздирала досега черната тишина. Всяка дума детонираше поотделно с непозната сила и в осезаемо външно пространство, откъдето и проникваше в него със звуковите си вълни. Заливаше онова безгранично на шир и в дълбочина нещо, което навярно беше той. Защото за пръв път, макар и смътно, усети, че лежи в някакво друго пространство.

Мракът внезапно и безразборно се нацепи от оглушителни гласове-експлозии:

– Проговори!

– Каза нещо!

– Урааа!

– Дан, братко!...

Бяха разнотембърни мъжки гласове с различни дължини на звуковите вълни, чиито стойности мигом се заизписваха на неочаквано

изгрял екран на вътрешен монитор. Последният вик се разтвори там в истинско ветрило от различни звукови дължини. Треперливата им комбинация не съставяше ли вълните на плача или на смеха? Тия май се радваха, посрещайки някой си Дан, когото той не познаваше.

Приша му се обаче да не е грешка, на него да се радват, макар още да нямаше представа за себе си, да не се възприемаше като конкретност. Какво означаваше „проговори“? Защо е мълчал? Въпросите възникнаха в него също неочаквано и неизвестно откъде.

Сега чуваше. Всевъзможни шумове навлизаха в него от всички посоки, както преди изстрелите. И бързаха да замрат върху този незнаен екран с умопомрачителното многообразие на цифровите стойности на различните си дължини. Нищо не узнаваше от тях обаче за себе си въпреки нарастващия някъде в него напън да извлече от тях какво да е узнаване. Докато онзи глас, който го нарече „братко“ и плачеше или се смееше, не сръза мрака със заповедна острота:

– Виждаш ли ни, Дан, кажи как ни виждаш! Кажи още нещо де!

– Не крещи така! Боли ме.

Тези думи обаче сякаш отново ги произнесе някой непознат, макар и застанал съвсем наблизко. Не можа да се огледа за него, да го запита какво ще рече „боли ме“.

– Не се опитвай! Обездвижен си! Дан, да можех да те разцелувам – захласна се от собствената си радост гласът и му се стори изведнъж познат, щом престана да обръща внимание на монитора, показващ играта на модулациите. – Седемдесет и осем часа, Дан! Толкова чакахме, дока-то произнесеш тия думи!

– Какво е траяло седемдесет и осем... – Въпросът му потъна в буреносно раздвижилия се около него мрак. Ураганен вятър и светкавици го завихриха и накъсаха на розовеещи се парцали мъгла, в която ту тук, ту там изплуваха странни предмети и същества с размити очертания. Насред тях или под тях се занадига нещо неопределимо по размери и вид. Подобно далечен гръб на недоизплувало от морски гълбини праисторическо чудовище.

– Какво става с мен?

Ето че се самоназова! Но такъв въпрос можеше да тръгне само от осъзнаването, че е бил нещо друго, а той още не знаеше какво е сега и какво е бил.

– Онова, за което настояваше.

Може би, ако почакаше, щеше сам да разбере, без да рискува да стане смешен. За какво ли е настоявал? Но гласът на непознатия,

запитал вместо него, допълнително го объркваше и той отново като че ли се завъртя безпосочно от недоумението си заедно с хаотичните, поплътни или по-разредени вихри. Неочаквано сред тях заизплуваха и се очертаваха силуетите на различни по големина и форма материални тела. Те се заподреждаха около него, заоцветяваха се, с което заемаха и някакви места в пространството – по-близки или по-далечни. И всичко пред очите му се насищаше с пъстрота, сякаш някой проявяваше огромна фотографска плака.

Пред очите му? Да, очите! Защо знаеше обаче като че ли всичко за това велико сетиво, с което живите същества опитваха пространството, разпознаваха вещи и тела на други живи същества, намираха им местата около себе си, а не усещаше присъствието му? Цветовете и формите навлизаха в него от всички посоки с парещи до сладостна болка излъчвания. Впиваха се в плътта му – Плът ли я нарече? Но къде се намираше тая дяволска плът? – проникваха по-дълбоко или по-плитко в нея тези странни излъчвания, вибрираха по-топло или по-студено в необозримата скала на температурите, на броя и на дължините на импулсите. И така запълваха със себе си пространството, че той нито виждаше себе си в него, нито откриваше някъде свободно място за онова, което бе нарекъл „плът“. И въпреки че бе се самоопределил с това сякаш изтървано „мен“, продължаваше да му липсва чувството за отграничено от другите предмети твърдо тяло. Него просто го нямаше или пък беше разтворен в самото пространство, затова не съществуваше за него нито отпред, нито отзад или встрани, а той самият, или самото пространство, ако е част от него, бе придобил изведнъж способността да гледа едновременно във всички посоки.

Но защо тогава възприемаше това като някакво чудо, извършило се извън него? Защо като че ли му беше само интересно, въпреки тревожната липса на собствена определеност? Та около него безшумно се завихряше необичайна, но видима буря от звуци, цветове, температури, от пороите на хиляди различни лъчеви импулси, чиито лъскави шпаги весело се кръстосваха в подобие на битка-игра. А странната игра на всичко това, самопроизволна и красива като непредвидимо подреждащите се пъстроцветни стъкълца в детските калейдоскопи, все пак го отделяше от себе си, превръщаше го в невидим страничен наблюдател. Който постепенно, но също така самопроизволно, ставаше способен да си задава и въпроси, да пита, без да знае кого пита. А дали всичките тия цветове, звуци и температури с техните дължини на лъченията и светулките на импулсите не бяха именно онези непонятни му куршуми и снаряди, и

бомбени взривове, обстрелвали го допреди малко? Допреди малко? Та това вече е и определение за време! Да, те продължиха да нахлуват в него както преди, от всички посоки, но не предизвикваха вече паника, притъпиха дори сладостната тръпка на пробужданията си, превърнаха се във веселия гъдел на разбуденото любопитство.

Любопитство? Не е ли то най-великото свойство на висшия организъм? Тогава значи и той е висш организъм, щом го изпитва. Но какъв ще да е този висш организъм, способен да вижда по този начин света, а не виждащ и не усещаш себе си? На Земята няма такъв организъм...

На Земята? Назова мястото, сякаш го познаваше, а не знаеше къде е то. Какво е то, къде е – забълбука в него любопитството и заиздига своите въпроси като мехури, пробиващи повърхността на блато. И той се спотаи в очакване онова гигантско същество, което бе започнало да надига гръб от някаква глъбина, да изплува като огромен и всеобхватен отговор, да му каже къде се намира и какво представлява той.

## 7.

– Защо мълчиш? – цамбурнаха в блатото, над което се пукаха мехурите на неговото любопитство, предишните грубовати и бодливи с безпокойството си думи-изстрели или думи-камъни. Донесоха ги вълните на вече познатия му глас. – Как възприемаш нещата с електронните сетива?

– Отстояние метър и шейсет и четири, температура трийсет и седем и една десета от градуса по Целзий – отвърна непознатият край него с една отличаваща се от всички звуци из пространството мелодичност. – Силно сгъстяване на биотокове на мястото, откъдето иде гласът ти. Какво си ти?

Сгъстяването от биотокове избулва нов порой от звуци, слепващи се в думи:

– Не бързай! Имаш ли вече картина за това кой си, какво представляваш, какво си представлявал преди. Това е по-важно.

Опита да се взре в себе си, за да види нещо, но сред неспирното движение на хаоса долови единствено очакването да изплува най-сетне онова, което все не се допоказваше. Някъде от него или край него бликнаха думи, но не смогна да улови мястото, откъдето излязоха. Те питаха за някаква незнайна промяна:

– Бил ли съм нещо друго? Какво съм сега?

На екрана на невидимия монитор се появи ново съгъстяване на биотоковете, а заедно с него и отдалечеността му в цифри – три метра и двацет и седем сантиметра. Откъде обаче, от него ли е тази отдалеченост? И защо реши, че е отдалеченост? Кое в него го реши?

Друга звукова вълна бликна от това съгъстяване и той като че ли я усети като успокояващо погалване:

– Нека и ние не бързаме, професоре! Трябва му време.

Не успя да запита какво е това, което му трябвало, защото първото съгъстяване на биотокове отново избулва порой от резки звуци:

– Дан, изключвам електронните ти сетива. Оставаш на нормално човешко зрение. Веднага кажи как ни възприемаш!

Любопитството в него очакваше да чуе онова, което наричаха превключване, а нищо не чу. Просто изведнъж и безшумно се самоотнесоха нанякъде всички вихри, заглъхна цялата тая буря от звуци, температури и вълнови лъчения и той разбра, че не е част от тях. А любопитството и очакването се намериха изведнъж другаде. Около тях се простираше огромна зала-лаборатория, залята от светлина, а сред тази светлина и сякаш смразени от нея лежеха безброй уреди и апарати. Петима бяха съществата в зелени престилки и плоски зелени шапки на главите, които той назова за себе си „хора“, а още не знаеше какво значи думата.

– Дан, казвай...

– Виктор Аройо...

– Позна ли ме? Браво!

– Кой си ти, Виктор Аройо, какво си?

– Нека оставим философските въпроси за после, а! Дан, още ли не се разбужда паметта ти?

– Дан? Какво е Дан? Даннн...

Гласът край него го запроизнася сякаш очакваше да види и съдържанието му сред мелодичния ударен звън. Вместо това лъскавостоманените, черни, сиви, бели или стъклено-прозрачни апарати, с които бе препълнена залата, се занадвикваха от всички посоки към него, съобщавайки му имената си. Да, тук всяко нещо си имаше име и хората знаят това име, знае го изведнъж и той, не като в света преди малко. Нима той е Дан и е част от хората?

Вслуша се в гласа, който запита вместо него, но не долови друго, освен пълно равнодушие към очаквания отговор. А очакването му си беше очакване – свито от болката на неразбирането.

– Кой съм аз, Виктор Аройо?

– Недей! – прониза залата възпиращата тревога, гръмнала зад една

от зелените престилки, но онзи, който бе приел да го наричат Виктор Аройо, продължи внимателно да извърта някакъв уред с голям екран. Беше значително по-нисък от другите, а под зелената плоска капа лъщяха чифт остри очи над голяма черна брада. Гласът му все така заповядваше:

– Пригответи се за удар върху паметта ти, Дан! Но без паника. Спокойно! Това, което ще видиш, беше ти.

Някъде из огромната зала екна глас, необаждал се досега:

– Рано е, професоре!

– Не е рано, Бор – остро го пресрещна гласът на Аройо някъде под високия таван на залата и на него му се прищя да види дължините им, но не видя нищо. Мониторът бе отнесен от вихрите. – Щом пита, значи изпитва потребността да знае. Съобщавай ми какво виждаш, Дан!

Опита се да види и онзи, когото Аройо назова „Бор“, защото това име също му говореше нещо, а не знаеше какво. Не успя. Очите му сега бяха сякаш приковани в една посока. В нея се полюшваха само три от лицата на мъжете, притиснати между високите зелени яки и ниско нахлупените зелени барети. Между тях се къдреше голямата черна брада на Аройо, а устните на другите двама му се струваха все повече познати. Познаваше ли ги наистина, или свикваше с тях? А те защо го гледаха така, като че ли се боеха от него? От какво се боеха?

Аройо отправи заповеднически любопитството му към големия екран на апарата, който бе обърнал към него. Значи той се намираще в тази посока – това все пак е нещо!

– Дан, съобщавай ни какво виждаш, какви спомени събужда в теб видяното, какви чувства и усещания!

– Не усещам този глас като свой, а тъкмо той ти отговаря, Виктор Аройо.

Поривът му да изговаря името идеше от настоящата надежда самото то да му подсказе кой е този Виктор Аройо.

– Твой е този глас, Дан! Ти го синтезира в апарата и много се гордееше с него. Не помниш ли?

Отговорът му излетя със странна модулация от тъмното отворстие на устата, заобиколена като вход на пещера от гъсталака на мустаците и брадата. Очите на другите двама едновременно и сякаш еднакво заблестяха под зеления ръб на баретите. Какво беше това ново лъчение в тях? Може би станаха любопитни да чуят неговия отговор. Но така ли блести любопитството?

– Синтезирал съм го?... – повтори, за да чуе с друго ухо гласа,



който бил синтезирал, и внезапно някъде в него се оформи бледа, но отчетлива представа за човек, работещ над уред за синтезиране на човешки гласове. – Аз съм го синтезирал, така ли? Звучи по-добре от твоя глас, Виктор Аройо. Той също ли е синтезиран?

Черната брада на Аройо се размаха наляво и надясно като от силен вятър, а гърлените звуци в нея се захласнаха и объркаха от бурния си напън:

– Дан, ако разпознаваш приятно или неприятно, ако... Това би било... би било...

Не дочака Виктор Аройо да намери определението, решил да го досмае, старасейки се да прозвучи още по-мелодично, но не чу гласът да се е повлиял от усилието му.

– Така е, Виктор Аройо. Гласът, с който ти говоря за себе си, е похубав от твоя и на Бор.

– Шефе, позна ли ме? – екна с младежка звънкост под високия таван гласът, чийто притежател не бе успял да види. Сега той прекрачи с дълги крачки в ползрението му, щръкна до Виктор Аройо и половин метър над него и тази част от лицето му, която се виждаше между шапката и яката, действително беше му позната. Само да знаеше откъде и с какво!

– А мен позна ли? – влезе още един в ползрението му, където бяха се скупчили вече четирима и сякаш избута грамадния Бор.

Ако им кажеше, че само твърде неопределено му се струват познати, сигурно щеше да ги обиди, затова отвърна с явно непроменлива любезна интонация на гласа:

– Виктор Аройо, щеше да ми показваш нещо на този екран – но не усети в себе си радост от това, че вече свободно и импулсивно назоваваше предметите с техните имена и дори се досещаше за какво служат.

Виктор Аройо навярно си въобразяваше, че му е добре познат, щом го назовава по име, и все така весело изпръхтя, за да прогони космите на брадата си от устните:

– Отлично, Дан! Гласът ти наистина е по-приятен от нашите, великолепно си го синтезирал. Внимавай сега в картинката, както се казва! Хубаво гледай!

Големият мониторен екран като че ли всмука цялата огромна зала в себе си. Нещо раздвижи белотата му, тя трепна веднъж-дваж заедно със стъклото, а после в него се открии по-пъстро и по-топло в излъчванията си пространство. В средата му застана дълъг, бъбрековидно извит плот на голямо писалище, отрупано с компютри, принтери, факсове. По

дължината на стената зад него се извисяваха кокетни шкафове от непознатото с гълбинен блясък дърво, а през стъклата им се виждаха книги и купища кутии с филми и компютърни дискети. А той внезапно и естествено знаеше какво съдържат тези книги и дискети. Тук и там, изправени в малки рамчици, по рафтовете гледаха сериозно или се хилеха някому познати хора, чиито имена и ролите им в живота си оставаха още неопределими. А той и като че ли не изпитваше любопитство към тях или пък камерата не му даде възможност да го изпита, защото окото ѝ изведнъж престана да оглежда този работен кабинет и се отправи към някакви прозорци, където, да, инвалиден стол-количка беше това!

Нещо в него веднага назова странното съоръжение, побрало в себе си сгърченото подобие на човек с големи, щръкнали уши и оредяла коса на едрия и ръбест череп, хлътнал между полегати, осезаемо кокалести рамене. Те бяха се допълнително изкривили от кръстосаните върху скута ръце, чиито китки лежеха неестествено огънати навътре като маймунски лапи. Лицето на противното същество, изпълнило целия екран, се смееше насреща му с мокра усмивка. Мокри се мъчеха да се засмеят и обезцветените му очи зад смъкнатите на сплескания нос многодиоптрови очила.

– Махни го, Виктор Аройо!

Не се учуди, когато го изрече с увереността, че това е прожекция, подвластна на човешката ръка.

– Не ми каза какво виждаш. Позна ли се?

– Аз ли съм това? – запита той и вече знаеше отговора.

– По-скоро... беше!

– Значи сега съм нещо друго?

– Така е и трябва да знаеш какво.

Сякаш настояваше за нещо, Аройо още не изключваше екрана, остави го неподвижно фокусиран върху уродливото същество в инвалидната количка, сам като че ли му се любуваше, чакайки той да се самопознае докрай. Но зрението му, чието място все още не бе в състояние да локализира, се опита да избяга от гледката на екрана. Зарей се из просторната зала, замята се между предмети и хора, докато най-неочаквано пред него се изпъна една твърде странна машина. Приличаше едновременно на стоманено гладка торпила и на акула от онези, дето им викат акула-чук, защото главите им са силно разтеглени от двете страни на тяло без шия. По тази чудновата глава имаше множество датчици – за звуци, за образи, за миризми, за температура и ориентация, за всякакви лъчения. Бяха невидими, а той знаеше, че са там и знаеше точно кой

за какво е.

Машината изведнъж се размърда, изправи се. От нея изскочиха коленчати крака на скакалец, пипала, представляващи всъщност многофункционални уреди и инструменти, които обаче умееха и с машинна сила да захващат дори най-дребните предмети. Те заизхвърчаха светкавично бързо от всички посоки на триметровото туловище, пак се прибираха. Машината се завъртя на единия си крак, после скочи нагоре, измъкна още крайници от себе си, скъсени като гъсеница, и запълзя по някаква отвесна стена подобно на огромен гущер...

Онзи, когото бяха назовавали „Дан“, я съзерцаваше с нарастващо чувство на радост и радостта му внезапно знаеше, че той е участвал в създаването на тази машина, за каквато дотогава човечеството само е мечтало, а сътрудниците на Института за далечните планети, дошли като комисия, за да я приемат, направо бяха си глътнали езиците, когато тя им демонстрираше възможностите си. Съградена от керамични, пластмасови и титанови сплави, тя можеше да работи безаварийно в обстановка, където човекът в никакво облекло не би могъл да пребивава, а изкуствените интелекти в нея умееха с нечовешка прозорливост да проникват в тайните на природата...

– Защо мълчиш?

Гласът на Виктор Аройо прогони със затаената си тревога машината от полезрението му и той разбра, че пред онова негово зрение, което навярно представляваха нещо като очи, нямаше друго, освен екранът с уродливото същество. Машината бе изплувала отнякъде другаде и другаде някъде отплува.

– Казах ти да ме махнеш от екрана, Виктор Аройо!

– А не искаш ли да видиш сега какво представляваш?

– Вече се видях.

Петте зелени престилки сякаш подскочиха от изненадата си:

– Как?... Въображението значи... Спомни си, така ли?... Подсъзнанието... Паметта...

– Стига сте ми крещели! Виктор Аройо, ти каза одеде, че седемдесет и осем часа не сте спали. Вървете да спите!

– Дан, ама ти...

– Оставете ме сам!

– Дан, повтарям. Обездвижен си и не се опитвай да предприемаш каквото и да е действие. Ако искаш, потренирай превключването от човешките сетива към сетивните датчици или се упражнявай в работата с компютрите, стига да си ги осъзнал вече. Но най-добре ще бъде да си

починат мозъчните ти клетки, не им знаем сега възможностите. Човешки казано, опитай се да поспиш! Или искаш аз да те изключа изобщо?

– Виктор Аройо, помолих ви да ме оставите сам! – искаше да бъде по-груб, но вече и това знаеше – гласът му щеше да бъде във всички ситуации приятен, мек, доверително задушевен. Такъв беше го създал, решил, че точно такъв ще е нужен на този суперкиборг, за да щади самочувствието на хората, за които ще работи.

– Шефе, не знаеш как се радваме! – намърда се в полезрението му грамадният датчанин, чието име – Борис Бьорнсон – нещо произнесе в него.

– Бих ти пожелал лека да ти е нощта – измести го онзи от петимата, който продължаваше да му е само смътно познат, може би заради ниско нахлупената хирургическа капа на главата. – Но за теб няма да има вече разлика между деня и нощта...

Явно беше някой от програматорите и сигурно щеше да го познае, ако той не бе тръгнал към вратата, а Виктор Аройо се провикна наред думите му с пресилена патетика:

– А освен това няма да е лека. Здравей, безсмъртни вече зетко, и добре дошъл на Земята, божествени Голем!

Пришля му се да бъде гневен, но от него отново излезе един глас, който някому се обясняваше нежно в любов:

– Защо сте още тук? Благодарности ли чакате? Е, благодаря ви тогава!

Аройо обаче бе усетил гнева му, запристъпя гърбом към вратата.

– Рано е. За благодарностите е рано, за псувните – също. Хайде, опитай се да поспиш!

Четиримата доста комично се сбутаха един в друг, изведнъж нетърпеливи да напуснат огромната лаборатория. Сякаш бягаха от съществуването, което бяха създали.

Петият се позадържа, свали неловко зелената си хирургическа капа. Беше главният неврохирург, който се усмихна все така извинително:

– Дан, нали знаеш, че за хирурзите е много важно пациентът да пръдне, след като е излязъл от наркозата. Но ти понеже... искам да кажа сега е много важно да сънуваш нещо. Можеш ли и да сънуваш...

– Всичко е наред – довърши думите му странната акула и ѝ се искаше да прозвучи весело, но беше само мелодично добро, затова добави: – Бъди спокоен! Наистина май всичко е наред!

И потъна в собственото си любопитство дали ще е способен да сънува.

## 8.

С излизането на учените, които бяха осъществили неговото превъплъщение, сякаш изведнъж всичко се промени. Научил се необикновено бързо и незнано как, той побърза да изключи човешките си сетива, да мине на сетивните датчици. Стана с някакво просто усилие на волята, изненадващо лесно. Биоелектрониците в групата бяха надминали себе си – сега и това си спомни: по неговите теоретични пресмятания, разбира се. Бяха създали възможността мозъкът да управлява не само множество компютърни дейности, но и двата вида „сетива“ – онези, които възприемаха действителността като човешки очи и уши, и датчиците, притежаващи всички способности на електронните микроскопи, на телескопите, на термометрите и радарите, на жироскопите и рентгеновите томографи, на спектроскопите, спидометрите, везните и на още цяла дузина лабораторни уреди. „Гледана“ сега през тях, залата бе се преобразила в съвсем друга част на Вселената. Представляваше парче от гигантска мрежа, гъсто изтъкана от безразборни лъчения и лъчеви потоци, от едва различима с отделните си електрони каша, пронизвана от порои корпускуларни частици, завихрени по-бързо или по-бавно в избрана по своя си невеста причина посока. Пространството внезапно бе заприличало на странна видимост, за която учените столетия наред само са се догаждали, без да съумеят да си го представят. В тая видимост непрекъснато чезнеха и се появяваха молекули и атоми, блъскаха се, слепваха се един за друг или отскачаха като пръски от нажежена печка. Ускореното брауново движение на частиците издаваше присъствието на пророчи, където температурата на въздуха бе по-висока. Докато край отрупаните със студени уреди стени хаосът от вълнови лъчения и частици изглеждаше по-ленив. Хората бяха привличали или направо всмуквали в себе си тези лъчения, а с излизането си бяха дозасилили хаоса на тяхната кълбеста непосредност. Уредите обаче, еднакво студени, не им влияеха така, затова навярно сравнително скоро датчиците започнаха да различават контурите им сред плътния, неуморим и пъстър танц на хаоса. Огромното му тяло на акула-чук, в чиято сърцевина, заровени под тройна изолация, пулсираха двигателите на студения ядрен синтез, също губеше своите очертания в тази неочаквана вселена, а той вече знаеше: беше там, сред нея, и я възприемаше такава с новите си сетива. И всичко бе станало като в детските приказки по някакъв вълшебен начин.

Но това ли беше нелинейната динамика, с която бе се измъчвал на

упражненията по математика? Сред нея ли щеше да пребивава отсега нататък?

Задавайки си такъв въпрос, онзи, когото сътрудниците му бяха нарекли „Дан“, едновременно с чудодейно бързото възвръщане на съзнанието се почувства безпомощен. Неподготвен се почувства като математик, неподготвен като физик и като малка частица се почувства, напънала се да прониква в непроницаемото. Изкуствените интелекти сигурно биха намалили донякъде неговата неподготвеност, сам бе участвал в конструирането им, но още не посмиваше да потърси помощта им. Боеше се цялата тая чудотворна лекота да не е илюзорна, а и губеше доверие във всичко, създадено от човека, пред лицето на смайващата картина на Вселената.

Винаги невидим за човешките сетива, човешкият мозък не бе се домогвал истински до такъв образ на природата. Въпреки математическите му догадки-конструкции за нея, нелинейната динамика в структурата на Вселената се оказа абсолютно чужда му. Тя плашеше човешкия мозък, свикнал от хилядолетия да налага навсякъде свой ред по своя си логика, изградена от потребностите му. И, примирен в уплахата си, мозъкът, наречен Дан, опита да си внуши, че това ще да са първите неуверени стъпки в глъбините на Вселената. Само така щеше да се научи да си прощава и страха, и грешките, да си повъзвърне и самочувствието. Та нали този именно мозък, мъчил се напразно да си състави по-точна картина за нелинейната динамика на явленията, все пак бе съумял да се потопи в нея, благодарение на изобретени пак от него изумителни сетивни анализатори!

Същината на Вселената ли наблюдаваше сега? Парадигмата на друга същностна организация ли съзряваше, в която цареше неведом за нормалния човешки мозък порядък?

Бог не си играел на зарове, казал бил някога Айнщайн. Но щеше ли да го изрече, ако бе имал възможността да види кабинета си, както го гледаше сега Даниел Димих? Защото целия този хаос май го управляваше Принципът на неопределеността, ако изобщо нещо е в състояние да го управлява. И единствено съмнението, налягало го от време на време – „Не е ли закодирано всичко онова, което човекът трябва да знае за света, в самия него?“ – само това съмнение е попречило на Айнщайн да изключи съвсем омразната му квантова механика от разсъжденията си за света. А без нея не е възможно дори само да си представи такъв образ, който, изглежда, наистина е закодиран в човешкия мозък! Щеше ли иначе той да си пожелае въпреки всичко сетива за него. Но такава ли е

вътрешността на света наистина? Тогава няма защо да ѝ се плаши! Все ще се научи да се оправя в нея, както човекът постепенно се е научавал да се оправя на своята планета. Защото, ако с повечко хладнокръвие се вгледаш в хаоса, ще забележиш, че той като че ли не се изплъзва съвсем от гравитационните сили и от познатите вече закони за формообразуването на материята. Колкото и безформено да изгледаше сега всичко около него! И по-удивителното бе всъщност не толкова хлътването му в абсолютно непривична Вселена, колкото това, че с такава устременост, като завръщане към нещо жадувано и родно, съществото, в каквото бе се превърнал, започна да мисли с привичната за нобелиста Даниел Димих интензивност!

Но само да мисли ли умееше мозъкът Даниел Димих? Не са ли останали в него и някакви чувства? Къде е вселената от усещания и страсти, на която този мозък досега е бил подвластен? Не бе ли способен и с новите сетива да надникне в нея?

Усещаше се гол и неподвижен сред неспиращ нито за секунда хаос от движещи се лъчения, сред невъобразимата „чорба“ от електрони, прострелвана от какви ли не частици, а не усещаше, както преди, техните пронизвания като болезнен обстрел. Бе ли приел хаосът своя необичаен гост? Защо тогава продължаваше да се усеща отделен, защо нещо в него продължаваше да се надява, че ще е само временно, само докато свикне с него? Ето, вече поне не му се плашеше! За разлика от другите човешки мозъци, които не са способни дори краткотрайни гости да бъдат на хаоса, а веднага обезумяваха и хукваха да бягат, той, Даниел Димих, вече умееше и да разсъждава за него. Вече помнеше, че още някога Пол Дирак бе говорил за Вселената като за плътна мрежа от електрони. Следователно онова в него, което още е човекът, продължаваше да стои като наблюдател встрани от всичко, наречено Вселена.

Да, все още се усещаше чужд на тази Вселена, но плуваше в нея като кълбо, кротнало се в удивителен басейн от топлинни и фотонни излъчвания, и от далечни звукови вълни, а всичко се движеше по незавършени параболи или летеше и се въртеше безпосочно в неопределими граници от инфра до ултра. Повечето лъчения и веселите порои корпускуларни частици сигурно идеха от околосемното пространство, чак откъм Слънцето нахлуваха през станалите невидими прозорци, защото всичко около него бе станало видимо, или идеха от още по-отдалеч! И той лежеше и се усещаше добре в този безграничен хаос, като ембрион в матката на Вселената.

Не се ли извършваше всъщност сега една революция, равна само на

онази, осъществила се в мозъка на първия човек, когато, бидейки още някакво подобие на маймуна, той се е решил да слезе от дърветата, да тръгне изправен на двата си крака? С удар в челото трябва да е нахлула в мозъка му другата перспектива, различна от подредбата на света, гледана от височината на дърветата.

Тук обаче не се касаеше само за нова перспектива в разположение-то на материалните тела, тук самите материални тела изглеждаха съвсем различно. Той бе се хвърлил презглава (или може би трябваше да се каже: през мозък!) направо в неведомото и невидимото. И би трябвало да бъде горд, защото, откакто се помнеше, все бе участвал в неспирната игра на откривателство, с която бе се захванал мислещият човек. Слава богу, този грях – гордостта, осъждан като смъртен още от евангелистите, бе като че ли изгорял заедно с тялото му в крематориума! А всъщност нямаше и за какво толкова да се гордее, оставайки сега съвършено сам в тази игра. Сам срещу цялата Вселена! Човекът в него, откъснал се чрез прозренията си от по-раншните свои убежища – бог, вяра, приобщеност към човечеството и неговите митове, бе се самозапокирил в една безпределна самота. Щеше ли там, макар и още по-трагично, да усеща поне сегиз-тогиз своята принадлежност към този неразбираем свят?...

Но нима не го очакваше и по-добро време, изчистено от всевъзможните болезки, от надвесената сянка на вечно дебнещата смърт? Не го ли чакаше узнаването на неща, каквито хората никога не са знаели и не е възможно да узнаят по друг начин? Не се ли възправяше в края на пътя му величие, каквото досега човечеството също не познаваше?

Изкуственото тяло му обещаваше пълни с любопитни занимания години. Колкото и да го човъркаше някъде в гънките на мозъка спектицизмът на учения, че всичките тия непознати сигнали, които като че ли се блъскаха в него с настояването си да бъдат опознати, можеха да бъдат и само сигнали за сигнали на сигнали, чиито истински причинители пак щяха да си останат непостижими и за още по-съвършените уреди за изследване в бъдещето. Не, не биваше да се вслушва в подобни съмнения! Но... този ли хаос е имала предвид Библията?

Боже Господи, прищя му се да извика, макар никаква религия дотогава да не бе докосвала затъналия му в своя научен неопозитивизъм мозък. Боже Господи, нима си възнамерявал да създадеш тъкмо такова същество, което непрекъснато да си пъха гагата в твоята първосданност? Или, напук на Айнщайн, само си си играл на зарове?

Не го извика обаче, изведнъж осъзнал, че въпросите му биха прозвучали до смях пародирани от измислената любезност на синтезирания



глас. И защото всъщност би трябвало да запита себе си сега, не Господа, какво същество представляваше, щом можеше да се бои да не стане смешно. Пред кого? Нали се бе самосъздал?

Старото определение на Фон Нойман за изкуствения интелект ставаше окончателно невалидно по простата причина, че той не е изкуствен интелект, макар да го обслужваха цели шест свръхминиатюризирани могъщи компютъра. Изкуственият интелект можеше да се гордее, че е постигнал такива висоти на съвършенство, но е срамно за човешкия супермозък да се фука, че е слязъл до равнището на изкуствените интелекти. Колкото и съвършени да са!...

Глупости! – самоукори се мозъкът Даниел Димих пред невъобразимата вселена, в която бе нахълтал. Неуместно е да те спират подобни въпроси, когато ти предстоят исторически задачи! А още по-глупаво е да жалиш за своето хилаво тяло, да го предпочиташ пред могъществото на тая изумителна акула-чук...

Казваше си го и в още много други неща се укоряваше, не долавяше обаче и най-лекия повей на развеселяване или разведряване на мислите в тоя електронен басейн. Възприемаше присъствието на комизма само като нарушение на някакъв логически ред, а мястото, където той задължително би трябвало да присъства, зейваше като бездънна празнота в тая вселена, където нямаше празнота. Това го обезпокои.

Смешното ли определяше човека, дявол да го вземе, то ли го отграничаваше от всички изкуствени интелекти и от всичко мъртво, та продължаваше да се пита какво представлява и кога е станал човек? Този безначален и безграничен хаос ли, в който всеки миг милиарди неща се слепваха и милиарди се разпадаха, сътворявайки от себе си нещо друго, този ли хаос го караше така глупашки да се пита и да се пита в най-неподходящия момент? Защото отговорът – Е, вярно, не пълният и не единственият! – си е детински прост. Библейското глинено същество, кръстено от християните Адам, се е превърнало в човек не когато за пръв път е познало добро и зло, а когато се е запитало кой е натворил всичко това около него и кой, в крайна сметка, го е създал толкова различен от всичко това! И веднага с детинско упорство е занастоявало за бърз отговор! Цялата своя история е превърнало в история на своите питання, въпреки смътните си догадки, че никога не ще узнае истинската причина за своята различност. Нали затова всички митове на народите, все едно в кой край на планетата са се пръкнали, от сътворението започват и от онова незнайно правреме, когато то се е извършило по някакъв си, най-често смешен за днешния мозък начин. Следователно човекът

съвсем закономерно е извървял еволюцията си от приказките за сътворението с техния прелестен наивитет до самосътворяването в кентавъра машина-човек, който отново да възроди надеждата му за истинско навлизане в тайните на сътворението...

Кентавър?... Великият кентавър Хирон, учителят на Херкулес, напъвал се да отваря очите на силата, да я накара да погледне през очилата на мъдростта! Но Хирон си имаше име, а той нямаше право да се казва Даниел Димих, така бе го измислило човечеството. Дори съкратеното „Дан“ можеше да стане опасно! Трябваше му нещо не съвсем човешко, защото, строго погледнато и научно погледнато, той вече не беше цялостен човек. И никога повече нямаше да бъде! Пък какво е, щеше да го решава времето в своя безкраен хоровод, както до безкрай ще се самоопределя и самият човек. Нали самоопределението му зависи от срещата със себеподобен разум, а тя едва ли някога ще се състои. Така че наистина нямаше защо да се бърза и най-добре ще е да започне с нещо простичко! Например, с онова най-просто за живите същества явление – способността им да спят. Притежаваше ли тая способност лишеният от тяло мозък? Щеше ли да е в състояние да се изтръгва за почивка от неспирните бомбардировки на многобройните датчици-сетива?

Лека тръпка сякаш изпъна и заглади онова, което беше той и което всъщност представляваше само един мозък, поставен в тройно бронирана и херметизирана кутия. Сигурно това беше неусещаният иначе волеви акт на този мозък да изключи сетивата-датчици, чието местонахождение се намираще навсякъде из хаоса, и мигом да преобрази вселената-хаос в просторна човешка лаборатория, натъпкана със заканващи ѝ се уреди. Тази „закана“ го потопи в познат уют и той можа да си каже със своя удивително любезен глас:

– Хайде сега, мозъче, понапъни се да изпърдиш някой сън! Нали така ти заръча хирургът?

Но пак не долови гъдела на смеха в себе си. Вместо него отново зина като паст на незнайно чудовище черната празнота и той се опита да я нахрани, като ѝ подхвърли утехата, че ще има безкрайно много време за тревожните въпроси. Макар че, ако все пак си е останал повече човек, това време никога нямаше да му е достатъчно.

## 9.

Не засече мига на заспиването, не престана и да съществува, както

когато го оперираха, за да раздвижат гръбначия му стълб. Нещо в него си остана будно. Нещо в него не спеше, вероятно някакъв рефлекс за самосъхранение. Вероятно страхът за това скъпо и прескъпо тяло, което не биваше да остава и за частица от секундата обезоръжено пред неизвестността. Макар да си имаше и свои, още по-надеждни рефлексии за самозащита. Така навярно е спял праисторическият човек в джунглата, пълна с нощни хищници, така вероятно спи сега и новият заяк в гората. А иззад дърветата й наизлязоха някакви хора и той се зазяпа в тях. Те вършеха такива чудновати неща, че направо го опиха с нелогични, но не неприятни действия. Едно момиче цъфна отнякъде сред тях, сякаш бе поникнало от високата трева на поляната. Прозрачната рокличка, пронизана от полегатите лъчи на следобедното слънце, открояваше бедрата на момичето чак до белия триъгълник на слиповете. То улови омагьосания му поглед, помахна му в шеговитата закана с пръст и хукна да бяга с явното желание да бъде настигнато. Той обаче не се видя да тича подире й. Шепата му бе легнала направо върху онзи сияещ от белота триъгълник, оброчен от двете страни с нежни косъмчета, сякаш бе забила бяла пеперуда. Но когато чу смеха на компанията, когато кой знае защо всички избухнаха в подигравателен смях, той се оказа дете, застанало в края на детска площадка, загледано в играта на други деца. Слушаше буйните им викове и трепереше от мъка, че нито един от тези викове не го позоваваше да се включи в играта. Всичките тия негови съученици, подгонили топката в училищния двор, го мразеха. Беше... беше, както го наричаха презрително, вундеркинд. Смяташе по-бързо от джобните им електронни сметала, резултатите просто се изписваха за части от секундата на някакъв вътрешен негов си екран и той само го прочиташе. Всичките формули на физиката, химията, биологията мигом се запечатваха в мозъка му и той всеки миг бе готов да издекламира който и да е учебник, измъчил съучениците му през цялата година.

Как да не го мразят? И как да не страда мъничкото му сърце от копнежа да стане част от тяхното шумно стадо?

Сигурно затова изведнъж се превърна в строен и пъргав студент, когото не пренебрегваха в университетските отбори. Не го презираха, търсеха го със страхопочитание да им обяснява неща от учебните предмети, но видимото им уважение бе насочено повече към способностите му на баскетболист, отколкото към състудента, с лекота вземащ изпитите по три-четири предмети от различни факултета наведнъж. Този бездънен в жаждата си да поема знания мозък го отделяше от хората, принуждаваше го да хвърля голяма част от амбициите си да заприлича на

нормалния здрав момък, когото студентките харесват заради фигурата и елегантната му небрежност. То, разбира се, си беше нормалната житейска простачина и Димих я съзнаваше като такава, но въпреки това желаше тази обикновена простачина, с цялото си същество я жадуваше и, аха, да я постигне в най-примамливия ѝ вариант, когато в тялото му нещо обезпокоително се запроменя. Най-неочаквано очите му заплакаха за очила. После се обади нещо в гръбначния стълб. Бе легнал върху Силви, да, така се казваше студентката, на която много се стараше да покаже какъв силен мъж е...

И ето че сега го показваше на тая Силви с целия триумф на своето могъщество! Бе се самозабравил в своята развихрила се сила, но тъкмо да стигне до кресчендото на нейната изява, изведнъж го срязва в кръста непоносима болка и той падна задъхан край голото и разочаровано женско тяло. А когато виновно прогледна към него, видя, че там лежи облечена и завита с леко одеялце възрастна жена и тази жена е майка му. И тя не беше до него! Полулежеше във фотьойла до кревата, а в кревата е Дани, вундеркиндчето, мъничко и болничко, и страшно обича тази жена, дето спи във фотьойла, но не смее да ѝ го каже да не я събуди. В усилието да не я повика цялото му тяло се затресе от предишната неистова болка, така че той сепнато се събуди. Ако можеше да се нарече събуждане внезапно изчезване на всичките видения, пръснати из паметта му като жестоко насечени чукани от ампутирани ръце и крака.

Събуди се в новата за него вселена, защото полусъзнателно, с това почти неусетно волево усилие, с което сутрин повдигаме клепачите, бе разперил всичките онези датчици, които му поднасяха с добра безразборност царящия във въздуха на лабораторията хаос. И този хаос само леко го учуди, като нещо с досада отложено за занимания, не като нещо непознато. Болката обаче не бе изчезнала заедно с човешкия свят. Тя трептеше, сляла се с всички звукови и сетивни лъчения из въздуха, беше ту хаотична като брауновото движение на частиците, завихрени по прозорците от изгряващото слънце, ту целенасочено се заостряше да прониза единия или другия негов крак, едната или другата ръка. От време на време се връзваше в стомаха или гърдите му, търсеше подобно на самонасочващ се снаряд да улучи сърцето, което се мяташе полудяло из гръдния кош в опита си да намери спасение...

Такава болка бе изпитвал май само когато му правиха онези експериментални операции на гръбначния стълб, а те с нищо не повлияваха на болестта му. И когато като отчаян вопъл в него се надигна викът „Господи!“, болките изведнъж изчезнаха, сякаш великодушният бог бе

послушал безмълвния му зов. Но заедно с това той осъзна, без облекчение и без тревога, че нямаше къде и какво да го боли по простата причина, че вече не притежаваше тяло, което да е в състояние да изпраща към мозъка му импулсите на болката. Разбира се, тази чукоглава акула бе снабдена и с датчици, раздвижващи рефлексите ѝ за самоопазване при опасности, но те се задействаха без да докосват човешкия мозък, без да предизвикват в него каквито и да било преживявания.

„Мозъка му“ – ли каза? Нима все пак представляваше нещо друго, нещо по-голямо, което притежаваше мозък? Нима не е той мозъкът, притежаващ всичко? Душата ли бе това, духът ли говореше за мозъка като за нещо извън себе си? Онова ли най-най-неопределимо нещо у човека, ако въобще го има, ако мозъкът не си го е досъчинил в извечния си стремеж да намери причината за своята различност? Но защо тоя проклет мозък разнасяше със себе си в своите складове всичките тия безразборно нахвърляни там парчета от спомени, лишени от своя някогашен смисъл, забравени лица или лица, които изобщо не помнеше да е срещал някога?

Да, когато обсъждаха вграждането на мозъка му в киборга, допускаха, че ще пренесат там и всичко онова човешко, което той е натрупал през годините в себе си, но решиха, че то би било полезно в живота на машина-човек като коректив на неговите действия. Но че ще се превърне и в източник на страдание, не бяха помислили. Нима щеше да си остане до своя неведом, но положително далечен край същество, непрекъснато страдащо по своята загубена човечност?

Изходът навярно бе в забравата, че е бил човек. Да се слее цялата машинария, подчинена на мозъка му, да се превърне в онова, с което бе увлякъл и другите от екипа: в уред за познание, какъвто никои човек не е сънувал в бляновете си за всемогъществото. Също така би престанал може би да усеща каквото и да било просташки човешко в себе си!

Ключалката на секретната лаборатория боязливо изчегърта, сякаш се готвеше да пропусне крадец. Нормалното човешко ухо едва ли би я чуло, а Димих вече знаеше и кой ще влезе. Бе уловил неговите излъчвания през вратата и го изпревари със сладникаво мелодичния глас, с какъвто радиото сутрин събуждаше децата:

– Здравей, Вик! Наспа ли се?

Виктор Аройо сепнато се изпъна на прага, а изненадата му не беше никак радостна. Излъчванията му бяха лениви и като че ли овалани в тинеста тъга. Рече без усмивка:

– Би трябвало аз да те запitam. – Той енергично разтри с длани

бузите си, при което разроши буйната си черна брада, придавайки ѝ пародийно разбойнически вид, и добави по-бодро: – Ти май си вече съвсем... искам да кажа...

– Не се мъчи да търсиш думите, мозъкът ти още спи!

Бе превключил своите сетива-датчици.

Препарираният в своята ласкава благозвучност глас обаче не бе в състояние да моделира приятелската шега и тя прозвуча като учтива заповед.

Аройо привлече стол към голямата лабораторна маса и уморено се отпусна в него.

– Е, добре, разправяй! Как изкара нощта?

– Боли! Ужасно боли!

Ученият рипна панически от стола.

– Че какво ще боли? Как така?

– Цялото тяло! Всичко, дето е отрязано от мозъка, Вик. Дори и това, дето беше безчувствено преди, и то боли!

– Искаш да кажеш... Фантомни болки, така ли? – уталожил се паниката в думите на Аройо.

– Ъхъ. – Не особено благозвучното потвърждение излезе от него също като галовно мъркане и това го вбеси. – Кой, по дяволите, измисли този идиотски глас?

Шурейт му се засмя с нескрито злорадство, защото и това, което явно бе предназначено да бъде ругатня, заприлича на любовно обяснение.

– Ти си го измисли, Дан! Твърдеше, че гласът не бивало да плаши хората, да ги отблъсква от теб. Нищо, ще свикнеш!

– Смей се, смей се! На чужд мозък и сто киборга са малко.

Аройо избухна вече в радостен смях:

– Хей, ама ти си си същият! И по-рано обичаше да си измисляш поговорки, само дето гласът... – Дребничкият разбойник отново се превърна в угрижен учен. – Но тия фантомни болки ме безпокоят. Отгде се взеха пък те? Нали центърът на болката реагира само на сигнали, а такива няма? Как точно ги усещаш?

– Сигурно са утаени в паметта. Да, да, дори не се сетихме за тях, докато те си лежат като утайки в паметта. Отрежат ти крака, а ти го усещаш в пространството, където е бил преди, присъствието му усещаш и те боли, боли...

– Дълго ли? Постоянно ли?

– Не, слава богу! Изглежда в минутите на почивка или при събуждането. Впрочем, почивката ми е твърде кратка. По-бързо се

възстановявам, отколкото предполагаме. Хранителните разтвори...

– Безпокоят ме тия фантомни болки – повтори замислено Аройо, доразрошвайки брадата си. – Сигурно ще ти пречат.

– Стига с тях, де! Възможен ли е човекът без нещо да му пречи – пак не успя Димих да вложи в любезния си глас желаното сопване. – Но обезпокоително е, че сънувам. Дори сексуални сънища!

– Хирурзите ще бъдат доволни.

– Майната им на хирурзите! Аз трябва да престана да бъда човек.

Аройо можеше само да се досеща, че в думите му имаше гняв и рече виновно, разпервайки ръце:

– Не знам, Дан... Ще трябва сам да се справяш. Не знаем как да ти помогнем. Може би като те поизучим...

– Не ми викай „Дан“! Не човешко име ми измислете! Брейн, например.

– Брейн? – повтори Аройо думата, сякаш опитваше вкуса ѝ. Устните му, заровени в брадата, измляскаха.

– Защо не? Изкуствените интелекти също наричаме мозъци. По-малко подозрително ще е.

Аройо тъжно се усмихна над английската дума за мозък и сякаш повторно се прощаваше със своя зет и бивш началник:

– Е, добре, Брейн! Искаш ли да ти прожектирам нещо, което ще те накара да не съжаляваш, че си престанал да бъдеш човек?

Той измъкна от най-близкото чекмедже на лабораторния шкаф видеокасетата и я пхна в рекордера. Лабораторията мигом се изпълни с познатия от погребенията траурен марш, озвучаващ познатата му огромна актова зала на централния университет в прославения университетски град. В средата ѝ на висок постамент се издигаше в лек наклон отрупан с цвета, подпрян от множество венци, луксозен ковчег. Сред цветята стърчеше жълтеникав, порцеланово лъскав нос. Камерата продължи да панорамира и екранът се надвеси над мъртвия, показва цялото кукленски вдървено лице на покойника.

– Това съм аз? Нали, Вик? – обади се с едно сякаш току-що влюбено възклицание новопокръстеният мозък.

Аройо не отвърна. Бе се смръщил към екрана на монитора, навярно едва сега осъзнал истинските измерения на грандиозното мошеничество, в което участваше. Разрошената му брада също изглеждаше уплашена.

Лицето никак не приличаше на предишния урод от инвалидния стол. Козметиците от погребалното бюро бяха се попрестарали да го

направят хубаво, почти усмихнато. Сякаш се надсмиваше снизходително над целия цирк, обявен за траурен ритуал, където първите учени и политици на страната се редяха на опашка пред майка му, сестра му и Рут. Да, Рут беше, позна я въпреки забуленото с черния воал лице. Сигурно бе го покрила, за да не видят, че изпраща съпруга си с облекчение. А и защо не, сега би трябвало да пее и да подскача, защото и онова същество в корема ѝ сигурно вече се е разскачало...

– Спри го, Вик – с блага любезност помоли Брейн. – Не ми е приятно да го гледам. Впрочем, всичките тия ритуали затова и служат де, да измамат живите, та по-леко да понесат смъртта. Вярвам, веднага са кремирали тия мои жалки останки, за да няма доказателства.

– Бъди спокоен, Дан! Прощавай... Брейн! Съобщението ще направим чак след като сме извършили всички изследвания. Няма да е скоро. И няма да е без твоего съгласие. А дотогава всички ще си траем от страх пред правосъдието. Най-много ме радва, че паметта ти се е съхранила. Нали вече всичко помниш?

– За беда – всичко! А би било хубаво да го забравя.

Думите весело изчуруликаха, вместо да прозвучат гротескно. И нямаха нищо общо с драматизма на обзелото го раздвоение дали наистина би било по-добре да изключи целия си предишен живот.

Ключалката на вратата тихичко прищрака.

– Идва Бор – съобщи Димих и сякаш се радваше, че при него ще влезе още един човек.

Виктор Аройо сепнато се обърна към вратата, където още никой не бе влязъл. После все така стреснато изглежда акулородното туловище.

– Брейн, знаеш кой иде, така ли?

– Помня излъчванията му, а те минават и през вратата. Не се плаши! Оказа се, че сетивата-датчици не се изключват напълно, някои от тях действат заедно с човешкия тип сетива.

Аройо пресилено се засмя:

– Бор, здрасти! Наспа ли се? Идвай, че аз трябва да вървя на проклетото заседание, дето ще ме коронясват за директор на Института.

– Кукуряк съм – отвърна гръмогласно младежът. – А ти, шефе, как си? Чух да се оплакваш от нещо, но нали това искахме! Защо да се плашим?

Таванът на залата като че ли се сниши от високия датчанин, който се спря до шкафа при стената и заизважда от чантата си шарен термос и пакети със закуска.

– Шефът сега съм аз, запомни го, Бор, и да не съм те чул повече да



бъркаш! – опита се Аройо да имитира заповедта на някакъв абстрактен фелдфебел. – Той е Брейн!

Младият учен изригна весело край шкафа:

– Брейн ли? Че то не звучи лошо! Брейн! И така, Брейн...

– И така, Брейн – продължи вместо него Виктор Аройо. – Оставям те в лапите на тоя момък. Решихме той да провежда с теб първите упражнения. Препоръчвам ти да изпълняваш нарежданията му. Вече не си никакъв началник и даже никакъв човек не си вече, а една машина, която е длъжна да бъде послушна, ако иска да стане и полезна. Не знам дали ще свърша до обед, но по възможност не се карайте, защото с тоя твой глас ще излезе много смешно, Брейн!

## 10.

Докато Борис Бьорнсон навличаше зелената лабораторна манта, Аройо предпазливо изнесе брадата си навън, поповдигайки се на пръсти, навярно да изглежда по-висок или от страх и респект. Не забрави обаче да заключи подире си. Не само тази лаборатория бе засекретена, Брейн вярваше, че сътрудниците му не са забравили да засекретят по същия начин цялото крило на Института. Пред вътрешния му взор обаче още се точеше траурната процесия. Някъде в края на редицата й зърна и датчанина, на когото всъщност дължеше специална признателност, защото той извърши с младежки ентузиазъм цялата организаторска работа по тайното прехвърляне на неговия мозък в преустройства втори прототипен модел на суперкиборга.

– Не искам да те дразня, шефе...

– Брейн! – поправи го онова нещо, което искаше да не бъде повече човек, а с болка осъзнаваше, че не бе се отървал от най-примитивните човешки страсти.

– Прощавай! Брейн! Исках да кажа, жалко е, че вече няма да можеш да изпиеш заедно с мен едно хубаво кафе.

Кафето трябва да бе наистина от най-добрите сортове, защото докато Бьорнсон си наливаше в чашката на термоса, ароматът му взривообразно изпълни лабораторията. Брейн би трябвало да бъде доволен – изкуственият му нос, по-мошен в улавянето и разпознаването на миризми дори от носа на обучените кучета, действаше безукорно. Вместо това се насили да бъде строг и пак не успя:

– С това ли ще започнем упражненията? И докога ще ме държите

неподвижен?

– Извинявай за кафето! Рекох да видя ще ти липсват ли малките човешки радости.

– И големите няма да ми липсват. Може само да ми се завижда. Щом пожелаея, потопявам се в съвършено друга вселена, стократно по-богата и разнообразна, а най-вече по-истинска от просташкия модел, който човешкият род си е измислил, за да изпитва тялото му измамни удобства и удоволствия.

– Има, значи, с какво да се утешаваш – измърмори младият учен и премести опразнения от Аройо стол по-близо до шкафа, където димеше чашата с кафето край първия от разтворените пакети със сандвичи. Седна, изпъна дългите си нозе, кръстоса ги и едва тогава продължи, осъзнал, че думите му бяха издали неговото неверие. – Ако е така, Брейн, наистина ти завиждам. Но може да ти се завижда, дори да не е така. За сетивата, за количеството нова информация, каквато никой човек никога не е получавал направо в мозъка си. За освободеността от веригите на просташката плът...

Последното не биваше да казва или поне не в този момент. Заковал го някъде по дъгата на фасетното си зрение, Брейн си отбеляза с горчивина, че тая едра и силна мъжка плът сигурно му дрънчи с приятни вериги. Както бе дрънчала на него самия, когато в живота му влезе Рут, за да разгори там почти неугасима любовна радост. Тя обаче за доста дълго време отклоняваше мозъка му от онова, което философи са обявили за най-висше човешко предназначение. Наистина ли то бе най-висшето? И щеше ли да го потвърди новото му битие, след като за човешкото непрекъснато ще му напомнят проклетите сънища, предизвикващи после фантомни болки?

– ...може пък това да е наистина началото на онова прераждане, дето ме убеждаваше в него. Не знам, Брейн, караш ме да вярвам в някаква предопределеност, а тя ми е чужда... Макар живото същество, все едно растение или човек, да съществува до някое време, когато видът му забележимо почва да презрява в еволюцията си. И като че ли трябва просто да загине или да премине на някакъв друг етап, в друг вид, но пък чак такава мутация... Да си призная, затова все пак кандисах на този шур експеримент...

Брейн използва объркаността му и паузата, в която Бор търсеше ново начало на думите си, за да вметне с напразен опит да бъде заядлив.

– А казваше: откъде ще вземем мозък, който да оправдае стойността на присаждането. Впрочем, намерихте ли кой да плати работата?

Датчанинът отпи глътка кафе, отхапа от сандвича си, издъвка:

– Половината даде Институтът за далечните планети. Надяват се накрая да им те предоставим. Другата половина даде на доверие постонният ни спонсор. – Той преглътна залька си. – Вярно е, отказах ти в началото. По убеждения съм против елитарността. Но можех ли да не участвам в едно занимание с онова най-неназовимо нещо в човека, дето му викаме ту разум, ту съзнание или душа. Само в мозъка ли е то, какво би правило без тялото? Питал съм се, ше..., тю, ще го тръсна някъде, дето най-не трябва! Исках да кажа, питал съм се, Брейн, щом сперматозоидът оплоди яйцеклетката и тя почне да расте, да расте в топлата и уютна влажна утроба, туй неназовимо нещо с нея ли се ражда? Знам, от социална гледна точка звучи наивно. Нали законът прие, че ембрионът още не е човекът, но го направи от чист прагматизъм, за да можем да вземаме за присаждане гени от човешка биоплазма... А въпросът си остава, Брейн. Още там ли в ембриона се развива, или се появява у детето, чак когато то бива изхвърлено от майчината утроба в свършено новата за него реалност? Където влагата е заменена със значително по-хладен въздух, тъмнината със светлина, пъпната връв – със сетивата като свършено различни пъпни вървища, които постепенно го свързват с планетните условия. Тази ли нова утроба ражда разума? Гея ли го ражда? Защото той очевидно се развива заедно с растежа на новопоявилото се тяло. Но заедно с него ли умира, щом се създава отделно, или Гея го прехвърля в друго някакво състояние?

– Бор, тая заран си склонен да философстваш. Изглежда все пак не си си доспал. Дано кафето ти помогне.

Младият учен разбра подигравката въпреки милата благозвучност на синтезирания глас. Позасмя се сконфузено:

– Така или иначе, не може да не признаеш, че човечеството прави чрез теб опит да задържи за по-дълго онова, дето го наричаме разум и дух, да му създаде стократно по-богата и силна връзка с Вселената чрез могъщите сетива-датчици, чрез сонорите, радарите и така нататък. Имаш ли вече някакви наблюдения?

Заедно с въпросите си датчанинът престана изведнъж да дъвче и се втрени в очакване към неподвижното акулоподобно тяло, проснато на лабораторната маса. Не получи обаче отговор и като захвърли сандвича си на шкафа, решително се изправи:

– Прощавай, Брейн! Имам чувството, че ти дължа не само обяснение за моето поведение. Прощавай! Може човечеството да е поизбързало с този свой опит, но то по природа си е нетърпеливо. И ако

действително съществува някакво прераждане на духа, кой знае в какво щеше да се преродиш! А ето сега аз... – Той извади от джоба си мъничък инструмент, приличен на секретен ключ, и пристъпи към лабораторната маса. – Сега ще те освободя и духът ти ще се озове в най-могъщото и най-сръчно тяло, съществуващо на тази планета.

Той пхна с показно тържествен жест ключа някъде извън зрителното поле на Брейн, превъртя го все с тая комична парадност, очевидно целяща да омаловажи иначе безспорния исторически миг... Не, може би само си го въобрази, но Брейн почувства как по цялото му тяло рукнаха буйни потоци кръв. Всъщност за пръв път почувства и тялото си. Тази кръв съживи всяка клетка... Глупости, всеки застинал в своята неподвижност взел на вълшебната машина, в която се намираше, съживи. И дори цялото това вътрешно движение да бе самоизмама на въображението му, то го изпълни с неизпитвано досега чувство за неограничена сила, превъзходство над всичко наоколо.

След ритуалния жест Борис Бьорнсон, сякаш осъзнал някаква пакост, побегна от лабораторната маса, спря се чак на отвъдния край на лабораторията. Залисаният в новото си самочувствие Брейн не видя дали той измъкна вълшебното ключе от него, или го остави там.

– Как се чувстваш сега, Брейн? – запита го позасраменият от бягството си Бьорнсон и с крадливи крачки потърси спасение при шарения термос.

– Великолепно! Сега вече действително съм в тази нечувана утроба, за която ми философстваше одева.

– Тогава да започнем с упражненията по програмата, а? Не слизай от масата, да не направим някоя беля! Аз ще си допия кафето, а ти се опитай волево да подмениш кръвта си. Ако не помниш как, изкуствениите интелекти ще ти кажат, но трябва да го отработиш до пълен автоматизъм...

Датчанинът се върна на стола си заедно с пластмасовата чаша в ръка и с изкуствено нехайство я поднесе към устните си. Очите му останаха заковани в малкия монитор на контролния изпитателен стенд.

Да, разбира се! Онова, дето го усети като рукване на кръв, бе съвсем друго. Бяха задвижващите токове-импулси, тръгнаха от ядрените батерии. Иначе самият той, мозъкът, си плуваше постоянно в течност, подобна на кръв. От нея се хранеше, благодарение на нея съществуваше изобщо. Тя се намираше в два големи резервоара в коремната област на киборга, там в непрекъснат електролизен цикъл се обогатяваше с нужните хранителни вещества, а кислородът за нея се раждаше в добре

изолирани катодно-анодни кутии. Този мозък, макар да се намираше в тяло, предназначено за работа в лишени от въздух, не планетарни условия, си оставаше навеки свързан с родилата го утроба на Гея.

За частици от секундата Брейн се стъписа пред обслужващите го шест изкуствени интелекта. Помнеше само, че бяха разделили функциите между двете полукълба с оглед на специфичните им нужди, но към кой от компютрите трябваше да се обърне... Не успя да си спомни. Едно усилващо се напрежение го заизпъва, както когато някога в главата му нахлуваше кръв от рязко повишилото се кръвно налягане. Да, новата „кръв“ осезателно вече изгласкваше старата обратно в другия резервоар, още преди да разбере кой компютър бе го направил. А той някак изведнъж и без усилие се видя да взема допълнителни външни резервоари, защото потегли на дълъг път из космоса, изведнъж знаеше и как да ги включи към тялото си. Така е! Ако мозъчните му клетки не се изхабяха скоро... Не би трябвало, нали нямаше да обслужват и някакво болнаво тяло... Никой смъртен обаче не знаеше все пак колко дълго ще живеят мозъчните му клетки!... Да, можеше и цял век да изкара далеч от Земята в самотния си и неумъртвим гроб на тялото-киборг... Щрак!

Изщрака ли нещо в него, което чу само той, или бе тръпка някаква.

– Отлично – кимна Бор към монитора на стенда. – Трябва обаче да го правиш всеки ден тая седмица. Така да го автоматизираш, че да го правиш и в условия, когато компютърът откаже и ще си принуден да минеш на собствено управление.

Прищя му се да вметне: „Миличък, та аз не усетих нищо, стана просто от само себе си.“ Не го каза, за да не издаде объркването си. Нали така бе и конструиран – единият от компютрите да приема волевото усилие и да включва подмяната на кръвта извън определените интервали. Имаше ли значение, че още не знаеше кой?

– Готов съм! – насили се Брейн към бодрост, макар да не усещаше промени в себе си. Източената кръв още не бе изхабена. – Давай следващото упражнение!

– Нека проверим ръчния ехограф! – предложи със спотаена плахост Борис Бьорнсон, нарушавайки реда в предварително изготвената програма за упражненията.

Сякаш очаквал тъкмо това нарушение на програмата, Брей се върна със светкавична лекота от масата, а нещо като крака се изстреляха от долната част на тялото му и поеа триметровата изправеност на киборга. Подобие на тънък и жилав накрайник със странно приспособление на върха изхвъркна като камшиче от една отворила се някъде на гърдите

му клапа. Удължи се, сякаш беше гумен, а някой невидимо го разтягаше и единият от „пръстите“ му улови зелената манта на Бор. Прибледнял, той храбро се стараше да не помръдне. Приспособлението се зарови под мانتата, напъха се в ризата, зашари по гърдите и корема му.

– Момче – бликна пак невидимо откъде мистично любезният глас на синтезатора. – Имаш две камъчета в жлъчката. Друго всичко е наред, но камъчетата трябва да махнеш, докато не са станали повече.

Цялата кожа на Бьорнсон вече неудържимо трепереше.

– Видя ли ги?

– И страха ти видях.

– Страх ли? Че защо страх? Как така страх?

– А сега улових и лъжата ти, Бор! Разбра се, че те е страх от мен. Няма нищо срамно в това. На твое място аз също бих се боял от такова непроучено чудовище. Но да си дойдем на думата. Ехографът работи отлично, рентгенът – също. Измервах и температурата на всеки твой орган до стотни от градуса.

– Добре – промълви все още зачервеният от срам Борис Бьорнсон. – После ще си поговорим и за страха. Сега би ли се опитал да откачиш от себе си тези уреди и да ги подмениш и поправиш. Помниш ли къде са резервните части?

Изпитвайки злорадото усещане, че се къпе в страховите излъчвания на младия датчанин, Брейн откри нещо, което го смути. Ако беше машина, щеше моментално да пристъпи към задълженията си, но проклетият човешки мозък си позволяваше едновременно стотици други мисли и усещания. Разрешаваше си дори да преценява дали да извърши нещо или не и съвсем определено удължаваше едно усещане за сметка на друго, наслаждаваше се на своеобразен порив на сладостен мързел, бликнал из дълбините на сивобялата кашеста материя.

– Хайде, Брейн – боязливо го подкани младият учен. – После ще те помоля да подмениш и записните касети...

Брейн не помръдна. Странното тяло, в което се намираше, стърчеше като гладък, меко кафяв монумент с разширен чукообразен капител на върха. Бе леко наклонен, сякаш се готвеше да падне, а Бьорнсон очакваше да тръгне към шкафове и недоумяващо поглеждаше към необяснимата му неподвижност. Защото и контролният стенд не можеше да му подсказва какво в момента се извършваше в това тяло. А Брейн стоеше омагьосан от божествената увереност, че знаеше къде се намира всичко, как се действа с него, как се подменя или поправя. Нали Нобеловата награда, която му бе присъдена, но която той не пожела да

„доживее“, а я завеща на Института си, бе тъкмо за откривателските му заслуги в теорията на самоорганизиращата се материя. Тъкмо на тия биокрибернетични мозъци, изтъкани от предимствата на кибернетиката и приспособимостта на живата клетка, които сега кротко чакаха да го обслужват. Опиянен от увереността си, че е способен на всичко, той продължи да не извършва нищо от нареденото му, защото го извършваше във въображението си: отваряше в гърдите си бронираната в миниатюрен сейф „черна кутия“, вдеше от нея свръхминиатюрната касета-кристал, сега още празна, но способна да побере билиони байта информация и предпочиташе да слуша не „говор“ на изкуствените интелекти, а „гласовете-гръпки“ на мистичния страх, излитащи от едрото, мускулето-тяло на датчанина.

– Брейн... – започна с нарастваща тревога Бьорнсон, но кибортът го прекъсна от висотата на своята триметрова извисеност:

– Не знаеш, Бор, и никой от вас не се догажда колко и какви точно комбинации на способностите има в мен. Аз също тепърва ще трябва да ги установявам. Но изглежда комбинацията от всичките тия радары, сонори, датчици е създала в мен нещо като детектор на лъжата. Така че, драги ми Бор, не се опитвай да ме лъжеш! И не казвай никому за това, дори на Аройо, ясно ли е? Иначе ще си изпатиш!

Заплахата бе толкова сладостно любезна, че не можеше да не предизвика нов прилив на мистичен страх у младия учен. Чак и гласът му потрепера:

– Упованието ни, Брейн, е, че ти си, така да се каже, създател на себе си. Моралното ти чувство ще определя способността ти да поемаш отговорност за своите постъпки.

– Чудесно го каза, Бор! Но от него най-много ви е страх, нали? От моралното чувство. Така е! И най-съвършеният киборг се нуждае от точно формулирани задачи. Ако му възложиш, примерно, да колонизира някоя планета, а не му кажеш какво да прави с тамошната природа и с новите същества, ако има такива на нея, той може всичко да изтреби, за да дойде човекът на чисто, нали така? Но ето че аз не съм такъв киборг. В мен има човешки мозък с всичката му безотговорност към света. Същата с каквато досега човечеството се е отнасяло към природата. И ние стоим като чирачето на магьосника от стихотворението на Гьоте, дете извикало духа да му донесе вода, но забравило заклинанието как да го спре и той започнал да пълни цялата къща...

– Брейн, да оставим упражненията за утре, а?

Датчанинът се изправи, готов веднага да прекъсне заниманието и

да избяга, а страховете му излъчвания сякаш се готвеха да пръснат зелената му лабораторна манта.

– Ти не си киборг, Брейн, не се нуждаеш нито от точни нареждания, нито от заклинанията на чирака-магьосник. Ти си човек, а човешкият мозък не се нуждае от формули, за да определя кое е добро и кое зло. Но драмата ти, разбира се, е тежка. Трябва да свикваш с един живот, в който те очакват непознати унижения. Поне докато крием кой си. Тръгнеш ли сред хората, те, дори и да знаят, по навик ще искат от теб каквото им хрумне. Ще им обясняваш ли, че не си машина, а човешко същество? И как ще го доказваш, без да ги изплашиш до смърт? Признавам си, не бих желал да съм на твоето място, Брейн.

Каdifено-кафявият монумент още повече се наклони към младия учен, безшумно изстреля от гърдите си нещо, приличащо на ръка, улови с нея зелената престилка на младия учен, завъртя реверите ѝ около себе си, докато благият му глас любезно го питаше:

– А моето могъщество не те ли съблазнява, Бор? Не ти ли се иска да бъдеш поне силен като мен? Или се смяташ за достатъчно силен?

Ръката, източила се като стрела на кран от гърдите на акулата-киборг, вдигна младия учен за усуканите ревери нависоко и продължи бавно да го издига, докато главата му не се удари в тавана.

Бьорнсон бе размятал в безпомощен ужас ръце и крака.

– Шефе, моля те! Какво правиш? Брейн, пусни ме, какво си намислил?

– От високото ли да те пусна, или да те хвърля към отсрещната стена? И в двата случая ще се изпотрошиш. Особено ако те ударя.

– Сигурно, Брейн. Но защо? Защо го правиш, та ти си разумен.

Ръката-кран внимателно запуска младия учен обратно към пода, сякаш демонстрираше способността си да борави и с чупливи вещи.

– Бор, исках само да ти покажа, че не е чак толкова лошо да си на моето място. И че нарежданията ще си ги давам аз, а не глупациите, решили, че съм им послушна машина.

Датчанинът заоправя престилката си, събирайки остатъците от своята храброст.

– Шефе... Прощавай! Брейн, ти не си Франкенщайн, нали? Ти си един велик мозък, който носи в себе си любознателността и морала на съвременния учен...

– Стига си дрънкар за това, Бор! Ще го обсъдим, когато аз реша. За сега съм само мозък, който прекалено дълго е битувал в едно безпомощно тяло, та му е нужно да се нарадва на новопридобитата си жизненост.



Затова усещам сега в себе си всичко друго, само не и готовност за покорство. Разбра ли? Ще разчитам на твоето съучастничество, Бор. И на твоето мълчание. Поне докато разберем какво точно сме създали. Бъди ми съюзник, Бор, и няма да съжаляваш! И не забравяй, че имам в себе си детектор на лъжата.

Който не реагира, когато младият учен с подплашен рефлекс бързо закима в знак на съгласие.

## 11.

С приближаването на стъпките по коридора електронната акула Брейн се отлепи от вратата, чиято сложна система за заключване бе изучавала, и легна на пода край лабораторната маса с опразненото метално корито. Със същата скорост прибра и всичките си крайници-инструменти, заприлича на заобленото, кадифено-кафяво туловище на неизвестно същество. Възприетият от сензорите ѝ и през бронираната врата коктейл от познати излъчвания бе примесен с непознатия аромат на трети човек. Брейн превключи на фасетно зрение и зачака да види кой ще влезе.

Новият директор на Института по евристика и авангардни компютърни технологии професор Виктор Аройо пропусна пред себе си своята сестра, пропусна след нея и Бьорнсон, но му предостави той да заключи подире им. Рут се спря стъписана край вратата. Побояла се да пристъпи навътре, тя търсеше с очи вероятно нещо познато, докато ги закова в проснатия на пода Брейн.

– Брейн, какво ти е? Защо така ни посрещаш? – тревожно запита младият датчанин.

Аройо вече подърпваше обезпокоено рошавата си брада. Вероятно бе започнал да съобразява какво може да се е случило и какво да предприеме, без да издаде тайната им. Рут тромаво се облегна на стената, уморена от недоумението си и от необикновено големия корем.

Брейн преброи луничките върху подпухналото ѝ носле, обходи с невидим за другите поглед дъгата на пикантно бухналата ѝ горна устна. Едновременно с това видя предпазливо стъпващия към него датчанин и реши, че той демонстрира сега храброст заради Рут и внезапна болка заби хилядите си остри нокти в него. Говорният му синтезатор понечи да изкрещи, макар да не умееше да излиза извън еднаквата емоция. Беше болката по онова младо някога тяло, което бе се прилепвало с нежност и страст към тази натежала сега и избистрена като презряващ плод жена.

Едва смогна да произнесе:

– Виктор Аройо, защо водиш тук същество, което не бива да е тук?

Нито болката му обаче, нито усилието се усетиха в синтезирания глас. От противоречието между прогизналия от груб укор въпрос и интонацията на произнасянето обилно бликаше черен хумор, но никой не посмя да се засмее. Мъжете очакваха още някаква реакция на киборга или търсеха оправдателния отговор, а смайването направо облещи Рут пред неподвижната грамада на пода, която можеше да говори с толкова мелодичен гласец. Луничките по нослето ѝ бяха угаснали в общото прибледняване и все пак тя, като винаги бързорека, първа успя да се свърземе:

– Не съм същество, а съм сътрудничка в Института и съм още сестра на неговия директор.

– Това не оправдава твоето присъствие в секретната лаборатория.

Рут безпомощно се извърна към брат си:

– Ама защо е такъв безцеремонен? Да не сте го направили пазач на секретния отдел?

Въпреки безпогрешния си иначе женски инстинкт тя още не усещаше, че не говори с киборг, колкото и да е свършен. Брат ѝ, по-нисък от нея, зарови пръсти в огромната си брада, сякаш да затисне бликналото оттам попресилено прихване.

– Сестра ми много настояваше да види новия ни киборг. Но и ти трябва да свикваш с непознатите хора, Дан!

– Дан? – Рут обхвана с две ръце щръкналия си корем като да го предпазваше от удар.

Аройо сконфузено пристъпи към дългия лабораторен шкаф, зарамства вещите по него, в себе си търсейки оправдание за неволната грешка, докато извисилият се почти на метър над него датчанин му се притече на помощ:

– Извинявай, Рут, ако ти е неприятно! Временно сме го нарекли Брейн, но тъй като той е замисъл и рожба на Дан, мислехме, че би било справедливо... Изобщо оставихме ти да решиш. Затова те и доведохме.

Детекторът на лъжата в него се задави от хитруването и Брейн разбра, че макар и не заради името, нарочно бяха довели жена му. Прищя му се да завие от болка пред подлостта им да го подлагат на това изпитание – да го срещнат с позагрубялата, но все още болезнено хубава и в бременността си жена, без да е в състояние да я докосне.

Рут го разглеждаше сега с по-различен интерес, въпреки че боязън-та ѝ си беше същата.

– Не, Дан не бива! Защо е такъв? Неподвижен ли го държите? Всъщност, защо пък не? Щом казвате, че бил такъв съвършен... Нека бъде Дан! Подходящо е за киборг.

Мозъкът на име Дан долови спада на собственото си напрежение. Така внезапно, както бе се появила, изчезна и фантомната болка, оставяйки подире си изтръпване като у обезкървен крайник. Доказателство ли бе отговорът ѝ, че Рут го е обичала до края му или това бе само култ към неговата памет? И какво изобщо го засягаше вече дали го е обичала или не? Срамно е да поглежда с такова подозрение и към младия датчанин. В края на краищата в този корем там живееше и той, истинският Даниел Димих!

Окуражена от ролята си на кръстница, Рут продължи с познатата му лекота. В това ѝ сладостно бърборене май най-напред бе се влюбил някога:

– Значи ще се казваш „Дан“. Радвам се за теб! Велико име ще носиш, трябва да го оправдаеш. Пък аз се казвам Рут и съм вдовица на покойния Дан. Извинявай, че така нахлухмем, но сякаш просто да се спукам от любопитство, щом усетих, че брат ми крие нещо важно. Дан никога нищо не криеше от мен. А съм ужасно любопитна, ще знаеш!

– Знам – изтърва се по-малко звънливо киборгът, подведен от очарователната ѝ бърливост, и побърза да замаже провинението си: – Любопитството в много случаи може да бъде опасно. Затова внимавай! Да си призная, предпочитам да се казвам Брейн, по-внушително е, но щом настояваш за Дан, така да бъде. Заради теб, Рут!

Луничките по нослето ѝ за втори път загубиха слюдения си блясък, напусна я и веселата ѝ дързост:

– Но той... той не говори като киборг! Кой ви беше психолингвистът?

Неподвижната акула на пода отново избълва с невидимата си мембрана низ от галещи ухото думи, които още по-силно плашеха:

– Рут, ако искаш да разговаряш с мен, не питай за такива неща. Не питай изобщо как и защо съм създаден! Покойният Дан не всичко ти казваше.

Въпреки предупреждението му бременната се възмути:

– Тоя киборг е повече от странен! И защо му е такъв видът?

– Тоят вид сега е също много странен с тоя корем – отвърна вместо тях киборгът от пода, а сякаш засилената нежност в гласа му заличи закачливата шега.

Рут тропна по кахления под с подутия си в глезена крак:

– Аз съм бременна с нов човек, затова, но ти... Ама не, това е... това е... И да се подиграва сте го научили! Един киборг да се подиграва на човека! Нарушили сте основните закони...

– Още е в експериментален стадий – промърмори Аройо в брадата си. – Ще има много корекции.

– Ако аз ви ги разреша – съобщи със своята любвеобилна безцеремонност Дан, вдигна се неочаквано от пода в немислимо за човешко или животинско тяло огъване и безшумно припълзля на невидими крака до жената. Тя се опита да побегне, но зад гърба ѝ все още имаше само стена. – Позволи ми да те докосна, Рут! Не се страхувай от мен, само ще те докосна!

Аройо стисна сестра си за лакътя, лекичко я отблъсна от себе си.

– Не се бой, не е способен да ти навреди! Хайде, Дан, недей да плашиш сестра ми! Бременните не бива да бъдат стряскани!

Акулата-киборг изправи чуковидната си глава. От огънатото ѝ като въпросителна туловище се изстреля навън гъвкав камшик, спря се във въздуха, врътна се и предпазливо се заумилква около корема на Рут, издул тънката ѝ рокля. Невидимият синтезатор занарежда с доверителния шепот на гледачка-пророчица:

– Не се плаши, Рут, това е ехограф! Сигурно вече знаеш, носиш момче в себе си. Чудесно момченце е! Имаш ли вече име за него?

Устните на Рут се разтрепераха:

– Имам.

– Ако го кръстиш Даниел, ще направиш добре. На баща му. Па и на мен, нали Дан е съкращението.

Рут потърси убежище в широките гърди на брат си.

– Какво е това... какво... Вик?

Аройо се опита да обхване с късите си ръце разширената ѝ талия, не успя и сам се опря за опора на стената, заглади със свободната си ръка косите ѝ.

– Не се бой, казах ти! Той просто знае много за теб, нали е все с нас. От нас е попил всичките си знания...

– Не, не, не – почти в захлас се бранеше Рут. – Не киборг ме гледа от него! Същински човек! Дори не знам с какво ме гледа, но цялата го чувствам...

Бьорнсон криеше усмивката си, защото това за него не можеше да не е забавно зрелище. Не успя да я скрие само когато Дан, вирнал нагоре акулообразното си тяло, така импозантно се изпъна, че разперената му глава едва не подпря тавана и оттам изсипа своята кадифена

любезност върху им:

– Не ме обиждай, Рут! Не съм човек. Никакво такова жалко и хилаво същество не съм, дето се хвали, че било венец на природата. А е само един досаден трън в челото й! Аз съм бъдещето, Рут, и цивилизацията ще бъде на такива като мен. Запомни го! Върви сега да съчиняваш нови приказки за момчето, което ще родиш!

Братът и сестрата бяха се втрещили към него под водопада от гръмогласното проповедничество, защото възприемаха подигравката му като заплаха. Рут дори си позволи един малък припадък, сгушвайки се прималаяла под брадата на брат си. Аройо внимателно я повлече към вратата, а датчанинът, вече искрено разтревожен, се спусна да отключва трезорните ключалки.

В коридора на секретния отдел, вечно пуст, имаше една-единствена пейка и тя бе доста далеч. Рут обаче се довлече до нея, усетила, че тежестта й не е по мускулите на един професор. А докато той внимателно я спускаше на пейката, изохка в брадата му:

– Какво сте създали, брат ми? Вик, вие сте престъпници! Това не е киборг, това е чудовище някакво...

– Стига де, ще повредиш бебето! – смъмри я той. – Всичко е заради тоя идиотски глас, който не може да модулира! Ще трябва да го сменим...

Едновременно с него останалият в лабораторията Борис Бьорнсон си позволяваше да се кара пък на бившия си шеф:

– Ако си способен на това, би трябвало да се засрамиш, Дан! Защо не контролираш себе си? Вече говорихме за отговорността.

Киборгът бе се смъкнал от плашещо величавата си поза на пода и лежеше там като току-що обезглавен змей.

– А вие защо ми я водите тука?

– Длъжен си да свикваш на всякакви изненади. Решихме да проверим. Но ти... Защо се държи така? Защо я изплаши? Нали твърдеше, че хората ти били безразлични.

– Да не идва повече – отвърна кентавърът с името Дан, а четири от двигателните му крайници телескопично го повдигнаха, но го отнесоха към зарешетения прозорец на секретната лаборатория. – Разигравах комедия, Бор. А на бебето нищо няма да му стане, Рут не е от плашливите. Щом не се уплаши да се омъжи за мен...

– Никак не приличаше на комедия! И не се опитвай да ме баламосваш, Брейн!... Прощавай, оставаме на Дан, нали? Желанието ти да кръсти бебето на теб говори за друго.

Дан се питаше дали храбростта на младия датчанин бе се родила от призива да му бъде съюзник или от загриженост за Рут, но не настоя да си дава отговор, а рече, почти убеден в искреността си:

– Чисто умозрително беше, повярвай ми! Абсолютно ми е все едно как ще го кръсти, макар да имам рядката привилегия да знам, че детето наистина е от мен.

– Дан, разбра ли най-после разликата между изкуствения и естествения мозък? – с разлютено коварство в гласа го запита Борис Бьорнсон и явно му готвеше някаква клопка, но Дан не я предусещаше като опасност и реши да му достави удоволствието, защото усещаше превъзходството си:

– Те са много, но ти имаш предвид само една от тях, нали?

– Изкуственият разум не е способен да лъже. И е еднакво безразличен към всичко, това е!

Гневът на младия датчанин дори като че ли му се хареса. Надигна туловището си към зарешетения прозорец, фасетното му зрение видя обаче само късче сивосиньо небе, небе като стена. И му се прищя да превключи на другите си сетива, за да погледне и отвъд тази стена.

– Бор, ядосан си. Обърни една чаша коняк и заради мен! Не ми се тренира днес. Но си помисли и за другата разлика между изкуствения и естествения мозък! В естествения никога не можеш да влезеш, както в изкуствения. И в повечето случаи не си в състояние да го разбереш. Затова те и пращам да се напиеш. А защо човек се напива, мислил ли си? За да избяга от нещо. Хайде, бягай!

Борис Бьорнсон дълго го изгледа, но вътрешно бе вече го послушал, защото наистина му се искаше да избяга от тази лаборатория. При вратата обаче все пак се обърна разтревожен от собствената си съвест:

– Нали ще мируваш, Дан? Обещай ми! Иначе ще те изключа. Наистина ли изпитваш нарастващо чувство за превъзходство над човека?

– Бягай и се напий, ти казах! Къде ми е превъзходството, щом ти можеш да се напиеш, а аз не мога!

И отново не прозвуча нищо шеговито в този синтетично красив глас. Само в подредбата на думите нещо заприлича на горчивина и на подигравка, но датчанинът не направи опит да разбере към кого е насочена.

## 12.

Докато отключваше, една нечовешка ръка се совна над рамото му и дръпна тежката бронирана врата с такава безогледност, че тя го удари в лицето. Бор се люшна назад ослепял, от носа му рухна кръв, но като че ли падна в метателния механизъм на катапулт, който го запрати обратно в лабораторията. Грамадният датчанин прелетя десетината метра до дългия стенен шкаф, удари се в него и се свлече на пода под оглушителното дрънчане на десетки уреди и инструменти. Когато отново прогледна – а замайването му едва ли бе траяло повече от няколко секунди, – акулата-киборг не беше вече в лабораторията.

Страхът го разтърси с такава мощ, че смачка болката от двойния удар. Бор размаза с длан кръвта по лицето си и хукна навън. Коридорът, естествено, бе празен, но би ли могъл изобщо някой да спре чудовището, което умееше да се движи с автомобилна скорост по всякакви терени?

Двамината общи работници на двора, обръгнали на техническите чудеса в Института, му разказаха, че „нещо профуча край нас...“ и „Нещо дълго около два-три метра, шоколадово на цвят... На крокодил мязаше или на делфин... Аха да се блъсне в нас, па току ни прескочи с някакви кокилести крака... Поне десет метра скочи и хайде над оградата...“

Бьорнсон усети своята безпомощност като повторен удар. Спря зашеметен и объркан наред двора, извади джобна кърпа и затисна с нея носа си, който продължаваше да изцежда капки кръв.

Не беше ли бившият му шеф един от най-трезвите умове на планетата? Защо тогава бе това внезапно бягство? Нима не осъзнаваше, че то наврежда единствено на техния замисъл? Полудяване ли беше, внезапно умопомрачение ли, какво бе станало в тоя мозък? Или Рут неволно бе го подтикнала към тази постъпка?

Мярнало се в съзнанието му, името на Рут го подсети къде да търси брат й, а може би и беглеца. Аройо тъкмо бе закарал сестра си у дома й. Най-напред бе длъжен да признае своята непредпазливост ли, непредвидливост ли – сам не знаеше в какво да се самообвини. Във всички случаи обаче трябваше заедно и бързо да върнат своето създание, преди белята да е станала непоправима.

А тя изглеждаше вече непоправима, защото Дан изобщо не се запитваше кое го накара да хукне навън, отстранявайки от своя път така

неучтиво младия си колега. Определението „неучтива“ за постъпката му допълнително вля в него подобие на алкохолно развеселяване. Заслужаваше си го тоя Бор, щом бе си въобразил, че мозъкът, па бил той и на Даниел Димих, не ще смогне да се откъсне от човешката сантименталност! Наивността се заплаща. И човечеството винаги е плащало с кръв, не само с няколко цицини, своята наивност...

Не, кентавърът Дан още не се запитваше за нищо. Мълчеха и всичките изкуствени свръхинтелекти около него, сякаш онемели пред тази нито човешка, нито компютърна постъпка. Единствено опиянението му от невероятните пъргавина и повратливост на могъщото тяло приличаше на човешко. То го накара и да прескочи цялото платно на улицата, да се бухне с всички сила в огромната витрина на отсрещния тротоар.

Десетината минавачи от двата тротоара, поспрели да погледат необичайното явление, се вкамениха пред гледката. Нещото, приличашо едновременно на акула-чук и на непознато влечуго, бе прескочило цялата улица, а тя, макар и в тихия краен квартал на студентския град, бе непосилно широка за всяко друго същество, освен за птиците. А и пръснالاتа се на хиляди остри парчета, трудно пробиваема иначе стъклена витрина остави напълно невредима кадифено меката на вид кожа на загадъчното същество. Само като че ли го доразлюти, защото то изведнъж измъкна от себе си няколко също невиджани крайници и се развъртя из дългата витрина, отрупана със стоки. За секунди, въпреки виковете на наизскачалите от магазина продавачи и купувачи, изложените предмети бяха сметени като тайфун, а съществото с видимо задоволство – в това свидетелите на необяснимото покушение се оказаха единодушни – изчезна зад ъгъла на близката пресечка. Хорските протести – впрочем благоразумно предпазливи – го оставиха да си отиде безнаказано, а и никой не направи опит да го спре. Разшаваха се едва след като то бе изчезнало от погледа им и вероятно се намираще вече на безопасно за тях разстояние. А уплахата и недоумението им забликаха в объркани твърдения. Едни бяха видели непознато животно, избягало от експерименталната зоологическа градина на известния университетски град, а възмущението им от безотговорността на зоолозите, отглеждащи всякакви мутанти и хибриди, нарасна до гръмогласие. Други – като се оглеждаха около себе си – изказваха предположения, че това било нова форма на тероризъм. Младежките банди, оставяли досега техния безобиден университетски град на мира, решили били тъкмо тук да изпробват находчивостта си. И никой не допусна да е полудял киборг, въпреки че само такъв бе в състояние немотивирано да нарушава човешкия ред. Сигурно защото



това същество никак не приличаше на нормалните киборги. Дори на фантастичните приумици на тайнствения Институт за евристични изследвания и авангардни компютърни технологии не приличаше, та не се и сетиха за този институт, чиято дейност иначе бе предмет на постоянни слухове.

Пристигнаха полицаи, заразпитваха свидетелите. Всеки от тях обаче бе видял нещо по-различно от другите и разпалено настояваше на своята правота. Бяха все възрастни хора, тези свидетели. Неколцината младежи, положително от студентите, тихомълком се измъкнаха от купчината им в посоката на изчезналия злосторник.

В съседната, значително по-широка и оживена улица, но още не разбунена от появата му, Дан подрипна край фасадата на една яркожълта сграда. Скокът му го отведе до втория етаж и го залепи за грапавата стена. Главата му, разперена като летищен пеленгатор, се вдигна над първаза на незавесения прозорец. Не би могъл да определи кое бе го вдигнало тук – желанието да надникне в чуждо жилище или да провери колко високо може да скача. Не изпитваше ни радост, ни някогашното юношеско любопитство към голотата, та не проумя веднага на какво ставаше свидетел.

Насред старомодно обзаведен хол двама души, плътно притиснати един към друг, влачеха крака в странни стъпки. Като да танцуваха. Музика обаче не се чуваше, а и всичко в тях бе съсредоточено другаде. Стара двойка бяха, шокиращо голи в своята старост и сякаш се мъчеха да налучкат отдавна забравен танц. Коремите им, големи и меки, бяха се сплескали един в друг, търсейки позната от някога близост. Бедрата им – нейните бяха въздебели, къси, нашарени с едри сини вени, неговите – жълтеникаво кльощави и обезкосмени – също се триеха един в други в загаснала привичка. Свободната ръка на мъжа, съсухрена и разтреперана, се опитваше да вдигне провисналата ѝ гръд, докато кожата на изпъкналия му някога задник се полюшваше като полуизпразнена торба. После двамата спряха „танца“ си, отлепиха се на педя един от друг и притворили очи, започнаха пипнешком да си играят със своите проскубани различия.

Дан не улови ни видим, ни звуков резултат от техните опити да разбудят в себе сексуални желания, но въпреки това – като да бе пропуснал нещо – старицата се свлече с пъшкане на килима, отпусайки се изтежко ту на единия, ту на другия лакът и разтвори замрежените си от вени крака. Мъжът още по-предпазливо коленичи между тях, подпря се на едната си ръка, а другата с треперливо бързане напъха между себе си и

нейния корем. Краката ѝ запроритваха, сякаш тя издъхваше под тежестта му.

Жалкото и безсмислено със своята закъснялост човешко съешване не предизвикваше у него каквото и да било съпреживяване до момента, когато излъчванията му се завихриха и го блъснаха силно през стъклото. Двойно по-силна бе вонята, която бликна от усилията на двете тела, та неговият електронен „нос“, умеещ да различава над хиляда миризми, едва не зави от възмущение. Така ли смърдеше човешката любов?

От него самоволно изхвъркна един от многобройните му крайници и с отмъстителен гръм се стовари върху стъклото на прозореца. Едновременно с това обаче той съзря на тротоара под себе си купчинката проследили го младежи да се самоокуражава. Виковете „Ето го! Там е!“ го прогониха от прозореца, та нема време да възприеме комичната паника на двамата старци да излязат от своето сплитане, опитите им да скрият срама си пред внезапното нападение. Дан прелетя над главите на младежите, от които излитаха вълните на модната сред студентите ксенофобия, и кацна върху покрива на паркираното край отсрещния тротоар превозно средство. Някой от изкуствените интелекти в него бе съобразил как да опази младежите от тежкото му тяло, как да го отпрати върху празния автомобил.

Покривът на колата изкрещя от ламаринена болка под него, а прозорците на околните сгради се заотваряха тревожно, за да търсят източника на шумната катастрофа. Сплотени от своето храбро лекомислие, студентите се втурнаха безогледно през платното на улицата. Внезапното им пресичане задейства радарните спирачки на автомобилите и улицата мигом се задръсти от тях. Редките минувачи по тротоарите също замръзнаха по местата си в очакване на полицията. В този век на пренаселеност, ксенофобия и тероризъм полицията беше многобройна, добре обучена и безогледно жестока спрямо всеки нарушител на трудно поддържания ред. Но самоопияняващата се смелост на младежите, решили на всяка цена да заловят непознатото им същество, предизвика у него гъдела на палаво приобщаване. Дан ги изчака да наобиколят смачкания автомобил и повторно скочи нагоре. Този път стигна чак до третия етаж на най-близката сграда, привлечен от навелата се през прозореца любопитна моминска главица. Шамарчето, което единият от крайниците му нанесе на хубавкото женско личице, вместо галовно, излезе обаче неотмерено силно. Момата се дръпна навътре, спъна се в нещо, падна по гръб на пода и се вцепени от ужаса си. А Дан се отблъсна от перваза на нейния прозорец и се спусна съвсем близо до скупчената за нови

действия на тротоара хайка. Групата се пръсна по всички посоки като от внезапен взрив. Триметровата риба победоносно вирна чукообразната си глава на мястото на младежите.

Прозорците с трясък се затваряха. Клаксоните на отдалечените коли, чиито водачи не виждаха причината за спирането, заозвучаваха улицата. Радарните им спирачки бяха блокирали и техните колела, за да избегнат нежелани сблъсъци. От входовете на сградите тук и там боязливо занадничаха човешки глави. Дан позна в някои от тях преследвалите го младежи. Страхът им като че ли доразпали у него желанието да разбие скования ред на улицата, защото тъкмо той внезапно бе възпълнил подчинеността на човека и неговото самоунижение.

Не, този човек не заслужаваше снизхождение! Той сам бе виновен за робството си! Осъзнал се някога като господар и владетел на природата, след това той сам бе се превърнал в безволева играчка за силите на техниката и властта. Уж божествената му същност нямаше вече никаква стойност за тези сили. Покорил им се, той дори не усещаше в историческата си самозаблуда своето робско обезценяване. Послушно бе превърнал цивилизацията си в цивилизация на пътните знаци и се разтреперваше, когато някой – като младите терористи, у които сяпало бе се разбунтувала природата – откажеше да ги спазва.

На тази ли робска техноеволуция бе рожба той или е зародиш на по-разумен вид човек?

Въпросът, който си зададе, продължи да го държи щръкнал край бордюра, плашещ хората с необичайния си вид и с мистичната си неподвижност. Насред замръзналата от страх улица, чиито клаксони замираха в далечината като стонове на примирението. Разработките му на самоорганизиращите се системи – нов синтез между покорния автоматизъм на машината и нелинейните двигатели на живите организми – определено водеха натам човекът отново да се осъзнае във Вселената като уникална, закономерно самосъздадена се висша форма на организация, но то единствено е в състояние целенасочено да твори. Донесли му признателността и на Нобеловия комитет, тези разработки му се сториха сега наивни пред ирационалните сили, налагащи реда и дисциплината на тази улица. Наивни – и с недоумението си, например, за какво са му необходими на човечеството тези безкрайни потоци от коли! Нима най-великите открития в историята не са правени, когато човекът кротко си е подтичвал пеш из полето и свободно е вдигал любопитни очи към небето?

И сякаш прегладнели за действие, датчиците и сензорните

устройства в него самопроизволно прогониха от сетивата му целия този свят. Изведнъж го хвърлиха в безначалието и безкрая на една вечно движеща се невидима за човека картина. Невъобразимо плътният и пъстър хаос от електрони, лъчения и частици го замая и кой знае колко време щеше да го държи подвластен на магията си, ако не бяха го разтърсили с гръмотевиците си ирационалните сили на човешкия ред.

Пред очите му се върна налудничаво зловещата в своето онемяване картина на скованите от страх лица. Светофарите по всички околни кръстовища бяха предизвикали обездвижването на целия квартал в очакване на стоящите над хора и коли сили. А те не бяха закъснели да се явят, приели вида на полицейски хеликоптери. Бяха три и един през друг и с гневно ръмжене сипеха над колите своите бомби-заповеди:

– Остани там или ще стрелям! Стой на мястото си или ще стрелям!

„Бомбардираха“ него, затова спасението му бе в гмуркането сред колите. Никой не би стрелял, когато съществува опасността да улучи други. Дан измъкна от себе си два допълнителни двигателни крайника, отблъсна се силно с тях, включи газоструйния двигател и се бухна в замръзналата река от коли. Макар и обезшумени с гумени и пластмасови смукала, крайниците му замачкаха тънкия метал на покривите. Улицата оглуша от истеричните писъци на жените в колите, от крясъците на водачите им, от полицейски свирки и клаксони. Звуковият хаос нарасна до всеобщо обезумяване. От висотата на контролните кули по околните кръстовища, десетократно усилен, го занадвикваха заповедите на регулировчиците. Светлинните сигнали навсякъде пламнаха в червено и в почти целия университетски градец, макар и със скърцащо нежелание, колите послушно загасиха моторите си. През прозорците им се запровираха изплашени и неразбиращи глави, които внезапен трясък над тях ги караше да хлътват като отсечени зад спирачните възглавници. Защото фантастичното същество продължаваше безцеремонно да мачка под себе си покривите на спрелите автомобили. И никой не забеляза – по-късно щяха да го установят, – че въпреки привидната си безогледност, то бе стъпвало само там, където на задните седалки не седяха хора. Единствени младежите, окуражени от ниския полет на полицейските хеликоптери, се втурнаха между колите. Безуспешно и като че ли повече на игра те се опитваха да заградят ту на тая кола, ту на оная разбеснялото се чудовище, а то все надскачаше протегнатите им ръце и все повече ги увличаше в нещо, което много приличаше на шумно забавление.

Полицейските хеликоптери се спускаха в не по-малко напразни опити да изкарат нарушителя от средата на улицата и отскачаха с

разочарован рев, а високоговорителите им прегракваха в своето шаблонно:

– Спри или ще стрелям! Спри или ще стрелям...

Дан обаче продължаваше да се къпе в сладостните вълни на паниката и сигурно би подскочил, за да хване някой от пикиращите хеликоптери за ските и да го хвърли на земята, ако всичките изкуствени интелекти в него не се надвикваха безгласо в мозъка му, че колкото и да презира в този момент хората, той все още се числи към човечеството. Наистина го ненавиждаше и наистина не се боеше от това кресливо човечество, което единствен страхът обединяваше. Ако пуснеше датчиците си, сигурно би видял паниката му и в неговите радиовълни. Ето, студентите, които го преследваха, непрекъснато увеличаваха броя си, викаха по джобните си мобифони колеги и приятели, а те пристигаха с щанги и измъкнати от някъде колове, което рязко увеличаваше тяхната храброст и опиянението им от гонитбата. И добре че бяха все пак студенти в прославен университетски град, иначе неминуемо щяха да извадят някой и друг пистолет!

Дан лесно можеше да им избяга, но още не го желаше Изглежда, му се играеше на преследван. Нима хомо луденсът, нима играещият човек се съдържа само в мозъка, та бе пренесен заедно с него в едно могощо и пъргаво тяло, годно да продължи победоносно играта с природата, зачената още от първия хомо сапиенс?

Танцът върху прашящите под него покриви на колите, задръстили улицата като добитък пред входа на кланица, го опияняваше и при всеки отскок от замахнатата към него щанга той пресметливо се прехвърляше върху друга кола. Собственикът ѝ скачаше навън, възмутено размахал ръце, и гледката ставаше още по-смешна, но за беда той не можеше да се смее. И ако нещо действително го увличаше, то бе по-скоро някакво подобие на опиянение от силата и повратливостта на тялото, в което се намираще и което все по-уверено чувстваше като свое.

Насред гонитбата обаче, в която преследвачите лавинообразно нарастваха, подвикванията ставаха все по-силни, оглавилите я водачи все по-уверени, а полицейските коли бяха препречили двата края на улицата, откъм рупорите на хеликоптерите се стовари върху му гласът на Виктор Аройо:

– Върни се, Дан! Полицията ще те преследва до подходящо място и ще те унищожи с направлявани ракети. Вече нямам право да моля за снизхождение, прекалено много катастрофи си предизвикал. Върни се!

Спокойната логика на неговия заместник мигом го отрезви. Не, той

наистина нямаше право да съобщава, че не е обикновен полудял автомат, та да не бъде унищожаван! Трябваше просто да се шмугне някъде, където хеликоптерите и полицейските коли ще изгубят следите му. Да се промъкне към края на града трябваше, без да предизвиква повече паника, да се загуби из крайградските гори или да се гмурне в язовира, откъдето градът черпеше водата си, та да провери и своята херметичност!

Прелетя от покрива на поредната кола върху тротоара, завъртя се там на място, сякаш заслушан в призоваващия го към връщане глас, сепна по този начин младите си преследвачи и докато те се организират за ново преследване, той се шмугна в дългия безистен на голям универсален магазин. Няколко купувачи, бездиханни от вцепенението си, останаха залепени по стените му, а Дан изскочи на съседната улица. Пресече някакъв двор, където две кучета, задавени от страх, клекнаха на опашките си, и се шмугна в гъсталака на някаква квартална градинка. Тя беше част от по-голяма гора, а температурната разлика и гъстотата на кислорода във въздуха му показаха посоката към нея.

Ръмженето на разлютените оси-хеликоптери потъна някъде из гънките на града. Воят на полицейските коли заприлича на воя на загубилите следата ловджийски кучета. Дан се спря зад първите дървета на горичката не да си поеме дъх, нито да се наслади на триумфа си над хората, а да се запита кой кому всъщност принадлежеше – той ли на това сякаш всемогъщо тяло или тялото на него? И когато се кажеше „той“, щеше ли да се разбира единството от мозък и тяло? Защото още не бе сигурен дали има вече правото на отговор на този въпрос, дали изобщо щеше някога да има това право. А докато потъваше наивно и глупаво в бездънното блато на внезапното си колебание, между дърветата долетя като пълен с копнеж, болезнено нежен зов, като далечна въздишка и стон:

– Дан, аз съм Рут. Дан, аз съм Рут. Където и да си, чуй ме! Обаждам ти се от болницата. Ако искаш да видиш момчето, което ще родя, прибери се! Утре или друг ден ще го родя. Искам да ти го покажа, Дан, нали ще сте съименници. Прибери се, ти знаеш как да го направиш, без да те види някой...

Наистина знаеше как да го направи – колко години бе управлявал огромния институт! Щеше просто да прелети над високата му ограда, там, където никой не го охраняваше, защото дори и със стълба нормален човек не можеше да я премине. И въпреки машинното си равнодушие както към гласа на Рут, така и към опитите за хитрост на брат й, мозъкът на Димих мобилизира уредите в кибернетичната си глава, за да

установят къде се намираше и откъде да минеше най-бързо и по възможност незабележимо за към секретната лаборатория.

### 13.

Когато затваряше вратата на лабораторията, зейнала, сякаш го очакваше, зърна зад нея да дебне в засада Борис Бьорнсон. С комично усърдие той веднага се хвърли да я заключва подире му. Киборгът Дан скокна на мястото си върху металическата маса с невинността на машина и едва оттам се обади:

– Бор, по-добре заключи отвън!

– Защо? – стресна се младият учен.

– Тука ще ми гръмнеш като балон от страх. Освен това искам да остана сам.

– Ше... ше... Дан...

– Махай се, ти казах! По-любезно не мога да ти го кажа. Изключи ме и се махай! Каж и на другите! Ще ви повикам по радиото.

Да те изпъдят с такава мелодика в гласа е не по-малко комично за страничния слушател, но страничният наблюдател непременно би се засмял, ако видеше как младият учен пристъпва към лабораторната маса като сапър в минно поле.

– Наистина ли ще кротуваш?

Дебнешите крачки на Бор бяха готови всеки миг да го понесат обратно въпреки безсмислието на такова начинание. Киборгът върху лабораторната маса притежаваше стократно по-бързи рефлекси.

– Изключи ме за свое успокоение и ме остави сам! Извинявай за одева!

– Не искаш сега да разговаряме, така ли? – запита, задъхан от собствения си страх Бьорнсон.

– Бор, ако можех да те напсувам, щях да го направя...

Като да обезвреждаше непознато взривно устройство, Бьорнсон вдигна херметическата изолация от ключалката на двигателната система, не я улучи веднага с разтреперания ключ, после бързо го превъртя. Кибернетичното туловище върху лабораторната маса не трепна, но мозъкът в него възприе изключването на двигателната му система. Усети я като болезнена тръпка и още като тръпка на облекчение, но по всяка вероятност бе си я просто въобразил.

Бьорнсон побегна към вратата двойно по-изплашен от стореното.

– Дан, ще ни повикаш, нали? – Почака за отговор, не го дочака и добави обезпокоен: – Да не би нещо при изключването...

– Помолих те да излезеш, Бор...

Нежният и любезен глас сякаш мъчително се провираше през задръстена дихателна тръба. И действително той с неимоверно усилие провря този отговор в света на човеците през мрежата от милиарди и милиарди светлинни кванти, електрони, корпускуларни частици и температурни пояси, които бяха го вече омотали в своята гъсто изтъкана вселена. Бьорнсон бе престанал да съществува в нея. Тази вселена – дано най-после да е истинската! – очевидно не търпеше човека в себе си. И когато Димих се втурна в нея, бягайки от току-що преживяното, той мигом бе се превърнал в частица от нейното вечно движение, въпреки обездвижването, и радост като при завръщането в свиден дом запулсира в него този път, като вмъкване в надеждно укритие. Но сигурно и тя бе въображаема, защото миг след нея в мозъка Дан запулсираха необиваемите човешки въпроси:

Защо, мила, приемаш мен с такава готовност? Само заради нечовешките ми сетива ли? Та те от човека са създадени! А за него аз никъде не съзирам място в теб. Не го ли искаш? Защо тогава си го родила?...

Ти знаеш, човекът засега не е способен да живее само в създадените от самия него вселени, в изгражданата от неговите, отгледани от планетата сетива и в паралелната, дето си я съчинява мозъкът му от своите сънища и потребности. Теб той не е в състояние да види, както те гледам сега аз. Ще рече ли, че си готова да го приемеш единствено в този вид, в който съм аз?

Корпускуларните частици, нахлули в лабораторията чак откъм слънцето и откъм звездите, сякаш само за да полудуват в морето от светлинни кванти и в потоците топлинни вълни, не му отвръщаха, залисани в своето неутолимо и всепосочно или непосредно движение. Не, никой нямаше време за него и никъде в тази пулсираща каша от частици и вълни не се виждаше място за човека и неговото време. Колкото и той да си се биеше в гърдите, че бил готов да скъса с привичните си понятия за пространство, време и движение и с не по-малко стародавната си представа за празнота. В тази Вселена нямаше място и за Нищото!

Ученият Даниел Димих бе се занимавал с Теорията на вакуума и знаеше, че вакуумът също не е онова Нищо, което разбираше човекът под своето понятие. Това още Пол Дирак му го е казал! Светът извираше тъкмо от вакуума, от Нищото. Още в Библията е казано, че Бог бил създал света от нищото...



Глупости, това човекът си го е съчинил, за да избегне противоречието! Нали ако е създал света от нещо, ще рече, че то е най-малкото толкова старо и извечно, колкото е самият Бог! То затова всъщност човекът си е измислил и своя творец, я, след като ти, мила Вселено, отказваш да му кажеш кой и защо го е създал толкова различен от всичко живо по света. Не му се сърди затова, сама си си виновна! Как обаче обикновеният човек ще живее без Нищото, нали ако то не съществува, не би могъл да съществува и неговият бог?

Плашиш ме, мила Вселено! Човешкото в мен плашиш. Човекът е такова същество, че много се стряска, щом не открие някъде място за себе си. А страхът озлобява, така е при хората! Затова и човекът е толкова жесток. Затова открай време е безогледен завоевател на всички пространства, където го няма. Нахално е това твое копеле, мила Вселено, и зло е, и няма да те остави на мира, докато не го припознаеш за свое! Сигурно затова все не може да събере достатъчно самочувствие, та да се откаже да иска да бъде част от нещо, да бъде създадено от по-велика от себе си сила. Затова... дай му някакъв знак, че го признаваш, че го забелязваш и той може би ще стане по-добър...

Но към кого всъщност се обръщаше? Та тя бе изчезнала и Дан като че ли пак само на себе си задаваше въпроси! Бе изчезнала, както бе се и появила – произволен резултат на още неконтролируемо мозъчно усилие, разперило за нея в паниката си нечовешките му сетива. Фасетното му зрение виждаше отново всяко нещо на мястото, определено от хората. Обездвижен като останалите вещи и уреди, лежеше и той върху дългата метална маса, под купола на допълнителния обезпрашител. Аройо и неврохирурзите нямаха доверие във филтрите на климатичната инсталация. Всичко си лежеше или стоеше, или висеше на своето място, всичко бе нужно на човека. Както и той, киборгът Дан, бе се пръкнал от някаква човешка потребност...

Но от каква нужда нахълта сега изведнъж в русолявата джунгла между краката на Рут?

Не виждаше нито себе си, нито своята ръка и не се питаше как го прави. Не изпитваше и сексуално влечение. Със същото механично любопитство, приличащо на унес, би могъл да ровичка в трева или в купа сено. Пръстите му пълзяха нагоре-надолу по венериния хълм, слизаха в подножието му към нещо като извор или рекичка. Връщаха се оттам мокри и като че ли разочаровани, бършеха се в къдравата и остра трева на джунглата, пак слизаха с боязън към изворчето. Докато изведнъж напипаха нещо! Нещо като топчица, нещо като крайчец на нещо друго. И

предпазливо го задърпаха, а то се поддаваше меко, безшумно и с готовност заизлиза. И щеше навярно да се изхлузва така до безкрай, ако Димих изведнъж не бе видял в края, който държеше, своята безволево отпусната глава със смъкнатите над черепно празните очни кухини очила. Бузите му също бяха черепно хлътнали. А под тях се люлееше провисналото му тяло – тънко и меко като мокра връв...

Погнусата от слюзестата влажност на тялото му разтърси безжизненото туловище на киборга. Мозъкът в него си рече: „Така ли се ражда животът?“ Но повече не смогна да си каже, защото фантомната болка го наниза на шиша си, накара го да онемее за няколко мига. След което Дан отпаднало си помисли, че се налага освен наблюденията си да продиктува за научните протоколи и своите съновидения. И че никак, никак няма да му е леко на човека да живее в три вселени, щом в своите си два свята трудно се оправя.

## 14.

Комисията излъчваше почти същия мистичен ужас, с който бе го посрещнал Борис Бьорнсон. Дан би могъл да изпита задоволство от страха ѝ, чиито вълни го заляха с горещина, но изпита само подобие на търпелива досада. Всеки киборг, създаван в техния институт, биваше дълго изучаван, преди да бъде предаден за експлоатация, защото всеки киборг при тях носеше нещо действително ново, а то се изразяваше най-вече в изненади, произтичащи от постоянно разширяваните граници на самообучението му. А Дан не беше киборг дори от най-висока класа. Той беше великият Даниел Димих, снабден с велико нечовешко тяло.

Така ли трябваше да гледа на себе си?

Димих си спомни, че в онази, може би истинската, Вселена не би видял никъде място за човешкото в нея. Съвсем случайна, външна и като че ли противоестествена подробност изглеждаше спрямо нея това самотнително човечество, въобразило си, че е създадено, за да властва над всичко. И, лишен от способността да се смее, той едва сега се усети напълно обезоръжен. Нима смехът бе единственото оръжие на човека срещу безразличието на Вселената? Хей, ама тя дали затова не го приемаше, защото той не бе в състояние да се смее над необяснимото и над абсурдите, които са скелетът на самото битие? И поради това е по-слаб от другите?

Да им го кажеше ли? Каза им, напразно опитвайки се да прозвучи

шеговито:

– Момчета, досаждате ми! Не е възможно да се задържи някакво тяло в затворен обем, при условие че то притежава достатъчно енергия да се движи, след като премине през стената.

Комисията затаи дъх, търсейки смисъл в казаното, и само младият Бор се провикна възмутено:

– Що за глупости? Това е от квантовата теория. Тя не важи за големите тела.

– Браво, Бор, знаеш я! – похвали го киборгът Дан и пак отново никой не чу насмешката в любезността на синтезатора му.

Виктор Аройо зарови и двете си ръце в голямата и като че ли не особено чиста своя брада, зачеса я.

– Станали са деветдесет и осем катастрофи. Градът още не може да се опомни.

– Нали няма загинали? – Автоматично вежливата незаинтересованост на киборга действаше потресаващо.

– Слава богу, не – отвърна Аройо, измъквайки пръсти от брадата си. – Разбира се, мълвата раздува всичко до неимоверност. И жаждата за сензация! Екраните кой знае колко още дни ще показват как те гонят полицейските коли и хеликоптери. И хайките на студентите, за които беше добре дошъл, да си поначешат терористичната краста. Намеква се за същества от друга планета. За хората е трудно да си представят, че човекът може да извърши подобно нещо, дори във века на индивидуалния тероризъм. Няма ли все пак да ни дадеш някакво обяснение?

– Не съм ли от друга цивилизация?

Заради проклетата неизменност в мелодиката на гласа си сам не разбра дали се шегуваше или търсеше потвърждение.

– Така ли се усещаш? – веднага запита психологът в групата, която го изучаваше, търсейки да подхване своя нишка.

– Гледайте следващият киборг, който ще създадете, да може да се смее, иначе е загубен...

– Такава ли нужда изпита? – повторно изпревари всички психологът, но Виктор Аройо се обади с директорска назидателност:

– Дан, сам знаеш, че в човешкото лице мускулите за смеха и за плача са общи, а създание, което няма човешко лице, би изглеждало още по-чудовищно, ако можеше и да се смее.

– Изрече го най-после, Вик. Дори за вас съм чудовище, нали така? – Чудовищният синтезатор на гласа му не изрази нито триумф, нито огорчение. – Момчета, бях и там, където човекът не може да проникне със

сетивата си. Оказа се, че аз мога. Никъде, никъде не видях място за него. Истинската Вселена настоява той да престане да бъде човек. Едва тогава ще е годен да се слива със създателя си, да стане „образ и подобие“, както твърди религията. Иначе човешкото присъствие ще продължи да изглежда като нелепо вмешателство във вселенския ред. Подобно на моята разходка из града...

Усърдният психолог се зарадва:

– Нека това да е темата на днешния ни разговор!

Неврохирургът обаче бе настроен по-практично:

– За да успокоим обществото, трябва да излезем със съобщение.

Както обикновено, младият Бьорнсон се оказа на друго мнение и го изрече, разбира се, с нетърпяща възражение убеденост:

– Обществото е така разбунено, че ще му дойде много, ако го гръмнем сега и с истината.

– Бор, затова те и обичам! Ти винаги знаеш истината – възрази му в своя неизразително любезен маниер Дан и този път подигравката му бе очевидна за всички.

– Надявам се да ни я кажеш, Дан – измърмори своята обида в брадата си Виктор Аройо. – Ти сам ни определи за комисия да те изучаваме, така че имаме право да я узнаем най-после, нали? Иначе, след тая ти постъпка, няма как да не бъдем нащрек заради теб.

– Вече сте – констатира невидимият репродуктор в чукообразната глава на киборга. – Ще се опитам да не полудявам пак. Така съобщете и на обществото! Полудял киборг и толкоз!

– Като полудяване ли го усети? Така ли го възприемаш спрямо човешкото? – изстреля въпросите си психокибернетикът, сякаш бе чакал с тях в засада.

– Глупости! Прииска ми се просто да се поразходя навън, да проверя възможностите на тялото си, да се видя свободен...

– Лъжеш – избухна най-сетне дълго съдържалият се Виктор Аройо. – Съвсем определено приличаше на гавра с хората. Но не си въобразявай, че си по-силен от тях! Съюзат ли се, те стават непобедими! Освен това полицията е отлично подготвена за всякакви терористични действия, аз я разкандърдисвах през цялото време.

Вторият неврохирург избърза да предотврати кавгата:

– Дан, някакви нередности в двигателните връзки? Или по информационните кабели? Имай предвид, четиридесет и четири двойки нерви сме свързали само от тия, дето излизат от гръбначния ти стълб. Отделно аксонните и денедритни връзки с уредите.

Въпросите му се умилкваха за похвала и киборгът им я даде:

– Братко, ако някой тук заслужава истинско възхищение, това сте вие, неврохирурзите.

– Нека все пак се спрем на въпроса за свободата! – опита психологът отново да придърпа разговора към своята област, а този път психокибернетикът енергично го подкрепи, преди да бяха се обадили другите от комисията:

– Дан, каза, че си проверявал възможностите на тялото си. Но то ще рече да провериш и границите на своята свобода. Така проблемът неизбежно става морален, философски, социален. Като човек ти си живял с узаконените граници на свободата в обществото, сега други граници ли усети? Имаш ли морална оценка за това, което направи?

– Ама не го давай така сложно – напразно потърси хашлашките интонации киборгът Дан. – Десетилетия съм се занимавал само с абстрактни проблеми. Видях се сега в могъщо тяло и ми се прищя да полудувам. А вие... свободата, та свободата!... Добре де, не изпитах никакво удоволствие! Това е разликата. При всяко разширяване на границите на своята свобода човекът неизбежно изпитва удоволствие, защото го усеща като победа на интелекта над масата. Пък аз не изпитах! Питате ме за моралната ми оценка. Изборът пред човека е един, още щом се роди. Или да нарушава създадения преди него обществен ред, или да му се подчини. В първия случай той става престъпник или революционер, което от морална гледна точка често е едно и също. Пред мен обаче се отвори трети вариант. Пълна незаинтересованост! И не заради никакви граници на свободата се прибрах, а защото осъзнах безсмислието на поведението си. Този ред сред хората, колкото и идиотски да изглежда в моите очи, си е техен. Той просто не ме засяга.

Дан млъкна внезапно, оставайки комисията още известно време да очаква продължение на казаното, заприличало на мелодична драматична поема. Накрая новият директор на Института по евристика и авангардни компютърни технологии като че ли се опита да изрази общото в мнението на комисията, но го направи много колебливо и с много чувство за вина:

– Дан, нямаме право да те пуснем в живота, преди да установим точните граници между теб и киборгите. Преди да сме изучили още редица основни неща, които...

Киборгът Дан го прекъсна с мелодичен вик:

– Приятели, не е ли човешко да не искаш да бъдеш човек?

## 15.

Думите му звъннаха заедно със стъклариите в лабораторната зала като мелодичния стон на внезапна и нелепа камбана. Киборгът Дан не знаеше кое в него го изрече и защо го изрече, но не му оставиха време да се запита. Комисията веднага го заобстрелва с разтревожени гласове. Психологът пак изпревари колегите си:

– Мразиш ли човека, Дан? Докато вилнееше из града, май го мразеше, а?

– Никаква омраза не съм изпитвал, докторе! Пълно безразличие, казах ти! Макар, между нас казано, той да си заслужава и повече от омраза...

– Пакостите, дето извърши, говорят за това – присъедини се към колегата си психокибернетикът.

– Ако държите на всяка цена да ми припишете някакво чувство – рече мозъкът на Дан, – по-точно ще е нещо като студено презрение. Едно студено презрение към тия впаникьосани от внезапното безредие същества, които прекалено са свикнали с просташкото си самочувствие да са върхът на сътворението.

– Ама никакви ли други чувства не изпита? – обади се заради хората неврохирургът, а колегата му изглеждаше не по-малко обиден.

Проснатата върху металната маса акула-чук изглеждаше мъртва, докато някъде из разперената ѝ глава не заизлизаха думите една по една, бавно, сякаш синтезаторът сега се учеше да ги подрежда.

– Приятели, един от основните митове на човека е вграждането на човешката душа във важен строеж, за да бъде той устойчив. Не знам дали наистина са правени такива жертвоприношения или е само красив символ, но никъде не съм чел някой да е запитал вградената душа как се чувства там.

Макар от броницията фасетни очи на киборга да не се отгатваше накъде и кого точно гледа, комисията разсеяно заяпа към стените и прозорците. Само Виктор Аройо – вероятно заради роднинството си – реагира с усмивка. В нея обаче имаше силна доза ожесточение:

– Сигурно те измъчваме, Дан, но ти сам си избра тази съдба. Пък ние, като последни глупаци, се оставихме да ни кандардисаш да поемем отговорността. Съгласи се, че въпросът е от най-важните...

– Ако и ти ще ме питаш за емоциите, Вик, дай да приключим с тях! Има ли физика на твърдото тяло, има! На високите енергии – има. Е, аз

навярно ще мога вече да напиша учебник по физика на човешкото страдание. Не, разбира се, не оная просташка физиологична болка, която преглъщаме с някое хапче, а на оголеното, озъбеното, осъзнато страдание! Страданието от раздялата завинаги.

Ожесточението сякаш също се озъби сред черната брада на Виктор Аройо и като че ли придаде повече достоверност на разбойническия му вид.

– Не знаех, че си бил толкова наивен да си въобразиш, че ще се отървеш от страданието! Да живееш, значи да страдаш. Да страдаш, значи да си намерил смисъл в страданието.

– Да де, да! Баналното утешение на психоаналитиците! Но от вас ми се ще да се отърва поне за днеска! Хайде, оставете ме сега да търся онова, дето му викаете душа. Ако случайно я намеря, ще ви сигнализирам.

Наставаха нерешително от местата си, защото изпъждането беше толкова мелодично, че се колебаеха да му повярват. Дълго борил се в себе си с обидата, Бьорнсон рече примирително:

– Ти сам поиска да те изключа. От себе си ли се боиш?

– Искам вие да не се боите от мен, Бор. Нали трябва да ме изследвате!

Психологът веднага се заеде:

– Значи все пак изпитваш морална отговорност! Само към нас ли или...

– Ако не бях неподвижен, докторе – закани му се киборгът Дан с интонация, с каквато се поднасят комплименти, – е, простено да ти е. Някакво чувство все пак се обади в мен. То, кой ли го знае какво беше, но може и така да бъде наречено. И е по-досадно дори от теб, докторе! Доволен ли си най-после?

Позасмяха се дружно и с дружна засегнатост. Чудовището, в чието създаване бяха участвали, продължаваше да им се надсмива. И от неподвижността му се излъчваше превъзходство над тях. Повъртяха се неловко около металната маса, заприбираха по джобове и чанти разнокалибрениите си записни апаратчета и компютърни бележници. Виктор Аройо обаче тръгна към стената с визофоните, сякаш знаеше, че тъкмо в този миг ще го позоват.

Десният визофон, настроен за извънинститутски връзки, зазвъня с пожарна тревога. Беше от модерните апарати, моделиращи своя призив според емоцията, с която зовящият бе набрал номера. Аройо притича два метра до него с късите си крака и голямата рошава брада. На екрана

се появи непознато женско лице. Устните му, апетитно пълнички, изрекоха флиртуващо глезено като към желан кандидат за женитба:

– Професор Аройо, честито! Сестра ви ви поздравява с едно чудесно момченце. Всичко мина благополучно...

– Ами що не го покажете? – намеси се отново усърдният доктор по психология, демонстрирайки и своя опит в тази област.

Опразненият екран запулсира като белтък, наканил се я да се дели, я да оформи нещо от себе си и в белотата му, като от утроба, заизлиза главица с червено, сбръчкано личице, силно стиснало клепачи. Миг след това то огласи и лабораторията с протестния си плач срещу чуждия за него свят, където го обричаха да живее. Невидимата зад него медицинска сестра заизрежда с дикторско равнодушие килограмите му, дължината на новороденото, състоянието на майката.

– Не прилича на мен – обади се зад гърбовете им кентавърът от лабораторната маса.

Не реагираха, защото и никой не разбра дали кентавърът се шегуваше и какво точно възнамеряваше да каже с това. Виктор Аройо се развика истински радостен:

– Благодаря, сестро, много благодаря! Рут, честито! Великолепно момченце е!

Екранът показваше отпуснатата в леглото си, все още потна и щастлива в своята изнемога родилка.

– И Дан те поздравява. Тук е, до мен! Той също ти благодари.

Рут се протегна с вяло удовлетворение. Един свръхробот бе послушал нейния зов да се подчини на човешкия ред, един нов човек бе създавала утробата ѝ и тя щеше да го учи как да живее в този ред. Отвърна с попукани от усилията на раждането устни:

– Благодаря! Поздрави го и ти от мен.

И потъна в сивобялото, сякаш от родилка, мляко на екрана, потъна навярно и в първия си следродилен сън. Иначе младият учен Рут Димих сигурно би скокнала възмутено: „Как така ще ме поздравява? Че ще ми и благодари! Какво сте създали, брат ми? Що за чудовище е това?“

Вместо нея се възмути „чудовището“. То, разбира се, съвсем не прозвуча сърдито, въпреки усвоения от семейство Аройо израз.

– Защо дрънкаш глупости, Вик? Нищо не съм казвал! аз не умея да лицемеря като хората и да наричам великолепна една отвратителна мръвка месо.

Думите му смутиха комисията повече от всичко досега. Тя знаеше, че детето е негово, но знаеше още, че той няма право да го признае за



свое. Поне засега. Но нали пред тях можеше?... И недоумяваше защо техният нов директор бе си позволил толкова рискована с двусмислието си закана. От това напрежението в нея растеше и тя очакваше отговор на мълчаливите си въпроси от двете посоки – от бившия си и от сегашния директор.

Отговорът обаче не дойде. Ако беше киборг, акулата-чук с мълниеносна автоматичност би отрекла да е произнасяла такива думи. Дан обаче се задоволи с този кратък мелодичен упрек и сякаш се зарови в безгласието на по-друго напрежение, препълнило като огнедишаша лава лабораторията. То погълна всички лъчения и температурни пояси в нея, отдели го от хората с невидима, но непробиваема стена. Или по-скоро – него отдели от тях, затвори го в непрозирността на една самота, чиито измерения са непознати на нормалния човек. Беше самотата на топката мозъчно вещество, запечатана в бронираната кутия на киборг.

Комисията дишаше тежко с бълбукането на огнедишашката лава. Стоеше и чакаше нерешително.

– Всички сме били такива отвратителни мръвки месо – нравоучително, като смешен пророк заради ниския си ръст, вирна брада Виктор Аройо.

С роботска едновременност комисията обърна глави към лабораторната маса. Оттам обаче не дойде очакваното.

– Денят приключи добре за нас, господа – долетя оттам. – Можем да си кажем довиждане. Молбата ми е следващите дни да идвате един по един, заседанията си ги правете другаде. Направете си график, според специалностите. Десет дена ви давам, на единайсетия ме принесете в морето! Иначе ще ида сам.

Младият Бьорнсон използва сгодата за малко отмъщение:

– Не можеш! Ключът е у мен.

– Ти ще ми го дадеш, Бор – произнесе с пееща увереност акулата-чук и Борис Бьорнсон осъзна, че не ще ѝ откаже ключа, защото на сушата май не съществуваше място за такова чудовище.

– Пак ли ще бягаш от хората? – подхвърли заядливият психолог.

– От хората, не! Но от вас мога да избягам и на другия край на Галактиката.

Този път го приеха за шега. По-изгодно им беше. Единствен Виктор Аройо, заровил се сякаш целият в черната си брада, продължи да гадае защо зет му се отнесе така към своето дете и към съпругата си, съзнателно ли се отблъскваше от човешкото, или нещо друго го отчуждаваше от него. Кокетничене ли беше това, самоотбрана ли или озвученият

протест на техниката?...

## 16.

Поискаше ли да отиде там, където Нищото не съществуваше, оказа се достатъчно и простото пожелаване, не винаги усещано като волево усилие. Стократно по-гълбинно проникващите и всеобхватни изкуствени сетива сякаш сами го пренасяха в този плашещ и очароващ свят, в който не само за нищо живо нямаше място, а и времето като че ли не съществуваше. Но всъщност действително ли го разкриваха за него или му го създаваха? Съществуваше ли изобщо или и тези, все пак от човека изобретени, сетива умееха да халюцинират както всички човешки сетива?

Мозъкът Дан беше мозък на съвременен учен, отдавна преобърнал за себе си позитивизма така, че в територията на познанието да включва и самия субект на познанието, тоест, изследващия човек. Да отчита и несъвършенствата на уредите, с които работи. Ето защо той не можеше да не се запита защо повече се очароваше от новоразкритата за него вселена, отколкото да ѝ се плаши. И защо човекът е склонен да приема съществуването на множество реалности за по-малко опасни. Дали защото, пак инстинктивно, знаеше, че е невъзможна единствената реалност или, ако съществува, тя е невидима и непостижима? Затова ли у всички народи религиите и вярванията спират все при непостижимото, наречено бог или божие царство?

Цялото мислене до него, стигнало своя връх в математиката, боравеше с някаква единосъщна материя още от времето на Демокрит с неговите атоми, а новите му сетива никъде не срещаша такава материя. Бог ли бе истинското име на тази непостижима материя, той ли се криеше зад основния ѝ Принцип на неопределеността?

Дан се боеше да не би многогодишното му и още загадъчно за науката заболяване да го е направило отстъпчив пред окултното. Но пък, казваше си той в дебрите на третата вселена, в която едва що бе надникнал, ако човекът напълно заключи съзнанието си за всичко, наричано от науката „окултно“, няма ли да се обрече на вечен затвор зад решетките на биологичните си ограничения? Не се ли дължеха всички завоевания на науката тъкмо на дискусиата ѝ с „окултното“ като втори метод за досег с непознаваемото?

Сигурно не е случайно, че в периоди на голямо напрежение сред

човешките маси познанието като че ли се обръщаше против себе си, ставаше едва ли не способно и да се самоотрича. А западнеше ли науката, веднага избуяваше окултизмът. И всичко това имаше като че ли една и съща причина – разочарованието в опитите на разума да се самоопредели.

Къде ли беше тази дяволска душа, накарала хората да си съчинят за нея хиляди приказки? Защо не я откриваше в хипотетичния център на съзнанието, който би трябвало да е пренесен в доказуемо по-чист вид заедно с неговия мозък в това много по-всестранно тяло? Не я видя и на неопределимия праг между съзнанието и подсъзнанието, където пулсираше същото безспирно движение, каквото наблюдаваше в тази трета вселена. А нейната науловимост или просто несъществуването ѝ, както вероятно не съществува и непостижимото, го изпълваха със „студено презрение“ спрямо онези, чиито просташки подреден живот бе смутил с лудориите си из града. Защо всички тези страхливи същества, иззидали като крепостни стени около себе си своите обществени структури, не осъзнаеха най-после, че единствено вратата в познанието е способна да направи живота им плодотворен? Само тя, а не вратата в мистичните сили, които уж управлявали човешкия живот, би омиротворила планетата им, би укротила вечно воюващите помежду си различни цивилизации, би потиснала груповия и индивидуален тероризъм, който непрестанно ги подстрекава една срещу друга. Защо при всеки сгоден случай се оставяха да бъдат подгонени от страха пред собствената си необясненост и хукваха да бягат от познанието?

Униожете вашите идоли или униожете себе си – подхвърляше му като тема една мисъл на древния философ Фридрих Ницше енциклопедичният компютър, конструиран да подпомага неговите разсъждения. Даниел Димих и преди бе се запитвал защо прославеният институт, който оглавяваше, защо всички научни институти по Земята не успяваха да униожат идолите на човечеството. А вместо да се заемат с униожаването им, бяха се самоподчинили на неговото оцеляване, не дори и на оцеляването му, колкото на ненаситна нечовешка лакомия за удоволствия и удобства. Но само бе се запитвал, бързайки да се скрие в радостите на откривателството. Може би затова сега бе му трудно да разграничи „студеното презрение“ от равнодушието. Побоя се обаче да се насилва, защото неизбежно щеше да опре до същия извечен въпрос за самоопределението.

Кой беше той и кому щеше да служи в този си вид – на оцеляването на хората или на техния ненаситен търбух?

## ЧАСТ ВТОРА

### 1.

Кибернетичното тяло не му доставяше приятни или неприятни усещания. То бе сякаш отделено от него, той не усещаше дори да му е подчинено. Основния регулатор в поведението на живия свят – принципът удоволствие-неудоволствие, не бяха успели да постигнат, когато конструираха Голема. Останаха си при програмираните механични „рефлекси“. А за мозъка Дан оставаше пък само умозрителното доволство от скоростта и всеобхватността на информацията, доставяна му от това тяло.

Нощният подводен свят разтваряше пред него своите тъмни и по-светли завеси, зад чийто и температурни разлики се криеше често някое лакомство за любопитството му. Веднъж очаквателно замръзваше неизвестно дълбоководно същество, вперило в него огромни очи. Друг път неизвестните същества сами бързаха да светнат насреща му с фосфорните си фенерчета-очи, сякаш му даваха светлинни сигнали. Случи му се и нещо, което би трябвало да го разтревожи. Светът зад току-що разтворилата се пред него завеса, макар и мигом измерен от уредите му, се оказваше фантастичен мираж, щом той се гмурнеше в него. А многобройните му фасетни очи можеха да се закълнат, че са видели и Нептун, и русалките му, и приказния му подводен дворец, гъмжащ от тритони, октоподи с човешки глави, морски коне.

Дан провери данните, които му доставяха компютрите, и се увери, че макар и само мозък, той си оставаше способен да се съпротивлява на логиката на реалността – ако имаше такава, разбира се. Иначе защо човекът още от мига, когато е станал хомо еректус, вдигайки глава върху двата си крака и се е огледал от високото, се е видял в непознаваем, не особено приятен свят, та веднага почнал да си съчинява паралелните светове на изкуството, на приказките и виденията?

Слава богу, самото кибернетично тяло автоматично записваше достоверността на картината за бъдещите изследователски екипи, та халюцинациите не я застрашаваха! Но наистина ли не я застрашаваха и какво точно не застрашаваха?...

Примамиха го светлините на туристическа подводница, сторила му се отдалеч също мираж, и той изостави разсъжденията си за реалността.

Помисли си, че не би било зле да почука на дебелилото панорамно стъкло, зад което вероятно още киснеха зяпачи с чаша алкохол пред себе си, но вече бе правил подобни лудории из града, без да изпита приятно чувство. Па и те едва ли щяха да се изплашат, усещайки се в безопасност зад стъклената броня. Затова побърза да легне в първата зърната яма на дъното, за да не го уловят ехолокаторите на подводницата.

В този претъпкан от комуникационни уреди век бе трудно да се скриеш. Затова бяха прибегнали до една позабравена форма за връзка с катера, та да съхранят донейде тайната. Отначало на всеки три часа, а след второто денонощие на всеки пети час Дан трябваше да изплува на повърхността и да „изстреля“ събраните сведения, закодирани в триминутно предаване. В тези три минути специалният му предавател нагнетяваше тричасова информация.

Методът бе използван, в по-примитивен вид естествено, още миналия век от бойните подводници, за да не бъдат засечени от врага им. И тъкмо защото бе военен метод, след забраната на военните подводници цивилните оператори бяха го забравили и навярно се звереха сега какви ли ще да са тия внезапни, кратки и неразбираеми радиопредавания ту тук, ту там из морето. А сетил се за това, Дан не можа да не се запита с какво всъщност е по-близо до подводния свят от тия „дрисльовци“, които някога са развихряли и под водата своите войни, а днес си плащат за подводните развлечения, имитирайки любопитство. Сетивата-датчици ли го отличаваха? По-голямата свобода на движение ли? Или това, че рибите не се плашеха от него?

Изключеше ли двигателя си и се запридвижваше с крайниците, скъсени като плавници, той заприличваше на огромна мързелива риба, която изглеждаше безопасна за тях. Той умееше вече и да нагажда собствения си приемателно-предавателен уред на техните вълнови излъчвания, за да пофлиртува с рибите, макар и да не разбираше сигналите им. А „светът на мълчанието“, както от древни времена бяха наричали морските недра, се превърна за необикновено чувствителните му слухови рецептори в свят, пронизан от разнообразни шумове и звуци, свят със своя като че ли основна мелодия и непозната ритмика. Не, човешкият мозък си оставаше чужд на тази вселена, с каквито и средства за познание да го въоръжиш! А онези, които бе почнал да нарича в себе си „дрисльовци“, откакто сам бе се избавил от биологичната необходимост, съзирайки и тук някакъв символ, също си оставаха по-близо до него от всяка живинка в подводния мир. И от това прозрение – ако и то не бе отново сетивна измама – той неочаквано изпита нещо като разочарование, което би

трябвало да бъде неприятно усещане.

Анализаторно-оценъчният блок, където най-напред постъпваха всички сигнали, се стараше да ги обработва всестранно, преди да ги препрати за последно решение в мозъка му. Тук обаче му ги даваше често недообработени, защото и за него те бяха си оставали чужди. Въпреки това неведом някакъв механизъм поддържаше волята за знания в неговия разум, пречеше му да се откаже от безсилието си. А тя никак не беше малко и успешно заместваше волята за живот у всяко нормално същество. Иначе той вече бе се запитвал: Що за суета да смяташ своя мозък за толкова ценен, че да настояваш човечеството да похарчи купища пари да удължава съществуването му? Още ли признание искаш? И за какво ти е то, щом си изпълнен с презрение към тях, от които единствено може то да дойде?...

Бе се запитвал, без да изпита нито болка, нито разкаяние, нито способността да упрекне себе си. Стремещт към признание си оставаше онази форма на себеизтъкване, на проектиране на собствената си ценност върху външния свят, която от всички примитивни страсти е може би най-човешката у човека. Наличието ѝ показваше, че човешкото у него е още живо, макар повечето други страсти да изгоряха в крематориума заедно с недъгавото му тяло. И той би трябвало най-малкото още да обича себе си, защото желанието за признание е яко завързано за себелюбието. Не усещаше обаче и кой знае каква привързаност към онова, вътре в торпилата-акула, което бе той или неговият мозък. Съзнаваше единствено, че в този мозък е настъпила невъобразима бъркотия и че любовта му към себе си представляваше по-скоро надеждата в тази бъркотия все някога да настъпи някакъв ред.

Акулообразният киборг, охраняващ го отвсякъде, притежаваше дори малка бластерна пушка, умееше да вади някъде от корема си лазерни ножове за рязане и дупчене, да хвърля едно вълшебно ласо от пяна, с което да придърпва желаното към себе си, но и това правеше по строгите закони на киборгизацията. То нямаше нищо общо със себелюбието. Самозащитата чрез нараняване или унищожаване на враждебно живо същество бе на последно място в йерархията на запрограмираните електронни рефлексии. Те се задействаха само ако трябваше да предотвратят неминуемата гибел на най-ценното в себе си – човешкия мозък.

– Нямах ли доверие на собствения си мозък? – позволи си ироничната закачка зет му Виктор Аройо, когато обсъждаха защитните механизми на киборга още върху компютърните чертежи.

Даниел Димих вече не търпеше никакви шеги със своето бъдеще.

Отвърна по-назидателно, отколкото бе прилично:

– Ако ти имаш пълно доверие на своя мозък, значи си доста далеч от образа на добрия учен. Ами ако ми хрумне да се самоубия? Ще ми оставите ли тази възможност? Или ако полудея и започна да си отмъщавам на хората? Човешкият мозък, драги, често е ирационално агресивен. Пък тоя киборг ще струва милиони!

Вграждането на човешки мозък в киборга не опростяваше неговите управленчески функции, усложняваше ги неимоверно. Затова се и споразумяха поне през целия пробен период, а той включваше и морското му пътешествие, киборгът да си остане изцяло подчинен на собствените защитни механизми. Нали „никой не е справедлив съдия на самия себе си“, повторно си спомни вече в морето Димих старата мисъл на Лок и пак не разбра сама ли изплува в него, или му я подсказа някой от изкуствените интелекти. Но още се усещаше съгласен с непритежаването на власт над оръжията и охранителните системи на своето ново тяло.

Той изплува бавно, с изключен двигател на повърхността и легна върху кротките вълни, които го полюшваха в среднощния си унес. Могъщите му сетива автоматично огледаха водното безбрежие наоколо и успокоени се впериха в небето над него. Безбурно като морето, то бе обсипано от студени, бледи звезди, които още не бяха успели да отчаят човечеството със своята незаинтересованост към неговата съдба. Времетраеността между тях още не обезкуражаваха хората с обезсмислянето на знанията, които биха могли да бъдат донесени оттам. Дали защото тази вселена, в която то съществуваше, така слабо присъстваше в съзнанието на масовия човек? Който не се и запитва, както не се питат и рибите, защо около тях има само вода? Докато такива като него не можеха да живеят, без да изстрелват въпроси около себе си. А най-голямо удоволствие като че ли им доставяше тяхната способност да извършват критическа работа върху собствената си мисъл, сами да откриват отговорите, които ги удовлетворяват. Но няма не е измамно това удоволствие, с което мозъкът човешки бърза да се зарадва?

Не успя обаче да се отпрати подир отговора, защото го възпряха радиопозивите на катера. Нещо тревожно ли имаше, та се обаждаха по никое време и по другата връзка, която, колкото и кодирана да бе, лесно се дешифрираше?

Беше Бьорнсон:

– Дан, говорихме да не се отдалечаваш.

– В зоната съм, драги, встрани съм от морските пътища.

– На края на зоната си, Дан! Не забравяй, че катерът не е така бърз

и възможностите ни да те вадим са ограничени.

– Май че ти е скучно, а? Другите сигурно спят.

Изобличен, Бор помълча известно време, но видимо не му се прекъсваше връзката:

– Нищо не разбрах от последното ти предаване.

– Нормално, Бор! Досега всичко знаехме и всичко разбирахме. За това сега не разбираме нищо. Не си ли чувал за феноменологията? Реалността си съществува извън нас и независимо от нас, но реалността, която ние възприемаме, не може да бъде отграничена от нашите мисли и нашите понятия. Следователно не може и да говорим за света като такъв, какъвто е в действителност, а само за един интерпретиран от нас свят.

– Не ме радваш с това напомняме за феноменологията – рече в ленив опит да се държи буден Бьорнсон. – Спи ми се и дай да не философстваме! Ти си деятелен човек, помъчи се...

– Именно! Затова си гледай дежурството и ме остави да свикна със света, какъвто ми го сервират създадените от вас сетива. Потърси си други за разговор, Бор! Виждам нещо интересно на хоризонта.

## 2.

Нищо интересно нямаше на хоризонта в този посивял край на нощта. Просто не му се разговаряше с хора, откакто откри, че да си нормален човек е страхотно губене на време. Яж, пий, сери, спи и така нататък! А сега той не само се намираше в друга вселена, самият бе станал вселена, в която никаква физиология не го принуждаваше да й робува. Вместо това обаче бе подложен на невъобразима атака от нова информация за света.

Ако нашата картина на действителността се оформяше предимно от зрителните ни, от осезателните и слухови сетива, а филтрите на мозъка ни пропускаха за използване само две-три от нахлуващите всяка секунда там над сто възприятия, то анализаторно-оценъчният блок на изкуствените интелекти го бомбардираха с десетократно повече сетивни сигнали, възприемани от изкуствените рецептори. При това те бяха с равна по стойност дразнителна сила, така че мозъкът Дан трябваше наистина да е гениален, щом не се взривяваше от толкова много информация.

Той би трябвало да се опияни от изобилието на формите и цветовете, които му предлагаше водната вселена. Да се зарадва и на



„пренаселената самота“, както бе я нарекъл някой някога – изкуствените интелекти не можаха да му подсказат кой и кога го е изрекъл. Или поне да се оплаче от претоварване на съзнанието, което сигурно затова търсеше от време на време почивка в детинските фантазмагории на халюцинациите. А той констатираше с равнодушието на автомат, че му предстои отново да се учи на търпение, защото търпението е сред задължителните качества на добрия учен. Докато звездите над него сякаш му се подиграваха: Добре де, каниш се да дойдеш при нас, да влезеш в една четвърта вселена, но какво ще правиш тук, след като не си разбрал още другите три? Нали и тук ще вървиш подир създадените от теб сетива, значи пак себе си ще срещаш! Не се ли убеди колко си безпомощен, как мигом онемяват всичките ти сетива пред вечното и безпосочно движение?...

И преди Даниел Димих инстинктивно отбягваше въпроси, които се силеха да парализират търпението му. Затова побърза да им отвърне, че каквито и да ги дрънкат, той, киборгът, представлява една голяма победа за разума. Но звездите пресрещнаха възражението му с още по-коварен въпрос:

„Какво тогава представлява този твой разум, щом е способен да напусне обвивката на собственото си тяло, за да влезе в по-яка, не от природата създадена крепост?“

Мозъкът Дан не се остави да го разколебаят. По-нататък наистина щеше да се наложи да се потърсят нови определения за разума, но засега му стигаше усещането, че развързан от примките на биологията, разумът се превръщаше в свободен ловец на истините. И е нужно да се обучава да ги улучва, както всеки ловец по-напред се учи да стреля. Важното бе, че охолствата на цивилизацията не бяха простреляли прадревния му ловджийски инстинкт...

Температурата на водата и въздуха над нея бързо се променяше. Сензорите му я измерваха до стотни от градуса и Дан от тях научи, че слънцето се е наклонило да изплува зад източния хоризонт на морето. Звездите в оня край сякаш бледнееха от страх пред надигашото се огнено клокочене на водата там, а на фона на бързо разгарящия се изгрев стадо делфини се запремята в ритуален танц. Приличаше на религиозна секта, посрещаща своя бог, слънцето.

Ловният инстинкт на разума го накара да пусне на най-голяма скорост двигателя си и ниско под вълните да се понесе натам, откъдето в забавна неразбория долитаха лъчевото бърборене и хашлашките подвирквания на играещите делфини. Плуваше натам, уверявайки себе си,

че би трябвало още да е способен да играе, защото нали игровото начало е първооснова на познавателните процеси.

Делфините отдалеч го усетиха. Скупчиха се, след което като при команда се разгърнаха за атака с великолепа едновременност. Така те атакуваха големите акули и хищните китове, но в това море, дето бяха се родили, нямаше нито акули, нито китове. Затова изчакваха да се приближи нещото, което много приличаше на акула.

Спомнил си, че те се съобщаваха на вълна двайсет и едно, Дан пренастрои предавателя си и се опита да им каже, че иде при тях с мир, та да не се плашат, въпреки че сигурно им прилича на опасните акули-чук и е два пъти по-дълъг от най-едрия делфин.

Те, естествено, не го разбраха, но строят им се размекна, разтвори се във водата. Непознатото същество им говореше на сходен език. Наобиколиха го любопитно, а той, спрял двигателя си, извади накъсо само два от своите крайници за равновесие и се остави да почукват с човките си гъвкавото му тяло, чиято повърхност от огнеупорна пластмаса бе моделирана по подобие на кожата на делфините, за да предотвратява завихрянията при високите скорости. Делфините бяха най-бързите същества в световния океан.

След няколко минути се претраши сам да погали единия от делфините по корема. Животното вдигна човка във въздуха, подсвирна уплашено или възторжено – не се разбра. Дихателното му отворище изстреля като сифон висока струя вода. Дан посегна към втори делфин, който също се остави да го погалят. Приеха го, след като бе погалил всичките, едва тогава възобновиха своите дружни скокове. А сигналите им може би го канеха да участва в тяхната игра.

Черните им гърбове лъсваха над заблещукалите вълни, обагрени в розово. И водата, която пръскаха, розовееше. Розовееше и мъглицата, оцветила въздуха над морето. Красотата на изгрева и прелестите на станилено намачкания воден простор сигурно предизвикваше у делфините тия приличащи на възторжено лудуване скокове и свределни премятия. Нещо подобно би трябвало да изпитва и Дан. Вместо това се опитваше да научи дали и у тях това е същото, като у хората, или е някаква друга форма на отношение към природата.

Показа им, че умее да скача по-високо от тях, да се гмурка чак до дълбокото дъно, да се изстрелва като стрела право нагоре, да ги задминава във веселата гоненица. Те не се разсърдиха на превъзходството му. Само повторно го наобиколиха и запобутваха с човките си, сякаш да проверят от какво е направен. Сигурно се увериха, че не е от месо, че

материята му повече приличаше на някои предмети, с които се возеха хората в морето и които често ги превъзхождаха. Сигурно за това не му отказаха своята благосклонност. А и той вече имитираше сполучливо някои техни по-прости сигнални връзки, налучкал смисъла им, с което допълнително ги забавляваше, защото човките им май непрекъснато се смееха.

Дан се възползва от тяхното благоразположение, за да прегръща телата им от всички страни с ехографа и рентгена, скрити в крайниците му. Въпреки че бяха добре изучени, той записа устройството и начина им на движение. Мозъците им бяха доста по-големи от човешките в съотношение към телата. Според класацията за интелигентност по съотношението мозък-тяло те би трябвало да са ако не по-умни, то най-малкото равни по разум на човека. Нима наистина беше така?

Връзката им с природата, нравът им, тяхната безконфликтна задружност, а и това, че квазарите в небето също излъчваха своя радиоезик на вълна двадесет и първа, което може и да не е чисто съвпадение, и прекъснатата или неосъществена връзка на човека със звездите, допускаха различен път на развитие на интелигентността. Вселената на океана им предлагаше храната, отоплението и осветлението, без да ги затруднява особено, докато сушата заставяше човека да развива своя мозък към противоположна изобретателност, лишаваше го от веселото безгрижие на делфините.

Когато слънцето бе се вдигнало на десетина сантиметра над хоризонта, но все още бълваше оттам над вълните хлад, вместо топлина, най-старият от делфините, в когото Дан бе разпознал водача на стадото, неочаквано нададе особен сигнал и рязко отметна тяло в обратна посока. Стадото дружно се праметна подире му. Само най-малкият от делфините, бърборейки му нещо, се завъртя около него. Дан се досети, че го канеха да ги следва, и се гмурна към фланга на строилите се отново като за атака делфини. А те, сякаш изчаквали го да заеме мястото си, едновременно се устремиха нанякъде. Седемдесет километра в час, отчете спидометърът в него и Дан механично се нагоди към скоростта им, любопитен да види къде така целеустремено ги отвеждаше повелителят на стадото.

Носеха се бързо, и като състезателките по синхронно плуване ниско под вълните, така че тук и там лъсваше по някоя черна глава с беззникава гушка. След около петнайсетина минути водата пред тях изведнъж заблещука, сякаш бе пълна със станиолени късчета. Поблясваха коремите на еднакви, трийсетсантиметрови риби. Мерлузи – определи ги

някой от компютърните му мозъци. Гърбовете им бяха почти черни във водата, но те бяха толкова много и така нагъсто, че всяка секунда поне няколко стотици предизвикваха едновременно сребристите поблясване на коремите им.

Рибният пасаж не се разтревожи от тяхното приближаване. Общият инстинкт го водеше нанякъде в невъзмутим строй и едва когато делфините с весела лакомия започнаха да лапат една подир друга рибите, в задния край на пасажа кипна паниката.

Вълните, още нараснали, премятаха търсещите спасение риби, докато предните части на пасажа продължаваха преспокойно да си плават на метри под тях. В далечината, където се чернееше още неразбудената линия на сушата, стърчаха два риболовни кораба, от най-големите, дето носеха в себе си цели фабрики за преработване на рибата далеч от хорските носове. Едва сега Дан разбра, че неговите нови приятели, хранейки се, насочваха пасажа към корабите.

Той съзря малкия безпилотен хеликоптер, който следеше рибния пасаж да влезе право в заложените мрежи, и нададе заучения вече делфински сигнал за голяма опасност. Делфините изоставиха преследването на рибата и се скупчиха около него. Забърбориха разтревожено, сигурно го питаха какво му е, не се ли чувства добре, защото в това море единствено опасен за обитателите му е човекът, но нали човекът е техен приятел...

Положително така го питаха, макар Дан да не разбираше въпросите им, както и те не разбраха опитите му да им каже с радара си, че не натам трябва да гонят рибите. Но, видимо уважавайки неговата тревога, те изградиха с телата си около него подвижна стена, готови да го бранят или да му се притекат на помощ, ако нещо в него му пречи да плува. Над вълните обаче властно лягаше само настъпващият ден, а и той не предвещаваше никаква опасност.

Успокоен, рибният пасаж се отдалечи в определената му от делфините посока. Дан се гмурна под приятелите си, вдигна най-голямата си скорост и бързо достигна предния край на пасажа. Разпери всичките си крайници и като запръска всички възможни излъчвания от себе си с надеждата рибите да възприемат нещичко като сигнал за опасност, така се замята сред тях, че успя да разпилее предния им фронт. Очевидно подпласен, рибният пасаж отмести посоката си на движение към вътрешността на морето.

Когато и последната сребърна искра-риба угасна под вълните, Дан се вдигна над тях да се огледа за приятелите си. Те не бяха го

последвали и никъде не се виждаха, въпреки че дишаха с бели дробове и все някъде би трябвало да си поемат дъх над вълните. Дали не бяха побегнали от непонятното за тях негово поведение?

От катера обаче не бяха го изоставили. Тревожните радиосигнали на обикновената, макар и кодирана, радиовръзка провираха своя зов между нарастващите вълни. Той ги прие, потвърди по установения начин, че ги възприема добре.

– Дан, веднага се махай оттам! Влязъл си в риборазвълна зона. – Този път дежуреше океанологът, когото взеха със себе си, без да му обясняват за какво точно се касае, и той смяташе, че изпробват нов вид киборг. – Открили са те от наблюдаващия хеликоптер.

– Сприятелих се със стадо делфини и ги изследвам... – поиска той да успокои океанолога.

– Дан, прогонил си голям пасаж от развълнените...

– Отиваше право към корабите. Делфините без да искат...

Океанологът, следвайки правилата за отношение към киборгите, които се задействаха от имената им, нервно го прекъсна:

– Дан, делфините са научени да подкарват рибните пасажи към риболовните кораби.

– Ама тая паплач и делфините ли е заставила да им служи! – възкликна невероятно мелодично киборгът, с което предизвика паниката на океанолога.

– Професор Аройо, чуйте го само! Някаква повреда ли е? Как може киборг да застава против хората?

Аройо гневно надвика шума на вълните:

– Ако сме пропуснали да ти кажем, говедо такова, тая паплач, както нарече човечеството, лесно се озверява, щом ѝ посегнат на кокала! Веднага се махай оттам!

Дан видя във въображението си комичния гняв на „Педя учен – лакът брада“, отбеляза, че шурейт му забрави да го назове по име, с което допълнително е засилил недоумението на океанолога, и побърза да прекъсне връзката, за да не каже още нещо язвително. Намери радиовълната на корабите, когато и двата зовяха за помощ:

– Пират е някакъв, морски разбойник или терорист. Пратете хеликоптери с лазерно насочване на бомбите...

– Три полицейски катера сигурно ще го хванат...

Той се гмурна силно надолу в чернозелените глъбини, но фасетното му зрение бързо се нагаждаше към тъмнината. Дъното се изпречи пред разперената му глава на сто петдесет и осем метра. Беше равно,

покрито с милионолетен слой тиня. Дан се върна докъм петдесет метра, ориентира се за посоките и с най-висока скорост се понесе към скалистия бряг, където подводните пещери щяха да му предложат по-надеждно укритие.

### 3.

Не чувстваше нито страх, нито възмущение, а мелодичният му вик преди не изразяваше гняв. Беше по-скоро умозрително презрение към просташкото самонатрапване на човека в области, където не му е мястото. Тук, в тази нежна простота на света, царяха ясни закони, командваше ограничена от строги инстинкти себичност. Докато човечеството, което хем развъждаше рибите, хем бързаше да ги изяде, щом достигнеха определен размер, грубо нарушаваше този вселенски ред със своята изобретателна алчност. Да можеше, би обяснил на тия горди и весели същества, делфините, че е под достойнството им такъв съюз с човека, защото той ги превръща в обикновени овчарски кучета. Че е под достойнството на целия подводен свят да допуска човека в себе си. Вместо това сам трябваше да изключи дори пеленгатора си, чрез който на катера винаги знаеха къде в морето се намира. Е, добре! Сега вече никой нямаше да знае това!

Като юноша бе слизал с маска и шнорхел във фиордите по крайбрежието. По тия места обикновено го водеха родителите му на летуване. В зеленикавия им мрак се спотайваха страховити тайни. Разлюляната джунгла от водорасли пред подводните пещери го омагьосваше така, че малкият Даниел очакваше с примряло сърце да изплува оттам невиджано чудовище. Но не побягваше, движеше едва-едва ръце и крака, колкото да не го отнесе водата нанякъде, докато съвсем загубеше дъх.

Нито веднъж не посмя да влезе в тях. Нямаше доверие в меките си мускули на преждевременно съзряло за умствена работа интелектуалче. И полюшвайки се над водораслите, понякога си въобразяваше, че се намира пред онези загадъчни черни дупки в космоса, за които вече знаеше всичко от книгите, написани от хора, които също не бяха ги виждали. Малкият вундеркинд обаче непоколебимо вярваше в математиката.

Киснеше над тях, докато тъпанчетата на ушите му се издуеха от болка, въпреки че не слизаше повече от три-четири метра дълбочина, а дробовете му, останали без кислород, се свиеха на чугунена топка. Нито веднъж не надяна нещо повече от маската и шнорхела, макар на плажа

да се даваха под наем водолазни костюми и кислородни апарати. С юношеско упорство настояваше да бъде сам и гол сред чуждата на човека вселена. Знаеше, че е наивна детската му мечта да се превърне в амфибия и все пак отказваше да проумее защо вселената ще го отблъсква от себе си, след като веднъж го е създала.

И ето го сега тук – сам и гол, и превърнат във всемогеща амфибия! Такъв ли бе го искала подводната вселена, такъв ли би го приела?

Сега той я виждаше друга, не през лицевото стъкло на маската, а с множеството си електронни сетива. Тя бе съставена от светлини и сенки, и миризми, от неуловими за човешкото ухо звуци, от различни по оцветеност и температури водни пластове. Изглеждаше по-богата на живот от сушата и белтъчният индикатор в него неуморно сигнализираше за близкото му и всепосочно присъствие. Навсякъде нещо шаваше, нещо се стрелкаше, нещо панически потъваше в джунглата от водорасли или страхливо надничаше иззад шуплест камък. Крив рак ще притича на една страна през оголеното пясъчно петно на дъното като по нечия плешивина. Огънати като въпросителни, морски кончета се вдигаха изправени в недоумение право нагоре, сякаш бягаха от острия шев на тропосващите глъбините морски игли. Неголям дракон, наежил бодливите си перки, лягаше с готовност да посрещне връхлитащата го опасност. Рядко се мярваше по-едра риба, наплашена от харпунистите-отпускарни, които и някога му разваляха очарованието на глъбината с плавниците си и с резките си движения. И като че ли пълнеха с воня и шум тайнствения подводен свят. Те бяха и единствените, от които сега трябваше да се крие.

Изключил двигателя си, прибрал повечето крайници, той се превърна в ленива акула, която много предпазливо проникваше във водораслите, търсейки входа на подходяща пещера. В това море имаше само два вида акули, многократно по-малки и безопасни, които така бяха свикнали с храната, подхвърляна им от придънните станции, че бяха се почти опитомили. Затова огромното и страховито същество плашеше подводния свят, докато не се убеди, че то няма враждебни намерения и впери в него хиляди чифта очаквателно ококорени очи.

Дан си избра по-къса, но широчка пещера с не особено гъста водораслова завеса пред входа ѝ. Важното бе над него да има нещо непроницаемо за радиовълните. Стените ѝ бяха облепени с гроздове от миди. И остави автоматиката си да си върши своята безшумна работа, а той се загледа в гъмжилото наоколо, което веднага се възбнови, щом той замря неподвижно. Бяха фантастични цветовете и формите на пещерния

подводен свят. Десетките разновидности анемонии, морски звезди и морски краставици го правеха живописно шарен. Едни приличаха на образувания от известна само на научната фантастика планета, други бяха нанизали на етажи по себе си пухкави пръстени. Трети, големи колкото монета, в чийто център грееше оранжева капчица, безкрайно нежно диплеха своите поръбени, радиално очертани листенца. Сякаш слънчевата капка в средата им излъчваше на всички посоки кротките си лъчи. А неподвижният пясък в половинметровото пространство между струпаните на едно място миниатюрни слънца на анемониите изведнъж кипна разтревожено. Оказа се цяло килимче от някакви червеи, приели до сущ оцветеността на придънния пясък.

Дан се заслуша в себе си, но контролният апарат го успокои. Никъде в тялото му не бяха се появили течове. Всички механизми работеха безотказно, нищо не се нуждаеше от подмяна, поправка или допълване. Кръвта му беше все така богата на съдържание, записните апарати неуморно документираха в образ и звук. Само дето, необучени специално за подводния свят, изкуствените интелекти не носеха в паметта си имената на повечето подводни обитатели, мяркащи се пред електронните им сетива.

Температурата на водата тук бе по-висока, отколкото навън, където разбунилото се море преобръщаше водните пластове. Разсеяни и оцветени в зеленикаво, слънчевите лъчи се полюшваха сънливо заедно с полегналите върхари на водораслите. Морска лястовица надникна над разперената му глава в пещерата, бе приготвила и отровния си шип, но не видя там нищо интересно за себе си и отплува. Няколко рачета така бяха се сгушили в морските звезди, обагрили се в синкаво, в зеленикаво и в слънчево жълто, че враговете им трудно биха ги открили. Друг техен събрат пък бе се заврял в израстъците на някакво бодлокожо същество, бе възприел раираността на неговите бодли и само това, че бе по-дебел от тях и неподвижен, го издаваше, че не е част от бодлокожото. Наблизо възедро око, кръвясало и синьо, бе се вторачило свирепо в него, а всъщност представляваше само една безобидна рибка, изрисувала себе си като зверско око.

Онова пък, дето приличаше на черна дупка в пясъка, се оказа хранителното отворстие на безгръбначен морски обитател, очакващ нещо да влезе по непредпазливост в устата му, та бързо да я затвори. Докато рибата ей там, вторачила се недоверчиво в уж неподвижното чудовище, сякаш бе изрисувана от пунктуалист. Точица по точица украсата ѝ повтаряше пъстротата на пясъка и само хрилете ѝ едва забележимо



помръдваха. Сигурно си въобразяваше, че чудовището не ще я открие. Но то не беше обикновено чудовище. То автоматично нагнетяваше в паметта си видяното, чутото, помирираното, анализираното по състав, за да изскочи в определения час на повърхността и светкавично да отпрати към катера насъбраната информация.

Заобикаляше го един свят на преструвката, на измамата. Тук всяко нещо приемаше цвета и вида на нещо друго, за да не бъде открито от врага си или за да издебне собствената си плячка. Защо тогава се сърдеше на човека, който с други средства търсеше своето оцеляване? Заради тези ли „други средства“ го разпознаваше като чуждо на планетната среда и наистина ли му се сърдеше или само го възприемаше като нарушение на световната хармония?

Той се опита да открие в себе си инстинкта за самосъхраняване, присъщ на всяко живо същество, и не го откри. Сигурно защото представляваше мозък, който нямаше вече какво да пази. Механичното му тяло притежаваше достатъчно защитни и самозащитни механизми. Имаше дори скрит за непосветените механизъм, който предпазваше скъпата машина от неумело боравене или погрешни команди. Кибернетиците го наричаха помежду си „защита от глупака“ и Димих, макар да не се смяташе за глупак, бе се съгласил нищо да не знае за този механизъм.

Не го откри още, навярно защото инстинктът бе неоткъсваемо свързан с нагона за продължение на вида, а той бе отишъл заедно с тялото му в крематориума. Но къде се изливаха тогава всичките ония хормони, чрез които мозъкът разбуждаше в тялото сексуалното влечение? Само в сънищата му ли отиваха? И трябваше ли да се радва или да скърби, че още го връхлитаха сегиз-тогиз подобни сънища, които обаче неизменно биваха прекъсвани преди съществения си край?

Още в най-дълбоките древности висши свещенослужители са се скопявали, за да се въздигнат над природата. А всъщност са дозасилвали объркаността на това странно за планетата същество, човека, разкъсвано между природното в себе си и духовното, което, бидейки му необяснимо, той е обявявал за божествено.

Глупости на търкалета!... Търкаляли се през цялата човешка история, докато се дотъркалят до него! И ето го! Не е ли той тъкмо онази мечтана духовност, освободена от примитивната природна обвивка и разните ѝ там гадости като черва и мехури? Не е ли мечтаният свободен човешки дух?

Не се виждаше свободен! Намираше се в един свят, където всичко се криеше и дебнеше по хиляди различни начини, с изключение на

човека, а сам бе принуден да се крие от него. Защо? Столетия наред, какви ти столетия – откакто има човешко съжителство, съществува и острото противоречие между индивида и властта. И всеки индивид, дръзнал да не се подчинява на властта на множеството, биваше обявяван за престъпник или за луд. Всъщност, в това май се и състои лудостта: в нарушаване на създадения от нормалните човеци ред. Като за нормално бива обявявано всичко, което не си поставя други цели, освен да служи на оцеляване на посредствеността.

Марк Твен достатъчно точно бе определил човека като единствено същество на тази планета, което умеело да се изчервява от срам. И то с пълно основание. Но Марк Твен едва ли е виждал в твърдението си „нормалния човек“, който не намира в поведението си основания да се срамува.

Чукоглавата кибернетична акула също не умееше да се изчервява. Тя беше многократно по-могъща и по-неуязвима от човека, но за разлика от него не беше способна да върши зли чудеса. В какво тогава бе се превърнал той чрез нея? В кибернетичен Исус ли, определен да извърши в най-страшна самота голготата на бъдещото човечество?

Легнал неподвижно на дъното, бившият лауреат на Нобеловата награда за физика, чиято ранна смърт човечеството още окайваше, разполагаше с много и много часове да размишлява в какво бе се превърнал, да се пита как да устрои своите взаимоотношения с другите хора. Защото подивлялата им ненаситност вече го търсеше, за да го унищожи, без да съзнава, че така би умъртвила своето бъдеще. Но, впрочем, нали човечеството тъкмо това бе и правило през цялата своя история – да посяга с оръжие на собственото си бъдеще!

Дан измъкна предпазливо единия от тънките си крайници с набор от уреди в „пръстите“ му и докосна с тях по-едрата риба, дошла да се отърка сънливо о него. Навярно бе го взела за част от скалата. Погали гърба ѝ, усети коравината му под слuzестия слой. „Пръстите“ регистрираха температурата на рибешкото тяло, проникнаха в устройството му, записаха пулсацията му, които за миг объркаха своя ритъм под неочаквания допир, после се успокоиха, възприели пръстите като не живи. Сред тях се натрупваше с дължината на вълната си едно постоянно излъчване. Дан го пое и го възпроизведе, препредавайки го обратно на „пръстите“.

Рибата неспокойно се размърда. Естествено, не разбра какво ѝ казваше сходното излъчване, но го прие вероятно като позната покана и кротко полегна в разперените му за хващане пръсти-уреди. Дан ги

долепи повторно и още по-нежно към черната линия, разделяща гърба от корема на рибата. Единият от изкуствените интелекти му внуши, че тази линия била най-важната за ориентацията на рибата, но той ѝ заговори безгласо нещо твърде малко свързано с науката. Макар да знаеше, че дори да би улучил до хилядни от мегахерците вълната на нейните излъчвания, тя никога нямаше да разбере човешкия говор.

– Не бой се – казваше ѝ киборгът Дан. – Хубаво ти е с мен, нали? Значи можем да се обичаме! Не вярваш ли? Добре, иди се поразходи и ще видиш, че скоро ще изпиташ потребността пак да се върнеш при мен! Защото всичко живо на тая планета има нужда от обич. И ние, хората, също, само дето алчността много ни пречи. А пък аз съм нещо, което вече никой, никой човек не би могъл да обича...

Пръстите-уреди ласкаво побутнаха рибата и тя бавно отплува на десетина метра от тях. Повъртя се лениво на място, сякаш се мъчеше да си спомни защо изобщо бе го направила, и се върна в разтворената му шепа. Явно бе възприела нейния странен уют като закрила.

Дан обаче бе вече осъзнал, че галовната нежност на пръстите-уреди към рибешкото тяло пак не представляваше друго, освен безспирно човешко изследване. Някъде вътре в него се обработваше и записваше всичко, до което тези „пръсти“ се докосаха. Бяха го заснели с рентгени и ехографи, бяха установили химическия му състав, бяха му лепнали вече и етикета, който някой от изкуствените мозъци е измислил като определение, ако не го откриеше готов в паметта си. И след два часа, като порив към естествена нужда, чукоглавата акула щеше да изплува бързо на повърхността и, преди да са я засекли отнякъде, щеше да изблъва към катера всичко новонаучено за подводния свят. Осъзна веднага и природата на автоматизма, чието с нищо непоклатимо предназначение си оставаше да служи. Да слугува! Сам бе създал този автоматизъм, без да си даде време да помисли и за други възможности за себе си. И все така несъзнателно бе се самоподчинил на тези отвратителни същества – хората, които ревниво не оставяха никого и нищо на мира, щом можеше да им бъде с нещо от полза.

Той стисна рефлексивно рибата, колкото да ѝ покаже, че тя също е подвластна. Не я улови, а я отблъсна, за да не си прави никакви илюзии спрямо човека и неговите апарати, спрямо това безкрайно изобретателно в егоизма си същество, от което никъде на тази планета не можеше да се избяга.

Не, не му се участваше повече в тази безогледна игра на човека с природата. В нея и той ставаше като делфините – обикновен слуга на

човешкия търбух! Но и без него този търбух е зинал да погълне целия свят, та никак не е трудно да се види границата между неговата ненаситност и она любознателен порив на човека, който като линията на рибешкото тяло уж не обслужваше търбуха му, а само го водеше нанякъде. И поне ти съхраняваше някои илюзии. Да можеше... Да, ако можеше, би отишъл при квазарите! Там, много далеч от човека, щяха да си побъбрят за устройството на вселената и за ритмите в нея, и за римите... Защото не само в излъчванията на делфините, а и в речитатива на квазарите се долавяше подобие на монорими в извечната песен на Вселената.

#### 4.

Вселената му пееше своята песен за еднообразието и за безкрайното разнообразие. И за това, че да съществуващ, вече означава да воюваш за многообразието на Вселената, като браниш някоя от формите в нея. За миг той се видя в инвалидната количка, сгърчен от болестта. Тежките многодиопротриви очила бяха почти разрязали носа му на две... Това също бе една от формите. Видението ѝ обаче затуптя болезнено в чукообразната глава на акулородния киборг. А още след миг запулсира и като копнеж по свободата да напусне заедно с парализираното тяло и човешкия свят с неговите ограничения. Защото човекът навсякъде и за всички поставяше пътни знаци. Той не можеше без своите пътни знаци. А сигурно защото не представляваше чиста форма на киборг, Дан си присъждаше правото да заема страната и на другите същества против човека.

Разбира се, едно бе да заставаш от време на време на нечия страна, съвсем друго – да се отчуждаваш от човечеството! Защото той и него усещаше, без да е сигурен още дали не се дължеше на това, че хората го преследваха. И му се щеше да го разбере логически, защото очевидно множество от страстите бяха го напуснали заедно с тялото. Особено го смущаваше това, че като че ли в крематориума бе изгоряло и естетическото му чувство, та с нищо не го вълнуваше красотата на подводния свят. Само усетът за ред и хармония ли бе останал в този мозък? Без способността да съзерцава с наслада? Но нали този усет се е създавал и променял заедно с еволюцията на мозъка и не представлява друго, освен усет тъкмо и само за човешкия ред и човешката хармония?

Как тогава естетическото чувство ще е сетиво на познанието? Защо повечето хипотези ставаха теории, годни да служат успешно на

практическата човешка дейност, едва след като учените ги хармонизираха и формулите им добиеха математическа уравновесеност и хармонична красота? Нали Максвел просто бе си измислил променливия електрически ток, защото формулата му за електричеството си оставала незавършена, а от този измислен заради хармонията ток тръгва нова техническа революция на човечеството! Пак ли се изправяше пред някоя от хитростите на човешкия мозък в неговата находчива битка с природата?

Сякаш за проверка и без осезаемо негово волево усилие подводната пещера с мидите по стените изчезна. Изчезна водорасловата гора, люлееща се пред нейния вход, гъмжилото от животинки се превърна в невъобразимо и непрозирно гъмжило от частици и лъчения. Всичко, всичко – и той самият! – се превърна в частици сред частиците, омотани от свирепи вихри. Не вихри, а мистично безшумни урагани, които ги блъскаха една в друга, а те отскачаха и сякаш преобразени в сблъсъка, рухваха в противоположна посока, където ги пресрещаха обратно понесени порои от частици, та отново да ги променят. И всяка частица поотделно произвеждаше при сблъсъка си с другите миниатюрна светкавица. Синкави бяха тези светкавици и слънчево оранжеви, и непрекъснато обагряха с мигновения си студен огън по-ярко или по-бледо непрозирния в своето безначалие и своя безкрай хаос...

Подводният свят бе се превърнал в неузнаваемо друга вселена, разложила на частици и него, заедно с нечовешките му сетива. Така усещаше – разложен на частици, а май продължаваше да вижда и да чува, но не разбираше нищо от това, което сетивата му осезаваха. Те бяха ослепели и оглушали от несъзирането на какъвто и да е порядък в хаоса от частици и светлинни вълни, като че ли също разчленени на видими кванти...

Не, всичко това определено приличаше на халюцинация! С какво виждаше отделните частици и кванти, щом самият бе съставен от частици и кванти? Нали бе се превърнал в неразличима част от тая вселена? Как тогава е способен да си задава такива въпроси? И кое в него се плашеше, кое се усещаше застрашено и напираше да избяга от хаоса?

Да избяга...

Успя! Пак без осезаемо усилие! Джунглата отново се залюля пред него, мрачна и страховита с пълната си с тайни дълбочина. Бе станала обаче стократно по-висока и гъста, а иззад черните ѝ дънери просветваха очите на незнайни зверове. Не го гледаха заплашително, по-скоро с любопитно очакване да се случи нещо. И ето че то се случи!

Изад единия от дебелите дънери, чиито очертания бяха размити от водата, тромаво се измъкна гигантска акула. Тя се обърна по гръб и зина да ухапе нещо с огромната си паст, в която обаче се засмя венец от остри триъгълни зъби. Дан не се изплаши. Вярно, акулите така се обръщат, когато атакуват плячката си, но тази щеше да се разочарова, щом се увереше, че той не става за ядене, а за поглъщане е прекалено голям.

Обаче акулата очевидно знаеше, че той е неразкъсваем за нейните зъби или пък го смяташе за свое подобие. Не го нападна, а огромните ѝ челюсти май наистина се смееха.

– Здравсти – изтракаха внезапно те съвсем близо под чукоглавата разпереност на киборга Дан. – Криеш се тука, а? А за какво си се скрил, да те пита човек? Пардон, човек ли казах? Грешка на езика! Ама виж само какъв език имам...

Акулата изплезе един невероятен език. Той излизаше, излизаше, излизаше и нямаше край това негово проточване, сякаш се готвеше да препречи цялото море с огненочервен мост. Краят му изчезна от обсега на неговото зрение, а той не спираше да излиза. Както и акулата не преставаше да говори въпреки чудовищното изплезване:

– Съгласи се, любезни, че такъв голям език не може да не прави и големи грешки...

Дан не успя да си спомни имаха ли акулите изобщо езици, а и компютрите не му подсказаха нищо, та се питаше отгде се взе сега пък тази акула, след като в тукашното море не се въдеха от техния вид, докато тя не спираше да бърбори с овално ухилените си челюсти:

– От ония хаплювци, делфините, ли си се скрил? Те са бабаити само когато са много и са заедно. Като човеците! Дават си взаимно кураж. Иначе никакви ги няма! А ние с теб сме силни, защото сме сами. Самотата е велико нещо! Прави те горд властелин над цялата тая паплач от подъл ситнеж...

– Акулите също се събират на групи – възрази ѝ Дан.

– Те, ония, са други. И те са като хиените, дай им да разкъсат само някоя мърша...

Как така ще познава хиените? Те са сухоземни животни – рече си Дан, а гигантският хищник се засмя с гигантската си паст, сякаш е чул удивлението му.

– Ние всичко знаем, любезни! Ние сме най-старите същества на тази планета и не случайно сме оцелели, защото всичко знаем за нея.

Акулата разпери плавници и белият ѝ корем заприлича на сладно протягащо се женско тяло. Неусетно бе прибрала и гигантския си език.

Сега тя измърка гальовно, а опашката ѝ се зараздвоява, превръщайки се в чифт мускулести женски бедра.

– Що не вземеш да ми се качиш, а?

– Как да ти се кача?

– Не си ли мъжкар?

– Ама ти нали си риба? Рибите не се качват една на друга.

– Зависи от рибите. Хайде! Ние, самотниците, също трябва да се размножаваме, защото ако не сме ние, той стаден ситнеж ще загине от само себе си.

Дан потрепера под високателно втречения, порцеланово лъскав поглед на мъничките хищнически очички.

– Аз не мога да се размножавам.

Двата триона в рибешката паст засияха слънчево жълти с тригълните си зъбци, а иззад тях изригна ураганен смях. Той го блъсна назад със силата на вихрушка и Дан се видя напъхан в плитката пещера, а разлюляната пред нея от засилилото се вълнение на водата водораслова джунгла бе мистично потъмняла. Нямаше вече никаква акула и никога не бе я имало, но смехът ѝ продължаваше да го разтърсва. Преобрази се в нетърпимо силна болка, която заподхвърля над дъното цялото му уж нечувствително за болки тяло.

Той бързо изплува на повърхността, бягайки от болката, в каквато бе се превърнала цялата пареща около него вода, и тя наистина изчезна. Еднометровите вълни я отмиха от тялото му. Едва тогава той като че ли истински се събуди. Да, болката си беше болка! Мозъкът Даниел Димих още дълго щеше да проплаква за тялото си. Но защо хлътваше в нея след всяко събуждане?

Акулата не се появи на вътрешния му контролен екран. Не беше записана, следователно представляваше чисто съновидение, докато записът на неговото пребиваване в другата, може би действителната, вселена приличаше на фотографска плака, запечатала движението на потоците частици в ядрен ускорител, около който сияеше синхротронното светене на старите реактори.

Още не го теглеше програмираната потребност да изпрати към катера балираната информация, повече от час имаше до нея. Но не му се и прибираще обратно в пещерата. Есенното слънце бе залязло, вълните, с цвят на потъмнял метал, се носеха напористо към почернелия бряг, където се събуждаха първите светлини – като далечни, още сънливи очи. Дан не изпитваше любопитство към човешкия бряг и все пак пусна приемателя си да снове между радиовълните. Болка и музика, музика и

болка, и задъхано бърборене, което се силеше да ги сподави – с това бе пълен човешкият ефир. И само сегиз-тогиз сред тях се промъкваше нещо прилично на смях, но той звучеше неестествено. Изглежда, някой го пускаше ей тъй, за разнообразие на радиовълните. Морската полиция не бе престанала да го търси. Из потъмнелия въздух се стрелкаха като прилепи нейните кодирани радиосигнали.

Дан се заслуша в отговорите, които му даваше единият от изкуствените интелекти. Бе го запитал за значението на съня си. Архетип на самотника в подсъзнанието... – обясняваше му електронният мозък с наездателното наизустяване на посредствен психоаналитик. Още в своите правремена човекът е заболял от раздвоението да бъде послушно стадно същество, а същевременно да е извисен над стадото интелект, който търси силата си в отделността. Прастарата болка от раздвоението и новата болка от осъзнаването да си осъден на вечна самота...

Рекох, че нещо ново ще ми кажеш! – презрително му се озъби Дан и, престанал да го слуша, внезапно, като порив на паника пред самотата, зацепи ниско под вълните, ставащи все по-високи в близост до брега. След час и вече при пълна тъмнина щеше да е при катера. Там обаче никой не го очакваше, а и той, изключил дори пеленгатора си заради морската полиция, не им се обаждаше. Още не можеше да реши за себе си какво означаваше неударжимото, а и твърде лекомислено напускане на подводното укритие. Озадачаваше го тази изненадваща потребност да бъде близо до хората.

## 5.

На катера сега се намираха единствените му близки хора, а Дан като че ли се разкайваше, че бе дошъл при тях. Контактът му и с тези хора бе станал невъзможен. Те не бяха вече дори колеги, а объркани изследователи на едно чудовище, каквото за пръв път се създаваше.

Как бе ги нарекла акулата в съня му? Стаден ситнеж! Да, той сега можеше да бъде господар и на стадния ситнеж, ако не го презираше. А го презираше, защото бе първият човек на Земята, избрал свободно и независимо от стадото съдбата си. Бе избрал нещо друго.

Би трябвало да изпитва подобие на гордост от това, но не я изпитваше. Оставаше си и като чист мозък по човешки раздвоен. Дали защото все пак не бе направил избора си съвсем свободно – нали го притискаше болестта, а зад нея и неумолимата смърт!



Институтският катер не беше голям, но бе натъпкан с всички уреди за изучаване на роботите и автоматите в подводна среда. Илюминаторите му светеха закачливо, сякаш се присмиваха на високите вълни, които го вдигаха на гребените си, за да го друснат следващия миг в някое дълбоко междувълние. На носа му грееше силна червена светлина, подобен фенер обливаше палубата и връхлитащите към нея вълни от не особено високата мачта, служеща за антена.

Дан знаеше, че катерът е непотопяем, почти бе невъзможно и да го обърнат вълните и все пак му се стори комично жалък със своята напепеност пред високите нощни вълни, които по-скоро си играеха с него, отколкото да го застрашават. Той го обиколи няколко пъти, без да се реши да изненада колегите си, сигурно разтревожени, че морската полиция продължаваше усърдно да търси „пирата“. Нима тоя презрян „стаден ситнеж“ заслужаваше и половината от мислите и болките на учениците, щом така се озверяваше заради пасаж евтина риба?

Изведнъж, заедно с поредния воден гребен, го плесна в разперената глава предусещането, че някой се канеше да излезе на палубата. И този някой беше младият Борис Бьорнсон. Дан се дръпна на десетина метра от катера, за да не бъде забелязан. Луната, току-що изскочила иззад хоризонта, строеше своя накъдрен от вълните сребрист мост чак до катера.

Водонепропускливата врата към задната палуба се отвори. За няколко секунди бликналата от нея светлина заподскача върху лунния мост, след което Бор побърза да я затвори подире си. Дан отново не се зарадва на новопридобитата си способност да запомня и улавя от разстояние познати излъчвания. Може би защото появата тъкмо на младия датчанин в този момент му се стори нежелателна.

Високият младеж извървя разстоянието до релинга на асансьорно вдигащия се и слизащ хек с наследствената увереност на потомствен мореплавател. Дедите му бяха май моряци. Той подпря колена на релинга и изстреля струя враждебност право към своя някогашен директор. Тази струя засвети по младежки силна, луната я огъна и ѝ придаде саблен блясък.

Дали Бор не се съгласи така лесно на прехвърлянето му в тялото на киборг, за да освободи за себе си Рут? – запита се не за първи път и със същата нелепост Димих, усетил се разсечен на две от водната сабя. Е, детето бе му объркало плановете! Или може би само бе ги отложило?...

После Дан щеше да се учудва, откъде у него, загубилия уж страстите си киборг, бе се появила тая, колкото внезапна, толкова и неоправдана ненавист към младежа, комуто дължеше единствено признателност.

Щеше да се рови в записите си и в паметта на компютрите, без да разбере нещо. Дори не помнеше какво точно бе направил. Тоест, помнеше го, разбира се, но само като действие, не и като мотиви за действие.

Най-напред доплува няколко метра по-близо до пикаещия с видимо удоволствие върху високите, но не особено гневни, вълни Бьорнсон. Оттам се опита да изстреля към него ласото от пяна, за да го дръпне в морето, апаратът обаче не се задейства. Тогава Дан бързо заобиколи катера и щом хекът му се вдигна над вълните, скочи с всичка сила върху левия му борд. Ударът на триметровото тяло, тежачо близо четвърт тон, наклони целия катер на отвъдната страна. Бор, осветен като паметник от луната, като паметник се катурна над ниския заден релинг. Викът му обаче, по-скоро изненадан, отколкото зовящ за помощ и неестественото разклащане на катера избълваха на палубата останалите четирима пасажери. Те панически се завзираха в морето. Някой изтича за ръчен прожектор, капитанът на катера се готвеше да хвърля спасителния пояс. Дан знаеше, че той не е посветен в експеримента и си помисли, че от него ще трябва да се пази.

Бьорнсон едва ли щеше да се удави, въпреки вълнението – добър плувец беше като повечето скандинавци, но внезапното падане все пак бе го зашеметило. Преди обаче от катера да го открият, едно ласо от пяна изхвъркна от вълните зад хека, лъсна като рибешки корем на лунните лъчи и се плъсна около главата и раменете на все още нецеленасочено цапация около себе си с ръце млад учен. Втвърди се, стегна раменете му и го вдигна над вълните. След което сякаш невидим воден дух повлече дългия, провиснал в примката датчанин към спуснатата от палубата стълбица.

Апаратът, който Дан бе наругал заради неговата ненадеждност, изведнъж бе се задействал сам и против заричането му да се крие от капитана. Засякъл ли бе наистина или просто се подчиняваше не на него, а на законите на робостроенето? Киборгът не бе в състояние да удави човека, но киборгът бе длъжен да го спаси. А в тая работа не можеше да няма пръст и тайнствената „защита от глупака“.

– Дан, благодарим ти! – подвикна му откъм релинга мократа от водните пръски брада на Виктор Аройо. – Ако не беше ти... Ще се качиш ли при нас? Полицията вече ни проверява.

Димих не знаеше трябва ли да е доволен, че киборгът го надхитри, или да се примири с ролята на глупака. Все пак приятелите му не бяха забелязали неговата постъпка и това го окуражи.

– Киборгът ли удари така катера? Не усетихте ли, беше удар? – не

бе се успокоил единствено капитанът. – Дай ми фенера да видя дали няма повреда.

Дан знаеше, че няма повреда, но вместо да отговори, викна мелодично:

– Пазете се, скачам!

Издигна се заедно с поредната висока вълна, отблъсна се от гребена ѝ, прелетя като мистично същество над релинга и се плъсна върху задната палуба.

– Влизай, докато не те е видял някой от брега! – пошушна му океанологът, когото по принуда бяха посветили в експеримента след случката с рибния пасаж и който още не можеше да смели възторга си.

В каюткомпанията, задръстена от уреди, Дан побърза да заеме локето, с което бе го спуснал на катера и хеликоптерът. Трябваше да изпревари връщането на капитана. Легна и се престори на неподвижен.

Бор, вече преоблечен в сухи дрехи, топлеше длани на канчето с горещ чай и предпазливо го поглеждаше откъм дългото канапе. Подозираше ли го? Досещаше ли се, че не киборгът бе го спасил против волята на човешкия мозък.

Смайващата сърдечност на синтезирания му глас, дълго не чуван от тях, ги стресна:

– Бор, момчето ми, обездвижи ме, изключи и сетивата ми!

Сигурно му прозвуча и като подмазване след покушението, но Бьорнсон не успя веднага да реагира, защото откъм рубката надникна капитанът с неизгасен ръчен прожектор. Само погледът му стана по-остро подозрителен, а шепите му стиснаха гневно чашата.

– Странно – рече капитанът. – Ясно усетих как нещо силно ни удари, а нищо не се вижда. – Угаси ръчния прожектор, пронизал каюткомпанията, превърната в лаборатория, и добави: – На разсъмване морето ще се укроти. Ще спусна лодката да видя. За всеки случай ще остана при уредите.

И, срещнал враждебно пъдещите го погледи на учените, смутено затвори подире си малката врата към командната кабина.

– Защо да те изключваме – попита Аройо, сушейки брадата си с голям пешкир. – Аз мисля пак да се върнеш в морето.

– Не виждам смисъл. Там безброят на живите същества и простите закони на неговото устройство непрекъснато те убеждават, че планетата с нищо не би станала по-бедна или по-грозна без човечеството. Следователно или то е дошло на планетата с някаква специална мисия, или ако появата му е случайна рожба на еволюцията, то е длъжно да намери

оправдание за съществуването си.

– Ако тия прозрения са ти дошли на морското дъно – изръмжа сърдито над канчето си Бьорнсон, – не е било нужно да слизаш чак там.

– Не твърдя, че са оригинални, но там твърде силно усещаш колко си излишен – оправда се подмилкващо синтезаторът в акулоподобния киборг. – Бор, аз те помолих за нещо.

Усмивката на Бьорнсон излезе злорадо усмихната.

– Страх ли те е?

Изкуственият глас му възрази, без да промени своята ласкателна любезност:

– Вас ви е страх от мен. А теб най-много!

Океанологът стърчеше още прав край изходната врата на каюткомпанията и го гледаше оттам с разширени от боязън и възхита очи. Дан добави:

– Искам да не се боите от мен, когато разговаряме. Вик, направи го ти! Колегата ти Бьорнсон така се е вцепнил от страх, че не смее да пусне дори чашата си с чай.

– Мога да те обездвижа – рече професор Аройо, захвърляйки пешкира. – Но защо и сетивата?

– Искам да остана малко насаме със себе си. В древността един философ си извадил очите, за да не му пречат да види истините.

Бор прихна над чашата си с чая и се извъртя към киберпсихолога, който в момента отвинтваше грамадния термос, но не за да му долеят, а да я остави на края на масата. Стана и рече отмъстително:

– Надявам се, не се смяташ за философ, Дан. Друго очакваме от теб. – Той измъкна от джоба си вързания на дълъг синджир ключ, но пристъпваше към киборга като към неизбухнала мина. – Сетивата не може. Трябва в институтски условия да те разглобяваме.

С приближаването към ложето лицето на младия учен все повече заприличваше на лице на самоубиец.

– Не се бой, нищо няма да ти направя! – увери го киборгът, но датчанинът се спря, избухвайки:

– Дан, за теб е точно толкова лесно да ни се подиграваш, колкото за нас да се страхуваме. Само ни доказваш, че не знаем какво сме създали. Франкенщайн или...

Той потърси думата за второто определение, но киборгът го изпревари:

– Кентавър, братко, обикновен кентавър! Прастарата мечта на човека! Само че и кентавите са различни. Някои са като Хирон мъдреца,

учител и възпитател на богове и герои, други отвличат сабинянките и се влачат пияни подир Дионисий.

Намекът му за отвличането на сабинянките бе доста прозрачен, но Бърнсон още веднъж доказваше своята невинност, като не го разбра.

– Кентаврите са литература. Племената са имали животински тотеми според животните, от които са смятали, че произхождат.

Той все пак се престраши да застане край ложето на киборга и да насочи ключа към скритото отворстие.

– Измрели са, защото не са могли да намерят оправдание за себе си. Така ще измре и човечеството.

Аройо укоризнено издуха космите на брадата от устата си:

– Дан, ние от теб очакваме да намериш това оправдание, а ти май все повече ни намразваш.

Бор вече извършваше не сложната операция, сякаш обезвреждаше неизбухнала бомба. Акулоподобното туловище потрепера зиморничаво, синтетичният глас мелодично проплака:

– Ама защо сте го направили така болезнено? – и добави с нов напразен опит за насмешливост: – Не бягай така, Бор! Не аз командвам оръжията си, забрави ли?

Бърнсон бе застанал вече отвъд дългата каютна маса като зад барикада. Киберпсихологът побърза да му долее горещ чай от термоса и завинтвайки старателно запушалката му, подхвана с лекторски тон:

– Не опростачвайте нещата, колеги! В цялото си съществуване човечеството все в тая дилема се е блъскало – доброто и злото. И всичките му религии не случайно все около нея се въртят. Спомнете си дървото на познанието! Едва след като са изяли ябълката, Адам и Ева се научават да разпознават добро и зло...

Бърнсон духаше парата от канчето си.

– Те, да, ама отгде да намерим сега тая райска ябълка?

– Стига сте се упражнявали в остроумие! – избухна Виктор Аройо и наслука напъха своето канче в брадата си. Сигурно щеше да каже нещо, след като отпиеше, но психологът побърза с продължението на лекцията си:

– Естествено е проблемът да възникне сега пред нас с особена сила. При киборгите и роботите лесно се отърваваме от него, подчиняваме ги на законите на роботизацията. Добро е, което служи на човека, зло е, което му вреди. А което застрашава самия робот, е оставено на последно място. Тук нещата обаче са силно усложнени. Добро е, което служи на кибернетичното тяло, но го преценява самото тяло, в разрез с вградения

в него човешки мозък с неговия природен егоизъм. Така става неизбежно големият разум да вижда в себе си корените на добро и зло отсечени. Той нито за миг не усеща физиологически нужди, защото всичко му се дава на готово и моралният проблем за него престава да съществува. Оголеният разум е аморален, господа, това можехте преди да го съобразите, а не сега да се зверите!

Той извиси укоризнено тон, сякаш не бе участвал в конструирането на киборга, забравяйки сам собственото си нравоучение.

– Да вземем да го утрепем, а?

Презрителната подигравка на младия датчанин бе повече от очевидна, но новият директор на Института за евристични и авангардни компютърни технологии не я разбра. Гневът повторно раздуха космите на брадата му.

– Не дрънкай глупости, ти казах! Докторе, нямаме време за философии и разкаяния. Трябва да решим, ще го връщаме ли в морето или в института, преди да е съмнало. Какво предлагаш?

– Е, това едва ли е разумно да решавате без мен – любезно им напомни синтезаторът на киборга.

Океанологът се обади, без пресилената бодрост да заглуши страха му от плашещото същество:

– И това, което ни прати досега, е велико. Ще има с години да го изучаваме!

– На вашата наука е интересно само онова, което служи на човешкия търбух! – възрази му с убийствена мелодичност чукоглавата акула, въпреки че океанологът подкрепяше нейното желание.

Прекъснат в лекцията си така безцеремонно, психологът рече колебливо:

– Нека още го наблюдаваме в институтски условия! Видяхме какво направи във водата! Докато не решим и ние, и той как при него ще изглеждат стойностите за добро и зло във взаимоотношенията му с другите същества на планетата, не би трябвало да го пускаме на свобода.

– А как ще ме спреш, бе, докторе? Ще ме вържеш ли? Какво ще разбереш, когато съм обездвижен?

– Дан, да оставим празните приказки настрана! – сговорчиво се намеси Виктор Аройо. – Знаем, че си всемоушен, но знаем и че никога няма да приложиш насилие.

– Не бъди толкова сигурен! – любезно възрази и нему онзи, който, ако имаше човешки вид, би могъл да се назовава негов зет. – Нали чу.

Аз съм вече над доброто и злото. Значи от мен всичко може да се очаква.

– Напразно се опитваш да ни плашиш. В този киборг си ти вътре, Дан, не някой друг!

– Друг е, Виктор, не го познаваш! И ние трябва да разберем какво сме затворили вътре. Затова карай още сега към института!

## 6.

При последните му думи всички мълчаливо се вторачиха в него като да не схванаха смисъла им. А всъщност постепенно осъзнаваха, че той също ги гледа, само че броеницата фасетни очи по чуковидно разперената му глава с нищо не издаваха чувства или поне интерес някакъв. И четиримата май едновременно потрепераха от ужаса да знаеш, че те гледат, а сам да не виждаш как. И едновременно побягнаха от собственото си творение.

Бьорнсон и океанологът влязоха в командната рубка да прослушат ефира над морето дали полицията продължаваше да търси разтревожилото рибарите същество, да повикат и институтския хеликоптер. Арйо и психологът се спогледаха, установиха нуждата си да продължат своя спор и отидоха в спалното помещение да събират багажа си заедно. Капитанът, осведомен за промяна в плановете, вече повеждаше катера към брега. Там в едно оградено и опразнено от закъснели летовници заливче шеше да ги чака хеликоптерът.

Усетил вибрацията на пътуващия катер, Дан навярно би въздъхнал с облекчение – ако можеше, разбира се, – макар да се и разкайваше вече. Защо, по дяволите, се остави да го обездвижат? Никой вече нямаше да се бои от него, защото какво представлява сега? Един безпомощен мозък! Който в краен случай бива отбраняван, но не е способен да напада. А нима човекът е човек, щом не е в състояние да напада? Та нали все с нападения се е хранел и все средства за нападение е измислял – от каменната брадва и копието до ядрените бомби...

Всъщност не за това искаше да мисли, когато пожела да прекъснат сивата му. Те наистина му пречеха, защото без миг прекъсване му сервираха всички движения наоколо. Преди да излязат бившите му колеги, бе отбелязвал в себе си всяко тяхно движение от клепачите и дишашите гърди до пръстите на ръцете. Нищо в телата им не можеше да стои дори няколко секунди, без да помръдне, а той поне от безсмислието на това

вечно движение бе се отървал. Тялото му не изпитваше нуждата от движение, а движението на биоелектрониката в него не се усещаше. И още бе си помислял, непрекъснато възприемайки неспокойното излъчване на техните тела, че вероятно някога душата е поглеждала към тялото с презрение и само когато се е срамувала от него, си е въобразявала, че се въздига. А сега, когато той притежаваше безупречно тяло, би трябвало да има и доволна от него душа и тази душа с основание ще насочва презрението си към онези, които продължават безропотно да робуват на своите страсти и потребности, само с тях да се усещат щастливи, не и с новите знания. Човекът трябва непрекъснато да превъзмогва биологията си, ако притежава наистина някакво предназначение в тоя свят. Както се е самонадмогнала онази маймуна, за да слезе първа от дървото и да тръгне исправена на два крака. Да, човекът е една самонадмогнала се маймуна! И ще се издигне до същинската си мисия едва когато е преодолял и доброто, и злото в тяхната зависимост от неговия търбух.

Гъмжилото във фиорда бе му подсказало защо човекът е имал нужда всичко това да е създадено от някого, който пък е създал него, коронавайки с човека своето неясно дело. Защото се е уплашил да се види, както се виждаше киборгът Дан, излишен и пречещ в този невъобразимо разнообразен и хубав свят.

Мъдър шегобиец от миналия век бил казал: „Техниката ще стигне до такова съвършенство, че човекът ще може да мине и без себе си.“ Впрочем, като учен, той отдавна бе скъсал с просташкия антропоморфизъм, а ето че дори отрязан от човешките сетива, мозъкът Даниел Димих не се отказваше от рудиментарната потребност да има самочувствието на уникално и превъзхождащо всичко същество. Изглежда, далеч бе още техниката от онова съвършенство, когато той можеше да мине без себе си. Колко века само човекът си е присаждал изкуствени части – протези, зъби, бъбреци, кости, кръвоносни съдове, сърдечни помпи, но все не е ставал от това по-съвършен. Обратното! И едва при него тялото вече е истински здраво, необикновено силно, по-малко мамещо мозъка. Излишно ли е такова тяло? Такъв ли е пътят на човека в бъдещето? Драматична фигура на прехода ли е той или е само една приумица на техниката, напълно безполезна за развитието на човешкия свят...

– Или може би... – опита се Дан да вмъкне в разсъжденията си подобие на хумор. – Може би след хилядолетия различни от човека развити същества ще преживеят същата неприятна изненада, когато узнаят, че са произлезли от някакви си хора. Каквато сме преживели ние, докато се примирим с доказателствата, че сме произлезли от маймуни...



Прекъсна се на глас, защото в каюткомпанията нямаше кой да го чуе:

– Забрави ли, че си расист и макар да нямаш нищо против негрите, мразиш черния хумор!

Но продължи да разсъждава все така разпокъсано под непрестанната бомбардировка на датчиците, затрупвайки мозъка Дан с данни за амплитудата на люшкането на катера, с вибрациите на метала около него, с температури и какви ли не лъчения, проникващи в каюткомпанията откъм морския и въздушен безкрай.

Не, не би трябвало да вини тези сетива! Той все пак е само един експеримент на човечеството и едва ли има право да се поставя над него, макар след мнимата му смърт масмедията еднородно да го обявиха за преждевременно напуснал Земята неин гений.

Наистина ли беше гений или просто за сметка на болното си тяло бе развил способности, недостижими за нормалния мозък? Защото човекът хаби по-голямата част от времето си да печели пари, да ги харчи, да води жени по театри и ресторанти, за да легне после с тях... Това ли представлява геният – мозък, който се лишава от едно, за да постигне друго? И от какво се лишава, от животинското ли? Защо тогава само с него е доволен?

Веднъж бе се пошегувал пред Аройо, забравил, че води негова сестра: „Човек не бива да робува на тялото си. За предпочитане е да си намери робиня...“

Обичаше Рут, а после, щом тя доброволно се превърна в негова робиня, като че ли вече не я обичаше. После я и намрази, когато така настоятелно започна да иска от него дете. Сигурно защото по този начин неволно му напомняше за близкия му край. А захапалото вече палеца си момченце в утробата ѝ, което скоро щеше да закричи по света с неговото име, го убеди, че робинята бе си избрала друг господар и бе щастлива с него. Защо тогава постъпи така с Бор? Или то не беше ревност, а завистта заради загубената способност да се изпикае на морето. Нима въпреки всичко му липсваше глупавото и несъвършено човешко тяло?

Още в първите дни Бьорнсон, който бе обсебил цялото водене на секретния експеримент, бе му подхвърлил предпазливо:

– Дан, не четеш ли мислите ми? Защо имам впечатлението...

Синтетичният глас на акулоподобния кентавър побърза да го прекъсне, не успя обаче да модулира отрицателната подигравка:

– Е, не е чак толкова трудно за не особено глупав мозък като мен понякога да отгатва какво си мисли един гениален хлапак?

И отново скри истинските размери на новопридобитите си способности, силно приличащи на телепатия и ясновидство. Изчакваше пръв да види развитието им. А му беше и изгодно светът още да не знае, че е конструиран киборг, който притежава парапсихологически способности. Силно щеше да се уплаши светът, пък уплашеният става безразсъден... Малко... да! Малко да се боят от него бе му нужно заради самочувствието в самотата.

Тогава Бор, все с тая затаена боязън, бе му предложил:

– Благодаря за комплимента! Няма да е зле обаче да отворим нова страница в дневника, а?

Дан май за пръв път си позволи да хитрува като киборг и веднага усети какво чудо е киборгът, който бе в състояние да хитрува.

– Ако смятате, че е толкова важно, бих могъл някой път да извърша и такива наблюдения, но сега си имам прекалено много работа. Подсети ме другия месец!

Бор не повтори предложението си, защото Дан започна старателно да крие своите реакции, да се прави и на по-примитивен. А наистина имаше тогава и много друга работа. Овладяваше до условен рефлекс цялата автоматика, сред която бе разположен, та наистина не му оставаше време за мислите и намеренията на другите. И само от време на време изпитваше умозрително доволство от техните неволни тръпки на страх, когато по невнимание се издадеше, че е предугадал някой техен замисъл.

Аройо и Бьорнсон влязоха почти едновременно при него от двете противоположни врати на каюткомпанията и той знаеше, че са те още преди да уловят бравите им.

– Дан – рече Брадата, – трябва да те опаковаме за транспортирането.

Бор не издържа и открито му подсказа, че знае за покушението.

– Още ли мразиш хората или само мен?

Не искаше отговор, просто се закачаше, но когато двамата припряно вдигаха страничните стени на специалния метален сандък, докато после старателно завинтваха отгоре им металния похлупак, та пилотите на хеликоптера да не узнаят какво пренасят, Дан отново си позволи да похитрува с разни банални уверения:

– Нека не се самозалъгваме! Науката никога нищо не е правила от любов към хората. Тя затова се е и развивала, защото учените живеят в недостъпен за другите свят. Хирургът не би могъл да оперира успешно, ако жали своя пациент...

– Да де, ама ти май им се и озлобяваш! – викна младият учен.

Дан му отвърна с кънтяща през металния капак мелодичност:

– Питам се вече дали е злоба или завист, че вече никога не ще мога да бъда като тях. И категорично си отговорих, приятели. Не, не е! То си е онова стародавно презрение към масовия човек, което винаги сме изпитвали скрито, лицемерейки дори пред себе си. То си е онова наше себелюбие, което раждат откритията. И съвсем не за да подобряват живота им, ги правят учените, а да задоволяват собствения си глад за познание...

– Дан – надвика го Аройо. – Хеликоптерът е пристигнал и повече звук да не чуваме от теб!

– Добре, но само ако престанете да искате от мен да обичам хората! Да не сте ми давали средства да виждам целия свят извътре! То е все едно да искаш от някого да се влюби в някоя красавица като му показваш рентгеновите ѝ снимки...

И през стените на сандъка бе усетил, че двамата са напуснали кают-компанията, но трябваше да довърши шегата си, за да провери дали не би се засмял поне безгласо.

Не се засмя.

## 7.

Спорът му – а той беше спор със себе си – продължи и докато въздетата на хеликоптера го люлееха, продължи по време на полета, не спря и в Института, където Дан зае обичайното си място върху металната маса в секретната лаборатория.

Може да не е цел на човешкото развитие, бе склонен той да се примири, може да е само преход към онзи галактически човек, който не ще има нужда и от тяло като неговото, за да се рее безопасно из космоса, но там е истинското величие на човека, че винаги е преход, не цел. И в този смисъл той, бившият Даниел Димих, е по-висш тип човек. Защо тогава да се подчинява на онези, които не спират да го преследват? Историята го е доказала: тъкмо послушанието е кръстът, върху който хората бързат да приковат онзи, който им се покорява.

Не бе съвсем уверен в това си твърдение, колкото и под кръст да не разбираше Христовия кръст, а оная конструкция, която управляваше мирното съжителство на масите. Но то отново го изправяше пред избора да презира ли човечеството от висотата на своето могъщество или,

макар и лицемерно, да склони глава пред неговото превъзходство, покорно да му служи.

Не, рече си Даниел Димих, или онова, което бе останало от него, уморих се от своята доброта! Искам да бъда зъл и разрушителен, щом не ми е дадено да се надсмеем на онова, което безспир робува на своята алчна глупост и на животинските си страсти.

И се запита за кой ли път дали има душа там, където имаше само една плуваща в лигава течност набраздена топка от сиво и бяло мозъчно вещество. И пак не усети нейното присъствие, може би защото знаеше само думата за нея, без да знае какво точно тя назовава. Практичният човек нямаше как да го узнае, нужни са му същности, не абстракции. Но при всяко нейно споменаване изведнъж зейваше някаква безмерна пустота, едно разширило се до безкрайност вътрешно пространство, в което той не виждаше себе си, но чуваше своите въпроси да кълтят с нечовешка гръмкост.

Толкова наивен ли беше, та да забрави, че пренасяйки мозъка му в кибернетичното тяло, ще пренесат и въпросите в него, укоряваше се той за кой ли път. А ги крещеше извечната раздвоеност на човека между интелекта и лепкавото притегляне на стадото, усещано от всяка мозъчна клетка на индивида ту като дълг, ту като вина. И е незаличимо това раздвоение. То те натиква в пълна безизходица. С нея или ще трябва да се примиряваш, или да застанеш пред някаква съдебна инстанция, за да те осъди, без да ти казва с какво и пред кого си е провинил.

Той ли носеше това безкрайно пространство, душата му ли е вградена в него, за да го крепи? Като ония издебнати души от митологичните приказки, вградени в някакъв строеж, за да бъде той по-здрав, без да знаят защо са длъжни да го крепят, след като най-малко на тях е нужно неговото дълголетие.

И Дан се усещаше в този безкраен простор не свободен, а също така безкрайно самотен. Беше вградена някъде душа, където друга душа не можеше да влезе, за да споделя самотата му...

А усетеше ли се така, бързаше да избяга в своите съновидения, макар излизането от тях да представляваше непредотвратимо хлътване в геената на фантомната болка. В съновиденията му обаче имаше хора, имаше жени, които го измъчваха или той измъчваше, веднъж дори близначките на сестра му се появиха. Едната бе застанала от лявата страна на количката, другата от дясната ѝ страна и двете с детско опиянение щипеха безчувствените му крака, а той се смееше, както се смее младо и здраво гърло. После пак се събуди с нечовешката болка-мъка – сигурно

по ампутирания смях, защото да тъгуваш по чифт мъртви крака бе повече от смешно...

Денят отдавна бе нахлул и в лабораторията с всичките си топлинни, звукови, светлинни и космически лъчения, когато Дан „видя в себе си“, че отвън отключваше сложната секретна ключалка Виктор Аройо. Посрещна го с опит да имитира изненада:

– А, ти ли си? Очаквах Бор.

– Младите имат нужда от повече сън. След като цяла нощ сме се пренасяли... Как си, Дан?

– Аз съм добре, но ти не си.

Излъчванията на новия директор на Института идеха към него болнави и объркани. Ако разрешихе да го опипа с ехографа и рентгена, сигурно щеше да открие и какво точно му е. Староверската му брада като че ли бе се прошарила в тази неочаквана за всички нощ.

– Не съм си доспал, уморен съм...

– Голяма умора съм ти – прекъсна го мелодично изкуственият глас на някогашния му зет. – Време е да си починете вече от мен.

– Как така? – изненада се Брадата.

– Като ме продадете на Института за външните планети. Те нали искат още един киборг!

Отговорът бе толкова подмазвачески сладникав, че не би трябвало да му се вярва, но Даниел Димих никога не бе изричал непремислени думи.

– Дан, ти май откачаш! Първо, прекъсваш опитите в морето, сега пък искаш изобщо да ги прекъснеш...

– Вярваш ли, че някога психолози и психиатри ще завършат своите наблюдения над човешкия мозък? Не искам да съм повече на Земята, това е!

Аройо потърси стол да седне. Изглеждаше стреснат и безпомощен.

– И за Земята ще е по-добре да ме няма известно време. А и на вас ще олекне.

– Дан, не говориш сериозно. – Гласът на Аройо се измъкна из брадата му обезсилен.

Въпреки това не пропусна да започне изречението си с името му, както бяха се наговорили, за да не би да се изпуснат пред външни хора. Киборгите и роботите се задействаха чрез произнасяне на имената им.

– Искайте на Външните планети двойно повече, отколкото за прототипа, дето толкова харесаха!

Дан чу предварително в себе си какво щеше да каже шурейт му, но

се застави да го изслуша.

– Дан, не ти ли стига славата? Рут много грижливо събира всичко, каквото се пише за теб. Ще ти го донеса да го видиш.

– Напразно мислиш, че е суета! Ако беше така, нямаше да искам да се махна от Земята, и то при пълна анонимност.

– Дан, забравяш, че Институтът за външните планети ще иска да се похвали с теб и журналистите ще вдигнат такава дандания... Да разбуниш света ли искаш? Преди да си решил какво ще предприемеш?

– Няма да им казваме, че съм вътре.

– Няма, разбира се. Нали след журналистите първа ще довтаса полицията. Но ти можеш да го огласиш и от космоса!

– Нямах ми доверие, така ли?

– Дан, не е в доверието работата. Макар... някои твои постъпки...

– Давам ви още месец. През това време ще се и готвя за изпита, набави ми материалите! Но ако не ме продадете до един месец, ще намеря начин да съобща на света, че насила сте ме вградили в киборга. Ще ви линчуват, ей!

Аройо видимо отстъпваше по-бързо, отколкото му се щеше. Навярно беше от хроническата умора или наистина бе му дошло до гуша да се занимава с нещо безперспективно за бързата човешка практика.

– Рут за сина ти ги събира. Искаш ли да ги видиш?

Въпросът му сигурно нарочно бе двусмислен. Отнасяше се и за печатните материали, посветени на него, и за двете същества, които би трябвало да го задържат на Земята. Киборгът обаче си остана нечовешки непреклонен.

– Няма смисъл, Вик! Ти ми обеща поне още сто години, значи ще имам достатъчно време да се погрижа и за бъдещата си слава, и за семейството. Повярвай ми, сега просто ми е необходимо да се махна от хората. Вие не можете да ме изстреляте толкова далеч, затова вземете поне парите за мен! Ще ви свършат добра работа, ако умно се пазарите.

Брадата направи опит да се засмее, но смехът му прикриваше гузност.

– Те такъв киборг не са и сънували! Така ще ги оскубя...

– Не забравяй, че се налага да се правя и малко на глупак – прекъсна го Дан. – Иначе полицията... Поискай от Външните планети материалите, по които да се готвя! Ще им спестя и времето за специалното обучение. Още днес, Вик, моля те! Нетърпението е мозъчна работа, не на тялото и не успяхте да ми го ампутирате.

Освободен от каквито и да било грижи за тялото си, мозъкът Дан бе

станал бездънен да поема нови знания. Складираше ги в себе си със скоростта и точността на биоелектронните чипове в паметта на изкуствениите интелекти. А Институтът за външния планетен пояс, след като бегло се запозна с още по-усъвършенствания от прототипа киборг, въодушевено му заизпраща материалите за неговата подготовка. Възнамеряваше да го прати на Плутон за самостоятелна работа и започна широка рекламна кампания, за да събере чрез дотации и помощи поисканата му неимоверна сума. Киборгът явно си струваше парите, с него щяха да надминат всички институти за изучаване на планетите.

За да им помогне, а и да не се издаде, Дан автоматично се съгласи на скъпо платено участие пред телевизионните камери в най-гледаното време. Вече знаеше почти всичко за пребиваването си в космоса, но му струваше не малки усилия да се представи по роботски механичен в разговора с журналистите. Предпочиташе да говори по-малко и повече да забавлява телевизионните зрители със сензационни акробатически номера, с възможностите си да работи неограничено време в условия, каквито бяха невъзможни за стотици други роботи, които отдавна се опитваха да заместят човека в прекалено рискованите за него места.

След първоначалния шок от сякаш неограничените му способности неколцината журналисти от водещи всекидневници – от научните издания никой не бе допуснат, за да се избегне конкуренцията – изпаднаха в луд възторг, въпреки че като редактори на научнопопулярни страници бяха доста обръгнали на технически чудеса. За такъв киборг и те смятаха, че човечеството ще мечтае още десетилетия.

– Да – отвръщаше им Дан, стремейки се да подражава интонационно на другите киборги. – Рожба съм на покойния Даниел Димих. По негова идея и негови чертежи съм създаден. Той лично синтезира и гласа ми, за да не бъде обиден за хората.

Или:

– Да, подчинен съм на законите на роботизацията. Да служа на човека, да пазя човека и всичко, което служи за добро на човека. На последно място е да браня себе си, ако това не противоречи на другите заповеди в полза на човека.

Или:

– Да, въоръжен съм. Не знам с какво. Средствата ми се командват от друга програма.

Въпросите, доста професионално формулирани, заваляха един през друг:

– Дан, при експериментите не те ли заплашваха с нещо? Не

изпробаха ли твоите рефлексии за самозащита? Не ти ли възлагаха да браниш човека?

Отвърщаше им много предпазливо, защото предварително чуваше в себе си техните клопки и неизрочени замисли:

– Да, многократно. Правеха го с механични уреди, с автомати, с природни заплахи от всякакъв вид като свличания на пръст и лавини, удавяния в морето. Унищожаваш всичко, което заплашваше човека или мен след човека. Ефикасно и бързо.

Естествено бе веднага да го посипят със своето „Как?“ и „Не регистрира ли начина?“, решили да изтръгнат нещо повече от него. Дан предвидливо отстъпи отговора на представящия го инженер от Института за външните планети.

– Съгласете се, господа, че киборг от такава класа не бива да издава всичките си възможности, особено своите защитни средства! Уверявам ви обаче, че никога не ще застраши нещо живо. Индикаторите за организми работят безотказно. Можете да проверите.

Те не пропуснаха да направят проверката по класическия начин за изпитване на киборги, а Дан използва сгодата, за да смае зрителите с нова серия от циркаджилъци, да им демонстрира бързина, ловкост и преданост на човека, каквито никоя разумна машина дотогава не бе притежавала. Едновременно с това декламираще знанията си за Вселената, за миналото и бъдещето на човечеството. А накрая, на въпроса дали има вече определена задача, твърде неприятно изненада новите си собственици, отвърщайки в не киборгски стил:

– Да, ще се пошля за проба из астероидния пояс, после ще видим.

След предаването ръководството на Института за външни планети предпазливо се нахвърли върху му:

– Дан, нямаш правото да предрешаваш какво да правят с теб хората...

– Дан, това противоречи на законите на роботехниката...

– Дан, ние имаме други намерения...

– Астероидният пояс е територия на институтите за малките планети...

Дан ги прекъсна с механично спокойната любезност на своя синтезиран глас:

– Трябваше ли да им кажа, че ще ме прашате на Плутон? Нали държите на служебната тайна? Освен това аз наистина искам да ида по-напред в астероидния пояс. Там е по-интересно, отколкото на вашия Плутон, па не е и толкова далече. Ще ме пратите на Веста като основна



база. Оттам ще предприемам експедиции до другите астероиди...

– Дан, в астероидния пояс има достатъчно хора. Разчистват трасето между Марс и Юпитер, превращат към Луната астероиди с ценни суровини...

– Никой от тях не притежава нито моите качества, нито възможностите ми. Казах ви, после ще отида на Плутон, но засега ме влекат малките планети!

Мистични тръпки разтърсиха институтското ръководство, въпреки синтезирания глас. Такива съждения не можеше да произнесе изкуствен интелект. А със следващите си думи новият киборг направо се самопровъзгласяваше за техен господар, вместо за техен слуга:

– Ще ви представя и списък какво допълнително ще ми е нужно за работа в космоса и по астероидите. Ако не сте съгласни, ще отида в някой от институтите за малките планети. Не забравяйте, че и вие не знаете с какви оръжия разполагам. А доколкото знам, още не сте ме изплатили на Института за авангардни компютърни технологии.

## 8.

Обръгнали на общуването си с изкуствени интелекти от всякакъв вид, зрителите бяха смаяни не толкова от приказките му, колкото от неговия необичаен за киборгите вид, от сведения до минимум автоматизъм в него. Естествено, полицията разпозна пакостника, когото бе гонила из града, познаха го и хората, пред които бе се мярвал. Така видяното на екрана, различно възприето от различните хора, се смеси с противоречиви слухове, доразбуни духовете. С присъщия си вкус към сензационното масмедиите подкладоха, както обикновено, повърхностни дискусии. Развитието на техниката се разширяваше с този нов киборг още веднъж безгранично, докато човешкото с всичките му съвършенства и недъзи откриваше ясна граница у всеки индивид. Нова епоха ли начеваше с появата на такъв киборг? Каква бе ползата от него, след като видимо посягаше на естествената граница, поставена от природата пред човека чрез единството от разум и тяло?...

Повечето дискусии завършваха с предупрежденията или се въртяха около отдавна банализираните опасения техниката да се изплъзне от контрола на човека. Така масовият гражданин на планетата, видял в новия киборг заплаха за себе си, побърза да го намрази. Сигурно би проточил и протестни демонстрации, ако Институтът за външните планети не

бе публикувал категоричното уверение, че киборгът в най-скоро време щял да бъде пратен сам на работа чак на края на Слънчевата система.

Дан следеше на вътрешния си екран предаванията, в които обследваха създаването му и не изпитваше друго, освен кротко презрение към разтревоженото за умствения си мързел и телесното охолство човечество. Знаеше, че когато някой се бои от теб, ти или му ставаш капризен господар, или ако ти е нужно благоразположението му, го намразваш. Засега той не изпитваше нужда от ничие благоразположение, затова само се запита може ли да претендира за достойнство едно същество, което така екзистенциално се бои, въпреки че е размножено милиарди пъти? И бе склонен да си отговори, че не тялото има право на достойнство, на него достойнството служи за примитивно самооправдание, а духът, съдържащ се в мозъка. Но така пак опираше до въпроса, що е човешки дух, къде е и какво всъщност представлява душата.

– Дан, все се канех да те питам, защо не слушаш музика? Преди операцията обичаше много класиците...

Аройо се пазеше да назове с истинската дума вграждането му в тялото на киборг. Той и Бьорнсон единствени притежаваха договорно право да посещават новия киборг в гаранционния му срок.

– Изкуствените сетива ми пречат. Възприемам я вече само като математически редове на звуците. Направихме така, че в мен непрекъснато нахлуват бялото шумолене на звездите и звуците на вятъра в парка, дето е на километър от Института. Музиката на света е съвсем друга, Вик, тя заглушава всичко в мен.

– Тя ли те прави нетърпелив да бягаш от Земята?

– Нуждая се от тишина. Знам, че истинска тишина и там няма да има за мен, но дразнителите ще са безкрайно по-малко. Ако не бяха филтрите на сетивните анализатори, отдавна да съм полудял. Поне от хорските шумове ще се освободя! Да ти разкажа ли една весела история, та да престанеш да ме подпитваш защо искам да бягам от Земята?

Преди няколко нощи той улови и през бронираната врата непознатите излъчвания на трима мъже още преди да посегнат към ключалката. Притежанието им на ключове от секретната система и знаенето им откъде и как се изключва алармената сигнализация ги определяха като институтски хора, но мислите им говореха друго. Задъхани и объркани, те пробиваха стената с представи-образи, в които се сипеха купища пари, избухваха бомби, той самият летеше насам-натам по света и разнасяше неща, чието предназначение не беше му ясно. Не запалиха лампата в лабораторията, служеха си с ръчни прожектори. В действията им също

преобладаваше тиха предпазливост. Дан се престори на неподвижен, но те останаха далеч от него, близо до вратата, оттам го заобливаха със своя страх.

– Дан? – подвикна като въпрос и почти шепнешком единият от тях.

За да не го заподозрат, той се обади с приличаш на нормалните киборги отговор:

– На ваше разположение съм.

– Дан, тръгвай с нас! – все така шепнешком, но вече по-уверено издаде своята заповед явният им водач.

– Вън ни чака транспорт – додаде оня, който стоеше най-близо до вратата. Неговите излъчвания говореха, че е готов всеки миг сам да хукне към чакащата ги кола.

Третият също дишаше затаено тежко. В ръцете им, въпреки чернотата си, мазно проблясваха малки безшумни пистолети. За него ли бяха ги приготвили? Нима смятаха, че той може да бъде приспан или че не ги виждаше в тъмнината?

– Обездвижен съм. Ако нямате ключ, не съм способен да вървя.

Тримата се спогледаха с тревожна изненада. Изглежда не бяха подготвени за такава ситуация. После се втренчиха преценяващо в триметровото туловище от металокерамични сплави, проснато неподвижно върху дългата метална маса. Любезната готовност в синтетичния глас на киборга да ги последва бе им прозвучала успокоително. Тримата пристъпиха към него, уверени, че ще го вдигнат. Бяха едри и яки мъже, но не знаеха, че на света за пръв път бе създаден киборг, който умееше и да лъже.

Дан не ги остави да се убедят, че е прекалено тежък за тях. Той светкавично измъкна от тялото си три от своите двигателни крайници и с едновременен саблен удар посече протегнатите към него ръце между китките и лактите. Тримата, пхнали преди това пистолетите в джобовете си, изненадано се друснаха на задниците. Едва смогнаха да сподавят виковете на болка, скочиха на крака и се сблъскаха в рамката на вратата. Ръцете им се мятаха безводно и безпосочно. Дан си помисли, че навярно ги е пречупил, защото още не бе си изработил усет за силата на удара, такъв се оказа единственият начин да задвижи нещо отбранително в себе си, некомандвано от биоелектронната самозащитна система на киборга. Не изпита обаче нито съжаление, нито доволство от успеха да предотврати отвличането. Дори не спомена за произшествието на своите нови господари от Института за външните планети. Доволството заглушаваше у тях подозрението им, че той не бе направил опит да им

избяга, след като съвсем не е обездвижен, а вратата е била оставена отворена при изключена сигнална система.

– Дан, били са бандити или терористи – обезпокоено заскуба брада Аройо. – Съобщи ли в Института?

– Нямам интерес от засилена охрана, Вик. Мога и сам да се пазя. Моля те, не им казвай и ти. Обещавам да не правя пакости.

Аройо не срещна човешка емоция в редицата фасетни зрителни лещи. Пръстите му още по-изплашено се спряха в брадата. Той изпъшка над тях:

– Но какво възнамеряваш...

– Нима човечеството е знаело някога какво възнамерява да прави? Защо тогава аз да го знам? Не се смей, не е моя претенция! Но аз наистина съм същество от друг свят, постоянно пребивавам в друг свят и никакви хора не ще ме върнат вече. Май ще е по-разумно и вие, с Бор, да престанете да идвате. Събрахте достатъчно данни, да се убедите, че моят случай не бива да се повтаря!

## ЧАСТ ТРЕТА

### 1.

От Института за изучаване на външния планетен пояс по няколко пъти в месеца го изстрелваха с различни планетолети в околоземна орбита. Пускаха го сам да се провира сред гъмжилото от орбитални станции, извънземни заводи и недоприбран боклук от предишни изследвания и производства. Встрани от оживените междупланетни пътища Дан послушно изучаваше различни летателни средства, ориентацията в Космоса, колонизиране на пустинна планета, което упражняваше на обратната страна на Луната, изобщо тренираше дълготрайно пребиваване далеч от Земята.

Гледана от неколкостотин или няколко хиляди километра височина тя би могла да умили всяка своя рожба с розовите си, сини и бели воали, с блещукащите нощем очи на големите поселища, със зелените масиви на горите денем именящите цвета си в зависимост от сезоните и часа водни площи. Обаче цялата тази неповторима за Слънчевата система красота не предизвикваше в мозъка Дан дори научно любопитство, защото едновременно с нея я обвиваше едно денонощно радио- и телевизионно дърдорене, самовлюбено нарекло се „ноосфера“, сфера на Разума, докато в нея преобладаваше липсата на всякакъв разум.

Ту тук, ту там по планетата избухваха бомбите на терористите, най-често групички с неясни цели и нелепи искания, но във всички случаи с може би неосъзната радост от фойерверките, въпреки че в тях загиваха хора. Не пламваха от някаква принуда. През последните десетилетия планетата, общо взето, бе се позаситила, националните различия също се поприглушиха, но младите продължаваха да отглеждат в себе си ксенофобията, да гонят непостижими идеали, които биха обездвижили развитието на човечеството. Социолози и психолози подозираха, че постъпките им всъщност представляваха съляп бунт на природата против цивилизацията. Намери се и група да изпрати писма до двата института със заплахата да взриви новия киборг, да взриви и самите институти, ако те не престанат да си служат с машини, изместващи отвсякъде човека.

Дан не би бил против такива като него да изместят лекомислените хлапаци, обявили се за защитници на човешкото, които най-малко

човешкото уважаваха. Но дори не те го отблъсваха от планетата, колкото неугасващата алчност на планетата. Почти напълно задоволено, то продължаваше да краде, да лъже, да мами себеподобните си, за да им отнема парите.

Особено го потресе една случка, също донесена от радиовълните на неговата орбита. Някакъв, след като кумувал на двойка млади хора, заклал младоженците, за да им открадне парите, спестени за сватбеното пътешествие и съвместния живот.

Оцелявай! Да, такава е всеобщата повеля за всичко живо и то рефлексивно се стреми на всяка цена да оцелее. Но какво заплашваше сега човешкия индивид? Нима оня кум-убиец е имал съдбоносна нужда от парите на младоженците? Та щом са го поканили за кум, значи е имал добро обществено положение. Нито от глад е щял да умре, нито от студ, най-малкото защото хиляди и хиляди пансионери по Земята държат вратите си отворени за изпаднали в беда.

А казват, главната задача на разума била да направлява организмите, видовете и техните симбиоти, та да оцеляват. Значи разумът е подтикнал кума към ужасяващата постъпка? Значи има нещо сбъркано в самото му устройство, щом се е заел покрай другото да измисля и морала, и законодателството, та да осигурява мирното съжителство на човешките маси. Впряга дори науката в служба на оцеляването им, та да им осигурява здраве, безпрепятствено движение, подслон, изобилие от храна и... бомби и пистолети да се забавляват с убийства...

Въображението му понякога настояваше за отмъстително действие, но го възпираше нещо в същия този мозък, който бе способен и на най-грозното, и най-аморалното. За сметка на противодействието у Дан нарастваше желанието да се махне недосегаемо далеч от тази престъпна папач, да престане да ѝ служи, както досега, затворен в гетото на сравнително спокойните и чисти нравствено среди на учените. Така навярно се е раждало и религиозното отшелничество като форма на бягство от злото в човешката биомаса.

Някой от изкуствените интелекти се опита да го примири с древна индуска мъдрост: „От наслаждението се раждат всички, чрез наслаждението живеят и пак в наслаждението се връщат.“ Не успя, колкото и да му напомняше основният механизъм за поддържане на живота „удоволствие-неудоволствие“, защото сякаш и на далечна орбита чуваше шума от модерното чесане на човечеството. В този век, в който хората, общо взето, бяха се справили с вирусите, те бяха нападнати от хиляди видове гъбички, предизвикваше освен разни екземи и мъчно лечими

вътрешни заболявания.

Разбира се, Дан можеше да се види и като изключително облагодетелствано същество, намерило в тялото на киборга спасение от болестите, защита от масовите страдания, от баналните несгоди на живота. А и най-мечтаното от хората – дълголетие! Но какво щеше да прави с това проклето дълголетие? Пак ли на това сбъркано човечество трябваше да го посвети?...

– Дан, защо мълчиш? – веднага се обаждаха от космическия център на Института за външните планети, щом той пропуснеше часа за връзка. Безпокойството им бе станало двойно, откакто получиха заплашителните писма, въпреки двойно нарасналата охрана.

– Прощавайте – пазеше се Дан да не издаде обзелата го враждебност към шарената топка под него, около която се носеше като заблуден куршум. – Хубава е Земята, момчета, заслужава да ѝ се помага да живее...

И веднага се сепваше от долетялата до него нова уплаха на онези, които бе се изгървал да нарече „момчета“. Киборгът нямаше право да се отнася нито снизходително, нито приятелски към своите господари, киборгът трябваше да бъде безропотна и послушна машина. Но това жалко човечество, въпреки че умееше вече да си произвежда суперкиборги, които да се отнасят към него като роби, пак се надяваше за помощ на някакви незнайни висши сили. И Дан лесно можеше да възседне тази заредена с гнусотии и ниско самочувствие планета, да ѝ стане бог, но нямаше да ѝ стане. Те искаха бог, защото не бяха способни сами да се обичат. Трябваше им сила, която хем да ги обича, хем те да се боят от нея. А отказваха да осъзнаят, че няма за тях друга опора във Вселената и друго упование освен собствения им разум. Само от него можеха да очакват обич и великодушие и беше крайно време да се научат да си ги произвеждат, както си произвеждаха месото и хляба, вместо да използват разума си, за да си пакостят!

Когато Дан потегли най-после – пак внезапно и в потайна доба, за да не го надушат терористите, – той изживя своето откъсване от Земята като същинско бягство от една нежелана реалност.

Космолетът, понесъл го към Плутон, представляваше ново изобретение, от което се очакваха необикновени резултати. Десетина пъти по-бърз от най-бързите досегашни планетолети, цялото пространство в него, освен складовите помещения, бе превърнато в космическа лаборатория за самостоятелно изучаване на Космоса. Естествено, конструкторите му не знаеха, че обитателят на техния кораб ще бъде човешки мозък,

носещ в себе си болката от самотата, та не бяха предвидили никакви средства за развлечение. А Дан за пореден път озадачи новите си собственици, като пожела да се сбогува със създателите си. И то насаме!

– А Рут, а детето, а майка ти, а близначките на сестра ти, дете толкова обичаше?

Виктор Аройо, объркан от изненадата, зарови пръсти в голямата си брада.

Неловкостта от внезапното сбогуване сякаш издуваше стените на лабораторното хале. Само грамадният Бор направи опит да бъде весел:

– Разбираме те, Дан. Ти трябва да узнаеш кой си, какво си. Докато ние сме избавени от тая дилема. Всички ни смятат за хора, а не ни стига куража да ги опровергаем.

Той направи комично плаха крачка към него като да го прегърне, но прегръщаше ли се една машина? А и мозъкът, вграден в нея, не я раздвижи за някакъв жест на сбогуването. Дори думите, които им каза за последно, прозвучаха с познатата им безстрастна любезност на синтетичния глас:

– Благодаря ви, че ми дадохте възможност да отида на края на Слънчевата система! Надявам се там да е по-интересно.

## 2.

Корабът притежаваше запаси от гориво, които го правеха независим от планетните катапултни ускорения. Движеше се по най-прекия път, а киборгът в него понасяше с лекота огромни ускорения. Трасето между Марс и Юпитер беше вече почти чисто. Няколко планетолета от години събираха астероидите и другия космически камънак, сортираха ги по класове, скачваха ги един за друг и ги отместваха от предишните им орбити. Онези пък, които съдържаха повече метали, най-вече иридиевите и желязно-никеловите, изстрелваха по посока на Луната, където ги пресрещаха и преработваха в околземните металургични заводи. Както обикновено, човечеството бе се научило да използва явленията, после да им търси обяснения.

Макар междупланетните и планетни станции да бяха предупредени, че по необикновеното трасе ще премине кораб от нов тип, Дан не отвърна на нито един от техните приветствени сигнали. Дори край Веста и Церера, където работеха по десетина измъчени самотници, премина безмълвен и бърз като призрак на Летящия холандец. С явно нежелание



отвърщаше и на застигащите го от Земята питання за състоянието на кораба, а наблюденията от Космоса бе предоставил на автоматиката в самия кораб. Искаше да избяга колкото се може по-скоро от всичко човешко.

Чувстваше космолета като част от себе си, така добре бе оборудван и така без усилия лесно се командваше. Беше пълен със свръхтелескопи, с камери с висока разделителна способност, с лазерни висотомери, измерватели на радиацията, магнитометри, спектрометри за гама- и хикълчи... С всичко, нужно му да изследва не само Плутон, а и пътя на срещаните непознати астероиди и комети. Дан обаче не се задържаше при тях въпреки настояванията от Института. Съобщаваше само повърхностните му данни, ако наблизко се окажеше неоткривано дотогава космическо тяло, колкото да го включат в картата на Слънчевата система.

Омагьосваше го особено мощният телескоп за визуални наблюдения, стократно по-мощен от неговия в чукоглавото му тяло. Чрез него той сякаш хлътна завинаги във Вселената, сякаш се удави в нейната бездънност. Пред включените към телескопа камери оживяваха стотици и стотици нови, невиджани дотогава с никакъв уред, галактики и непрекъснато загатваха за своята неизброимост – колкото и земните учени да ги изчисляваха на петдесет милиарда. Мъглявините криеха понякога по две и три от тях, придобиваха непознати очертания и Дан бързаше да ги заснеме, без да търси в тях прилика с нещо земно, както е било със зодиакалното разположение на звездите в Млечния път. Откъм орбитата на Нептун те имаха вече съвършено други разположения, а звездните купове в тях и около тях сияеха като кристални полилеи.

Новооткриваните от него далечни галактики говореха за онова, което е било преди десетина милиарди години, разкриваха за Дан спираловидното си развитие, но зад тях се мержелееха още и още. Инфрачервените камери на борда смогваха да надникнат и зад тях, но краят на тази Вселена все не се виждаше, а възрастта ѝ се отместваше все по-назад във времето.

След като се умореше да се визира през телескопите и в изображенията от камерите, след като изпратеше новосъбраните данни, Дан излизаше навън, привързан на дълго въже, за да избегне евентуалното си изоставане от кораба. Там веднага превръщаше мрака около себе си, нацъкан от немощния светлик на далечните звезди, в плътна каша от кванти и корпускуларни частици, в която всеки миг потъваха билиони и се раждаха от тях други билиони. И тук, на милиарди километри от Земята, вакуумът на междупланетното пространство беше все така препълнен с

материя, чието основно занимание беше да се движи неуморно и неуморно да се видоизменя, а в това свое беспосочно движение да смисла до неузнаваемост и самото време.

Бог създаде света от нищото, казваше си понякога насмешливо Дан, защото и сам се виждаше разтворен в тази безспирно пулсираща каша от фотони, неутрони и какво ли не, изрядко пронизвана от куршумите на по-едрите части, идещи от звездите, па и от Слънцето, превърнато от разстоянието вече в доста банална звезда. Студът тук си беше космическият студ на вакуума, нямаше наблизко Слънце да го стопля с лъчите си, но и близостта до абсолютната нула не успяваше да замрази движението в него. А междупланетното пространство тук ставаше равномерно тъмно, въпреки че в далечината, като белезникаво петънце, идеше по орбитата си, загърнат в извечния си мрак, страховитият граничар на Слънчевата система Плутон, за който още се спореше дали принадлежи към нея или е от друга звездна система. Окончателният отговор и на този въпрос Земята очакваше от своя далечен киборг.

Едва се виждаха и осемте регистрирани спътника на Плутон, никакви не се забелязваха още и кометите, минаващи отгук. Дан остана в орбитата, изключи двигателите и се остави инерцията да го носи към „бога на подземното царство“, както бяха наричали в древността Плутон. Предостави наблюденията на околното пространство на автоматиката и отново не се реши да съобщи как вижда вакуума със собствените си изкуствени сетива, защото продължаваше да търси себе си като все още непонятна частица от тази Вселена.

Приемаше ли го тя или не го приемаше? Беше ли тя някаква форма на всеобемаш живот, както някога бяха твърдели Фред Хойл и неговите последователи? Съществуваше ли в този вид само защото имаше кой да я наблюдава? Или тя никога не бе се интересувала от никакви наблюдатели, а тъкмо те, според сетивата си, виждаха онова нейно лице, което бяха в състояние да видят.

Дан усещаше с нарастващо любопитство как постепенно се включват в работа и неизползваните дотогава негови мозъчни площи, които като че ли спяха в резерва у всеки човек. Изкуствените сетива ли ги разбуждаха? Но и чрез тях не срещна наричаното от окултистите „безсмъртно съзнание“ или „център на съзнанието“ като някаква отделеност от психическото тяло, което се било сливало с Космоса, и може би преди това стигало до някакво разбиране за него. Никъде не срещна и смъртта като финал на движението, отвъд който трябвало да се настани хипотетичният център на съзнанието. Ако това съобщеше на Земята, сигурно

щеше да разбунтува всички източни религии, но не го съобщаваше не от предпазливост. Все още не можеше да противопостави нещо по-смислено за устройството на тази Вселена, нещо, което човешкият мозък да не бе си помислял дотогава за нея. И защото не можеше да си представи по-дълбока мистика от заобикалящото го.

При всяко свое завръщане от „Страната, където Нищото не съществува“, уморен от нейното вечно движение, Дан най-напред виждаше като при бълнуване, отгоре, своето проснато акулородно тяло, където щеше да си почине. Но в момента, когато влезеше в него, всеки път го пронизваха шишовите на фантомната болка. Синтезираният му глас проскимтяваше мелодично, а Дан се разколебаваше дали току-що видяното не е било рожба на преумората. И бързаше да промени кръвта си.

Макар и предизвиквани от апарат, прострелващ с леки импулси центъра на съня, за да го приспи, съновиденията му си оставаха човешки. Най-често хлътваше в обятията на Рут, но само след миг те не се оказваха любовна прегръдка. Изглежда, хормонът на любовта, фенилетиламинът, произвеждан от мозъка му, бе недостатъчен, защото Дан попадеше в нечии космати, великански ръце, които почваха да го разкъсват, за да извадят от тялото му обвит в кървава слуз ембрион на бебе. И далеч от Земята, и родила вече, Рут продължаваше да си отмъщава, вероятно заради начина на оплождането.

Друг път го гонеше едър като Бьорнсон, разлютен мъж, защото бил спал с жена му, а той не помнеше никаква жена. Спасяваше го само събуждането, заедно с фантомната болка по изгубеното тяло.

Дан още й се плашеше. Понякога стоеше буден до изтощение, за да я избегне, но тогава пък изкуствените сетива започваха да му рисуват нереални събития, които той не винаги успяваше да разграничи от съновиденията, та беше извънредно предпазлив с тях, докато се убедеше какво точно представляват.

Разбира се, изкуствените сетива си вършеха добросъвестно работата и само преумореният мозък си създаваше измамни ейдетически видения. Земната наука сигурно и тях би определила като фантомни рожби на изплъзналото се от контрола на логиката въображение. Но мозъкът Дан бе склонен понякога да се запита, дали пък тъкмо това не е човешката душа, създаваща своя си реалност по непознати за земната логика закони. Както за същия мозък се оказваха непознати и законите на „хаоса“ в онази „Страна, където Нищото не съществува“. Нали като рожба на едно стационарно тяло, на планетата Земя, човекът познава всъщност само подредбата на онзи свят, съставен от потребностите на тялото му

да оцелява!

Но ако целият душевен живот е резултат на химически и биофизически процеси, то тяхната различност, като при органическата химия, би трябвало да се състои от милиони и милиони комбинации. И е разбираемо тогава, че тази алхимия на отношението на човешкия мозък към Вселената може да минава и за мистика. То ще рече, че мистиката се изтъква от необозрим брой реалности, поднасяни ни от Вселената, че тя не се състои от някакъв друг свят, отворен само за отделни хора, затворен за останалите.

Звездите си оставаха почти така далечни, както когато ги гледаш от Земята, и също толкова равнодушни към своя наблюдател. В бездихания мрак на края на Слънчевата система Дан шокиращо ясно се убеждаваше, че цялата човешка история всъщност е история на човешките заблуди. Каква полза имаше природата от същество, което в продължение на хилядолетия не успяваше да си състави вярна картина за нея, а продължаваше да си живее в един съчиняван свят, с него да се задоволява. Ако е толкова мъдра, тази природа едва ли ще заложи самопознанието си на възможно най-лъжливото свое създание, което, за да не скучае в неясното си предназначение, се преструва, че търси истините. Нима той самият е уверен, че новите сетива, които бяха прикачили към мозъка му или, обратно – мозъка му към тези сетива, създават за него вярна картина на Космоса? И утеха ли е това, че и те неизбежно притежават несъвършенства, деформиращи образа на света, но следващите, но още по-съвършенстваните...

Някога се самоутешаваше с един древен сонет:

Безумно не роптай, че Бог те е затворил  
като бунтовница в нерадостната плът,  
без сетивата ѝ от себе си навън  
не би излязла ти, монадо без прозорци!  
Ти властваш в света чрез тези сетива  
и хранена от тях, растеш и бързо крепнеш,  
докато тялото за теб покорно крее.

Що за прозорци са сетивата, питаше се сега Дан, щом човек си ги прикачва, за да гледа към същината на света, знаейки отлично, че те ще го заблуждават? И кое е всъщност монадата в човека – разумът или духът? А душата за какво служи? Да му съчинява утешителни приказки ли?

Въпроси, на които и тук не намираще отговор, защото безкраят на

Вселената не му внушаваше друго, освен усещането, че все едно дух или разум, той просто е нахално излишен в един свят, изплетен от непознаваеми същини, подвластен на неведоми закони. И тук, и навсякъде човекът си оставаше пират, едно малограмотно конквистадорче, ламтящо за богатства, за които дори нямаше представа. Важното бе да заграбва, да заграбва пространства и материи! И да си затваря очите пред техния несвършек, за да не му секне апетитът...

### 3.

Веднъж той се видя, разперил черна тога над цялата Слънчева система, да спуска отгоре ѝ истинските истини за света. Бе обзет от бащинска милост към обърканото човечество и непрекъснато от него се изливаше като всемирнен потоп насадата на една божествена щедрост.

Миг след като съновидението свърши и преди да осъзнае просташката му самонадеяност, Дан вече не помнеше нито една от „божествените истини“, удавили се във фантомната болка. И тази болка го накара този път да изсипе към Земята всичко, което бе познал с новите си сетива.

Отговориха му след двайсет часа, когато той бе вече съжалил за посланието си, защото нали точно това бе искал: да избяга от човечеството, да се изгуби!

– Дан, какви са тия налудничави сведения наред картините от Космоса, които ни пращаш? Обясни веднага!

Не им отговори, а за да залъже с нещо изкушението си, насочи бордовия телескоп към една мъглявина с особено екзотична форма. Бе я открил преди часове от единното време в Слънчевата система. Мъглявината приличаше на причудливо изригване на вулкан, с тъмни и светлочервени реки от лава, с жълти езици по края. На около три хиляди светлинни години от Слънцето, тя представляваше разпокъсано кълбо от нажежени водород, хелий, въглерод, азот, кислород, въртящо се бавно в центъра на много по-голям молекулярен облак от същите вещества, които създаваха достъпните за наблюдение звезди. Пълна беше със звезди, предимно млади, и Дан установи, че е един от най-гъсто населените звездни купове, спрели вниманието му, заради наличния си първичен материал и видимото зараждане на планетни системи. Почти нямаше по-стара звезда от един милион години, а трябваше да минат милиарди, докато се създаде планетна система, подобна на Слънчевата, може би и

с някакъв живот в нея. Дан ставаше все по-любопитен, откривайки на хиляди места из Космоса зародиши на звезди и планети, а любопитството му приличаше на надежда, която той не искаше да си признае, за да не признае и усещането си за самота.

Ту тук, ту там избухваха звезди, чиито живот бе завършил, за да започне отново жизненият им цикъл под друга форма. А в дълбините на Космоса, там, на около петнайсет-двайсет милиарда светлинни години, галактиките очевидно криеха десет пъти повече енергия в себе си, отколкото показваха „навън“. Невидимото, но установимо от уредите вещество се състоеше от екзотични частици, което говореше, че по-голямата част от материята във Всемира беше различна от тази в Млечния път. Дали Млечният път не представляваше някакъв уникален резерват на природата, където единствено бе възможен белтъчният живот?

И Дан почваше отново да търси този живот из по-близките райони, убеден, че жалкото човечество, от което искаше да се разграничи, не е единственото в тази част на Космоса, че трябва да има някъде и по-добро от него. Белтъкът, не повече от две-три шепи, сред стотината килограма метали, керамика и пластмаси на киборговото му тяло, го тласкаше да търси свое подобие из безбрежието.

Гигантската планета в съзвездието Голямата мечка, която отначало събуждаше неговите надежди, се оказа газово кълбо, подобно на Юпитер, макар и по-студено, а всичките луни около него бяха безжизнени...

Сега на Земята нощите трябва да са особено красиви, помисли си тогава Дан и никак не искаше това да прилича на тъга. Навлязла в най-плътната част на кометата Суифт-Гутл, идеща откъм Персей, върху нея се изсипваха стотици метеорити на час и предизвикваха празнична илюминация за романтичните вечерни разходки. Красиво и... опасно за такива като него, ако не изпреварят с излитането си звездния дъжд на Персеидите.

Той излетя от Луната, другата романтична спътница на земната любов. И през супертелескопа на борда сега тя изглеждаше не по-голяма от пъстрокрила пеперуда, кръжаша около Земята. Селена, бяха я кръстили древните хора, обявявайки я за сестра на бога на слънцето и дъщеря на титанката Тея. Тя била влюбена в красивия син на Зевс Ендимион, но пред нейната любов, глупакът му с глупак, предпочел да поиска от боговете вечна младост, въпреки че цената ѝ била безумно висока. Ендимион трябвало да потъне в непробуден, вечен сън. И ето, всяка нощ Селена обикаля спящия младеж, тъжно му се любува, милва го и му нашепва любовни слова, но спящият красавец не усеща никакви ласки...

Не предпочете ли и той, като Ендимион, вечната младост на киборга пред всичко човешко?

– Дан, какви са тия стари приказки, дето ни ги разправяш? Защо си решил, че си Ендимион? Проверихме за него в компютъра, но ние чакаме от теб работа, не да спиш, красавецо наш!

В Института за изследване на далечните планети продължаваха да бъдат предпазливи със скъпия си киборг. Налудничавите му съобщения говореха за опасност от навлизане на бъркотия в биочиповете, която за по-кратко наричаха полудяване. Дан обаче им отговори с неизменното желание да дразни ненаситната им алчност за знания:

– Вие отказвате да приемете картината на междузвездния вакуум каквато я виждам аз. Значи все още имате нужда, като Птоломей, от една геоцентрична, да я наречем по-съвременно, хомоцентрична система, за да крепи самочувствието ви, че сте потребни с нещо на Вселената. Всичко да се върти около вас, вие да сте мерило за всичко, както го е рекъл Протагор. А небето е пълно с хубави приказки, там са най-хубавите, само че отдавна нямате уши за тях...

В Института станаха двойно по-деликатни; любезно му напомниха, че сеансите за радиовръзка не били точно предназначени да си разказват приказки, и учтиво го помолиха да не си прави повече шеги с тях, а да се заеме най-после с Плутон.

Плутон затуляше вече голяма част от кръгозора му, леден, мрачен, сърдит, че Слънцето някога бе изсмукало силите му, за да стане макар и малка звезда. Дан щеше, разбира се, да му посвети много от времето си, но сега предпочете да насочи бордовия телескоп към галактиките М-81 и М-82. В тях почти едновременно бяха избухнали две свръхнови. Мощни космически взривове, безумни като всичко ставащо в Космоса, където липсата на въздух сковаваше всички в ледена тишина. Чудовищен блясък и... ето ти смъртта на една звезда! От нея се ражда нова мъглявина, в центъра ѝ зейва ненаситната черна дупка...

А от смъртта на човека какво се ражда? Нито излъчва светлина неговата смърт, победоносно приветстваща новия си живот, нито остава нещо видимо подире си! Един затрупан гроб или шепичка крематорен прах и мъглявина на спомена, умираща с неколцината човеци, в чиито глави се е размила. Тъжно е да си човек, щом незабележимата ти смърт не поставя друго начало. Защото какво ново начало е детето, от което бе се отрекъл? Беше просто продължение! А тази проклета Вселена сигурно нямаше дори да усети, ако цялото човечество изведнъж изчезнеше, камо ли да ознаменува гибелта му с блясъка на свръхновите.

Веднага изпрати снимките от М-81 и М-82, макар на Земята вече да бяха регистрирали избухванията. Неговите снимки показваха явлението стократно по-детайлно, разкриваха непозната картина на нещо, което можеше да се тълкува и като смърт, и като раждане. Как ли щеше да ги възприеме Земята? Нали компютърът твърдеше, че някога, много отдавна, човечите се радвали, когато някой умираше, и плачели, когато друг се раждал...

Гравитацията на Слънцето тук вече едва-едва се долавяше от свръхчувствителните гравитомери, докато притеглянето на Плутон и луните му ставаше все по-осезаемо. Най-близката до Плутон луна, макар да не бе по-голяма от Меркурий, въртеше около себе си доста астероиден камък. Дали тия луни не представляваха все пак самостоятелни планети, а цялата система на Плутон наистина да е отдавна загасналата миниатюрна слънчева система, онова митично слънце-двойник на нашето. Повечето звезди във всички галактики представляваха двойни и тройни системи, защо точно нашето Слънце трябваше да е самотно? Или и това бележеше неговата „богоизбраност“, а истинското творчество се осъществяваше само в самотата?

На Земята ставаха все по-нетърпеливи. Възнамеряваха да установят колкото се може по-бързо наблюдателница на Плутон, вероятно и с хора в нея, и все пак Плутон още можеше да почака. Възможно бе да се окаже, че неговите луни-планети са по-устойчиви и предлагат по-добри условия за наблюдателница, следователно трябваше по-напред тях да изучи.

Сигнализира на Земята, че няма да ги послуша. Разбира се, не им каза, че това е по-скоро несъзнателен бунт против човешките нареждания, защото все едно след Плутон щяха да поискат да изследва и луните му. Вместо това си позволи напълно несвойствени за един киборг изрази. Още древните философи открили, каза им, тъждественост на усещанията, възприятията и представите с познаваемия обект. Да, но аз, киборгът Дан, притежавам съвършено различни от вашите сетива, следователно е закономерна и разликата в моята тъждественост с неща, които вие дори не сте в състояние да схванете. Отивам на първата луна на Плутон, а на вас предоставям през това време да й измислите име.

Радиовълните от Земята, предпазливи и любезни, но заредени със скрита язвителност, го застигнаха, когато бе така записан, че нито имаше време, нито желание да им възразява. „Хубаво е, приятелю, че разви ваш чувство за хумор – записваше автоматът, – макар хуморът да не е най-ползното качество за един киборг! Добре, върви на първата, но



много ще се радваме, ако намериш време да ни обясниш подробно какво толкова различно възприемаш с тия твои сетива, с които вече няколко пъти се опитваш да ни стреснеш...“

Радарите на космолета от доста време така трещяха в звуковите и светлинни сигнални системи, че и спящ да събудят. Нещо в тъмното се приближаваше към него необикновено бавно за нормално космическо тяло. Откъде бе изскочило? Къде бе минавало? В Слънчевата система ли се готвеше да влезе?

Компютърът на сигналната система бе изчислил, че тялото щеше да пресече пътя му към първата луна в точка, където бе възможно опасно сближение, и вече бе извършил необходимата корекция на автопилота.

Киборгът Дан не умееше да се радва на разнообразието, каквото представляваше непредвидената поява на космическо тяло, но научното любопитство сякаш неизкоренимо бе посадено от гените в мозъка му. И той побърза да вземе управлението на кораба в свои ръце, да го отклони към очевидно дребничкото тяло, което радарите още опипваха с връхчетата на невидимите си пръсти. Искаше да го пресрещне или да го достигне откъм гърба, да го огледа отблизо, да полети известно време с него. Засага като че ли се носеше откъм съзвездие Дева, което, разбира се, оттук приличаше на всичко друго, само не и на младо момиче. В него обаче се намираше една звезда, назована Девица-70, отдавна интригуваща земните астрофизици с необичайността си.

Тя се намираше на четиридесет светлинни години от Слънцето, а я обикаляше една девет пъти по-едра от Юпитер планета за сто и шестнадесет земни дни. Въпреки големината си обаче и тя не бе успяла да стане звезда в двойна система. Температурата ѝ – Дан си позволи сега отново да я измери – беше осемдесет градуса и на нея имаше много вода, гореща вода, което би могло да представлява и онзи хипотетичен океанбульон, в който, разправят, бил се родил животът на Земята. Около самата планета обаче, на твърде близки разстояния от нея, кръжеха още четири луни. В неговия телескоп условията за живот на тях изглеждаха многократно по-благоприятни.

Щеше ли мозъкът Дан да издържи дотам? Дори с всичката мощ на космолета и с всичките ранични двигатели Дан не би могъл да иде на тях за по-малко от век и половина. А ако не завареше там нищо интересно? Щеше да се превърне в един от многото замлъкнали поради изчерпване на енергийните ресурси апарати в Космоса, единствени свидетели на човешките напъни да научат нещо повече за себе си и за своето място в този безсмислен безкрай. Или в подвижен жалон, очертаващ в

Галактиката границата, докъдето е стигала човешката алчност за завоевания. Алчност, която може би отдавна ще да е изчезнала, заедно със своите носители.

Но ето че тази Девица като че ли бе започнала и сама да се закача, да флиртува с тяхната Слънчева система, да й праща хабер! Омръзнало ли й бе да ги чака, та е решила първа да им се обясни в любов? Не, Дан си оставаше неспособен да се засмее, нито да изпита удоволствие от шеговито конструирана мисъл! И сънищата му, които най-вече носеха всичко земно в себе си, нито веднъж не му предложиха нещо, над което той да се засмее, макар и на сън. И в съня си ли бе изгубил това единствено и най-човешко свойство?

Обикновено го тормозеше фенилетиламинът, хормонът на любовта, да му напомня земния произход. Но сякаш се гавреше с него, защото все някой влизаше в стаята, все нещо падаше с трясък от лавиците, все някой компютър ще експлодира точно в сублимния момент и краят, към който хормонът бе го устремил, преминаваше без преход в гърчове на фантомната болка, заприличала на закономерен завършек на невъзможен край.

Напоследък обаче апаратът, който с вълновите си импулси боцваше съответния център в мозъка, за да му поднесе поредния сън за отмора, като че ли бе изместил с милиметри действието си и понякога, не винаги, но явно свързано с неговото състояние, улучваше друг център, предизвиквайки вместо сън краткотрайна, но доста бурна ярост, способна и да го погуби, тласкайки го към неконтролируеми действия. Слава богу, че съществуваше тая неведома и за него „защита от глупака“, иначе кой знае какво би направил със себе си в такива минути. Вместо това, в тия минути той пряко волята си насочваше телескопа на космолета към съзвездие то Лебед. То, естествено, също отдавна не приличаше на лебед, но в неговата опашка заблестяха два разкошни нажежени свята – гледаната от Земята двойна звезда Албирео. Светлината им не идеше чак толкова отдалеч дори за галактическите мащаби – някъде около 540 години, нямаше и кой знае какво необикновено в тях, освен загадката с какво древните араби са я видели като двойна звезда, за да я кръстят Албирео. Защото то тъкмо това и означава: красива двойна перла. Но тези две перли успяваха по някакъв чудодееен начин да укротят яростта му, сигурно преизпълвайки го с уважение към странните древни араби. Освен това го залисваше с необяснимостта си и онзи източник в „Лебед“, който никак не приличаше на звезда, а бълваше милиарди пъти повече енергийни кванти от всяка обикновена светлина.

Дан бе решил да си почине преди срещата с непознатото тяло, да смени след това и кръвта си, защото предчувстваше, че го очакват неприятности, но апаратът пак възбуди – сигурно поради собствената му възбуденост – вместо центъра на съня центъра на яростта и докато той успее да я обуздае, космолетът бе вече наближил тялото.

#### 4.

Отказал се от почивката, Дан отново прибегна към ръчното управление. Застигна изотзад космическия гост и изравни скоростта си с него. Разочарова се – астероид като астероид! Виждал бе и такива из пътя си за насам. Вярно, този беше подозрително гладък, сигурно се е носил из чисти от небесен камънак области. Наблизил го на стотина метра, Дан го обля със светлината на силните си корабни прожектори. Приличаше на необелен фъстък, прищипнат в по-горния край, но като измери двете му части, неволно ахна. Правеше го звучно и кокетно неговият синтезиран да произнася мили възклицания глас. По-малката предна страна на астероида беше в съотношение към по-голямата точно 0,618... А продължението на това ирационално число недвусмислено образуваше числената стойност на Златното сечение. Златното сечение, съдържащо се на хиляди места в природните и човешки творения на Земята. Златното сечение, намиращо се и в самото устройство на планетата, което караше учените да се питат дали една планета, за да развие на себе си живот и разум, не би трябвало да има точно такава маса и структура, та делението на нейния радиус да е в Златното сечение? За Земята с екваториален радиус 6378 километра тази точка бе изчислена на дълбочина 2436 километра. Изглежда това подозрително Златно сечение имаше някаква, все още неустановена връзка с гравитацията, а със своята неустановеност поддържаше екстремистките антропни възгледи, че Вселената била такава, каквато е, за да се появи на нея наблюдател. Наблюдател, притежаващ усета за хармонията, създавана от Златното сечение.

Мозъкът Дан носеше в себе си усета за хармония и го откри веднага в устройството на странния астероид. При това астероидът не се мяташе „презглава“, като повечето свои събрата, а съвсем бавно се въртеше около надлъжната си ос, сякаш в по-късата му предна част имаше живи същества или го управляваше жироскоп. Не, не беше кораб, астероид си беше и Дан се реши да напусне космолета, да попълзи със своите уреди и сетива по него. Приблужи го с още петдесетина метра,

няколко пъти изстреля абордажна котва, за да се привърже към странно-то космическо тяло, но напразно. Слойт хондрид покриваше особено твърда материя, беше тънък, ронеше се. Тогава Дан закачи котвата на единия си крайник и надяна за пръв път раничен двигател.

Двайсеткилометровото тяло прие невъзмутимо триметровата акула-чук. Навярно не я и усети, когато тя запълзя по него в търсене къде да забие абордажната котва. Астероидът все пак беше обстрелван от малки метеорити, та тук и там под изронения хондрид имаше достатъчно устойчиви ръбести ямки, за да задържат клиновете на една котва. С поедър свой събрат обаче не бе се срещал. В посоката, от която бе се появил, на милиони километри нищо не отблъскваше радарните вълни.

След като закрепил яко котвата, Дан пусна на минимален импулс раничния двигател и като забавяше полета си с два от своите двигателни крайници, тръгна да обхожда двайсеткилометровия камък, търсейки по него отвор или място, където сондата по-лесно, а и по-безопасно да откърти за изследване парче от материята под хондрида. Явно тя не беше нито от чисто желязо, нито никелово-желязна, както множеството астероиди в пояса между Марс и Юпитер.

Дан измери средната му плътност, за да отгатне по нея вътрешния му състав, откри доста иридий и с всяко ново изследване астероидът все повече се отдалечаваше от познатата картина на астероидите. И на грамаден метеорит не приличаше, а най-малкото пък на комета. Някаква слаба радиация идеше не от плътните му слоеве, а някъде извътре, където имаше кухни с неустановимо съдържание. Локализира ги на две места: в предната, по-малка част и в тумбестата задна част. Но не посмя да проникне в тях с радиосондите, бойки се да не разруши нещо там. Иначе извърши всички предписани за такива случаи изследвания, засне го квадрант по квадрант, отбеляза местоположението на кухините в него и заедно с инфрачервените снимки изпрати всичко на Земята. След което се залепи като гущер точно над предната кухня и се остави астероидът да го носи по неведомия си път. Както бе и предположил, той минаваше точно между Плутон и неговата луна-двойник, но не се оставяше да бъде привлечен нито от едната, нито от другата. Изглежда началният му импулс на движение бе достатъчно силен или пък в него имаше скрит двигател, който го държеше в трасето. Но ако идеше от някоя от планетите около Девица-70, сигурно са му потрябвали поне три века да дойде дотук. И още толкова – за да обиколи слънчевата система по външната ѝ граница, та да се върне пак при своята търпелива майчица. Нито какъвто и да е начален импулс, нито непознат двигател можеха да

издържат на такъв път без отклонения от гравитациите на срещаните звезди и планети.

Отговорът от Земята го застигна, когато отново бе използвал отредения му за почивка с електросън час, и тъкмо когато фантомната болка бе го размазала върху коравата повърхност на астероида.

– Дан – караха му се, доколкото радиовълните позволяваха да му се карат от такова разстояние. – Ти си пратен да изследваш Плутон, не някакви астероиди. Нагледали сме се на всякакви. Пусни го да си върви, а ти най-после се заеми с Плутон! Следващото ти обаждане ще чакаме оттам!

Предаването му попречи да чуе внезапния „шепот“ на кухината под него, замлъкнал така неочаквано, както бе се и появил. Заповедното нареждане от Земята сякаш прокънтя под безкрайния свод, където и Млечният път с милиардите звезди в него не представляваше повече от едно петно като Магелановия облак или Андромеда. Мозъкът Дан се усети пронизващо обиден, че някаква си невзрачна планетка се осмеляваше да го командва, него, господаря на космическите дълбини, притежаващ способности, каквито никой жител на Земята не бе притежавал. Ще вземе да им прати астероида да взриви тая оглупяла в самонадеяността си Земя! Достатъчно бе да закрепят в долния му край няколко ракети, които да коригират и ускорят движението му в посока към Земята! Как ли щеше да я изплаши! Дори да я улучеше, полезно щеше да е за еволюцията! Както измирането на гигантските гущери. А на Луната и на Марс и по извънземните станции щяха да останат достатъчно хора, които да народят по-разумно човечество. Да, един двайсеткилометров астероид можеше да свърши добра работа!

Долният край на лениво въртящото се космическо тяло се оказа с по-дебел хондриден слой и след няколко часа труд Дан успя да издълбае с ръчната сонда в него три дупки за ракетите. Закрепи ги как да е – в условията на безтегловност и при скоростта на астероида ракетите щяха да надвият първоначалния му импулс или мощта на евентуален вътрешен двигател. После възложи на компютрите си да изчислят с колко градуса трябваше да бъде отклонен, за да се отправи към Земята. Но с това и яростта му се уталожи.

Дан прелетя с раничния двигател над астероида и легна повторно точно над кухината, която тъкмо бе започнала отново нещо да „нашепва“. То приличаше едновременно на радиовълна, на твърдо рентгеново излъчване и на телепатичен импулс, така че този път мозъкът Дан го възприе не само с гънките си, а и с уредите в киборговото си

тяло. Локаторът в едната му „ръка“ долавяше от време на време някакво размърдване под себе си, сякаш стетоскоп се ослушваше в гърдите на човек, чието сърце се кани всеки миг да спре.

И то спря. Дан се притисна към камъка, но с нищо не улови повече каквито и да е излъчвания. И дълго чака така, загледан с цялата броеница на фасетните си очи в посоката, откъдето идеше необикновеният астероид. Тя бе обкована от безмълвните, нетрепкащи дори бели, синкави и жълтеникави топчици на звездите, безразборно пръснати по кадифено меката чернота на пространството. Някъде те се събираха на звездни купове, другаде по-едрите и по-ярки едва-едва прозираха през облаците космически прах. Мъглявината Конска глава приличаше от тук още повече на конска глава с по-силно развята грива, а близките галактики бяха все елиптични по форма. От тях изскачаха навън спирални ръкави, така че човек би могъл да ги приеме за по-стари образования от самите галактики. А многократно по-малките, неправилни по форма звездни светове изглеждаха откъснали се от по-древни формации.

По-интересна си оставаше все пак Андромеда, най-близката галактика. Тя притежаваше неколкократно по-голямо ядро от Млечния път, но в него едрите звезди бяха червеникави, докато гигантските синьо-бели, извънредно горещи звезди се намираха в спиралните ѝ ръкави. Като сравняваше спектрите на ядрото на Андромеда с ядрата на другите галактики около нея, Дан отбеляза, че всички те принадлежаха към спектралния клас К. Средната им светлинност, получавана от повърхността на звездите в тях, беше по-слаба и по-студена от нашето слънце. Докато спектрите на спиралните ръкави на Андромеда и някои други галактики излъчваха повече горещина от своята повърхност и очевидно клонеха към спектралния клас Ф, към който се числеше и Слънцето. По-задълбочените изследвания подсказваха още, че тъкмо в спиралните ръкави, където звездите бяха по-разредени, по-разнообразни по големина и спектрален клас, се намираха и повече планети, годни да родят живот. В космически мащаб обаче тези ръкави имаха по-къс период на живот и налагаха впечатлението, че са временни явления и галактиките са склонни да ги загубват, стремейки се към чисти елиптични форми.

Дан лежеше в очакване да чуе отново „сърцето“ на астероида, убеден, че излъчването е в установим интервал. Бе мобилизирал всичките си сетива и наблюдаваше светещата пъстрота около себе си. Сигурно е и много красива, мислеше си той, но го предполагаше умозрително, защото естетическото му чувство в своя съзерцателен вид бе също изгоряло в крематориума, а Златното сечение, което толкова го развълнува, бе

открил при задължителните математически изследвания. Случайно ли бе то заложено в този астероид? Компютрите не съдържаха в паметта си данни за друг такъв звезден камък. Имаше ли го на тая Девица-70, или прекалено лекомислено бе решил, че тя е пратила астероида към слънчевата система с надеждата да открие там мислещи същества...

Излъчването под него отново започна и сега, когато го възприе с цялата си готовност, то определено му се стори на непознат език, но език! Притежаваше ритъм, имаше периодични повторения в съгъстването на сигналите, приличаше на, макар и беззвучна, непозната мелодия. Дан я попи в себе си, за да се опита да я разгадае, предварително усещайки, че не ще стигнат всичките умения на компютрите му за това. Те не малко от езици разбираха. Затова пригответи и добро копие на записа за Земята, където трябваше да се съберат най-добрите лингвисти и дешифровчици, за да докажат на всички, че този астероид е пратеник, а не случаен отломък. Може би в самия него имаше разум или пък се обаждаше запис-призив за контакт, но във всички случаи се доказваше нещо, което отдавна разочарованите в очакванията си учени вече не допускаха: в тази тяхна галактика, значително по-малка от Андромеда, имаше и другаде разум. Може би разбирателството с него за дълго щеше да си остане невъзможно, но по-важното бе, че той също е дорасъл до самотата на земния разум, че също търси смисъла на своето съществуване и себеподобните си, за да се самоопредели. Защото, когато едно нещо е еднократно, то не може да бъде истински изучено. Затова, изглежда, е най-разпространеният закон в цялата позната Вселена...

Дан изчака загадъчният шепот под него да замлъкне и отлетя към космолета да даде нова задача на компютрите. Астероидът не биваше да улучва Земята, а да влезе в близка орбита около нея, за да бъде уловен от някоя от големите извънземни станции.

Той бе се отдалечил от Плутон, но с ракетния импулс, който щеше да удесетори неговата скорост, щеше сравнително бързо да стигне край Земята. Докато бордовите компютри пресмятаха новото му тресе, Дан отлетя повторно в долната му част, бързо откри кухнята и там легна върху нея и полежа много часове, докато усети като гъдел едно по-различно от предишното проникване на някакво лъчение в себе си. То продължи да се усилва, докато стигна до някакъв връх, после се раздвои, примеси се с рентгенови и алфа-лъчения, след което изведнъж отново изчезна. Но Дан вече бе записал всичко.

## 5.

– Госпожо, аз съществувам – каза Дан със своя изключително мелодичен глас, който бе си синтезирал, а Вселената трябваше да му отговори също с думите на Крейн: „Възможно е, но това с нищо не ме задължава към теб.“ Вселената обаче не му отговори, тя изобщо не бе го чула.

Дан гледаше с всичките си очи към астероида, който неосъзнато бе кръстил „Девица“ по името на звездата, откъдето предполагаше да идва. Астероидът, заприличал му първоначално на необелен фъстък, сега му говореше с фигурата на Рут. Но нали и човешкото тяло бе оформено по закона на Златното сечение!

То като че ли му даде и куража да произнесе повторно думите на Крейн:

– Госпожо, аз съществувам...

Вселената пак не му отговори, но самочувствието, че не е сам сред нея и че притежава силите и уменията да се вмести в нейния порядък, го изпълваше с нови желания за действие. Може би само бе си го въобразил, но дори в краткотрайния си сън видя астероида Девица като обвивка на мозък, като небесно тяло, в което е вграден мозък, тръгнал да търси из Галактиката себеподобни. Сигурно затова бе се и насочил към Слънчевата система, чиито излъчвания му говорят за съществуване там на цивилизация. А минаваше само по външната ѝ граница, за да даде време на човечеството да дорасте за контакти с по-висш разум.

С усилията на лазерния резач киборгът все пак бе смогнал да откърти парченце от извънредно твърдата сплав, която ограждаше под хондрида онова, дето сигиз-тогиз се обаждаше с неразбираемия си говор. Химическият анализ в лабораторията на космолета обаче вдигна ръце пред сплавта от познати иначе метали и минерали, но в непознати връзки.

Зад тази сплав все така на равни времеви интервали бликваше онази лъчева мешавица, сред която покрай рентгеновите и другите твърди лъчения все по-определено се долавяше и онова, дето му се струваше да е мисловен импулс. Разбираем като че ли и неразбираем, подобно на мисъл, за която само си сигурен, че е мисъл, без обаче да я разбираш. Такъв бе и резултатът, когато се втурна с всичките си нови сетива там, където „Нищото не съществува“. Видя се частица като всички частици, еднакво необясними в своето съществуване и своя смисъл. Еднакво устремени неизвестно накъде в хаоса.



Зов за помощ ли беше или безнадеждно промълвяна от време на време надежда? Мисъл, кой знае кога и от кого пратена да се рее из Галактиката? Разум ли бе това, целенасочено търсещ себеподобни тъкмо в този край на Млечния път, или просто автоматичен фар, разнасящ из Галактиката вестта, че там някъде съществува и битува Разум? Или може би някаква причудлива игра на тая Вселена, родила покрай другото и без дори да забележи една самотна мисъл?

Дан не посмя да прави повече опити. Съзнаваше, че това не е по силите на един човешки мозък, па бил той и мозъкът на Даниел Димих, подпомаган от нечовешки суперсетива и компютри. Само цялото човечество, презряното от него човечество, имаше право да се среща с извънземния разум, защото той на целокупното човечество е пратен да говори. Затова, колкото и да не му се разделяше с тайнствената Девица, щом бордовите компютри изработиха новото ѝ трасе, откачи космолета от нея, отдалечи го и дистанционно запали ракетите. А стрелналата се сякаш с възпламенено желание Девица озари големия екран с разкошна розова надежда.

Дан почака да се стопят окончателно огънчетата на ракетите в мъглата чернота на междупланетните пространства и прати подробно съобщение на Земята. В него настояваше, освен всичко друго, да се съберат и телепати, та дружно да разгадаят посланието на Девица. Завършваше с уверението, че отново се заема с мрачното царство на Плутон, където ще очаква поредното съобщение от Земята.

Плутон всъщност беше двойна планета по подобие на двойката Земя-Луна. Напразно бе назовал най-близката до нея планета самостоятелна. Тя се въртеше около Плутон на почти същото разстояние, разликата в големината им не беше голяма, но луната-двойник се оказа с поплътна маса от Плутон. Метеоритите, изглежда, твърде рядко я навестяваха, имаше спокойно метално ядро и Дан реши на своя глава там да построи наблюдателната станция. Преди това обаче прецизно измери онези параметри на двойката планети, които отдалеч бе невъзможно да се установят точно, като средната ефективна температура, средната им плътност, масата им, екваториалните радиуси и наклона към еклиптиката. Изобщо подложи всичко на уточнения, които да коригират планетните справочници и енциклопедии. След това отдели множество планетни часа, за да избере най-подходящото място за станция.

В Института за изучаване на външните планети неохотно приеха самоволното установяване на станцията на Плутоновата луна. И след като го разпитаха дали всичко при него е наред, няма ли някакви

отклонения в работата на компютрите, наистина ли са верни новите данни за планетите, накрая зададоха въпроса защо изобщо им праща тоя астероид. Дори не бил установил дали съдържа полезни минерали и метали! Много се надяват да не си прави шега с тях, защото им се виждат съмнителни твърденията, че астероидът имал и телепатични излъчвания. Един киборг, колкото и да е свършен, не може да бъде приемател на телепатични импулси, машина е все пак. Ще го приемат, разбира се, но им се струва твърде наивно твърдението, че в него бил скрит разум. Големи астероиди с твърди и меки лъчения имало в Слънчевата система колкото си щеш...

Завършваха със съобщението, че екипажът на станцията вече се комплектувал на състезателен принцип. Щял да отлети с неговия космолет, щом той се завърнел на Земята с подробни данни за новопостроена станция.

Дан сглоби двата робота, които бързо и сръчно разтовариха космолета. Накара ги да направят със земекопа огромен и дълбок изкоп в каменната твърд на още безименната луна. Покриха го с устойчив на малки метеори дебел, прозрачен купол. През него звездите свободно занадничаха в помещенията, оформени още при самото им изкопаване. След което се зае с вътрешното обзавеждане, както бяха го учили на Луната. Забравил презрението си към затъналото в охолство оглупяло човечество, Дан стана многократно по-грижлив, изпълнил се неочаквано с добри чувства към онези, които щяха да пребивават тук. Да, тук щяха да работят жители на Слънчевата система, не онези, които не си мърдаха задника от холовизора. Чак до тука, на четиридесет астрономически единици от Земята щеше да лежи вече границата на ноосферата, сферата на разума!

От гледна точка на безразличната Вселена, която с нищо не се чувстваше задължена към човека, това пак си беше една човешка измислица: ноосфера! След като човекът участвал в създаването на биосферата на своята планета, сега бил се заел да разширява и нейната ноосфера! Е, хубаво! Нали трябваше да си търси занимания, да си поставя цели, да си съчинява и някакъв смисъл за своето съществуване! Защото иначе около него трилиони звезди и планети прекрасно си поминуваха и без всякакви ноосфери...

Иронизираше, но не усещаше в себе си предишната злоба. В подобни разсъждения по-скоро го умиляваха тъкмо мравешките усилия на човечеството да намери оправдание за грандиозната безсмислица, наречена Вселена. Защото от тук още по-добре се виждаше колко лишен от

всякакъв човешки смисъл е целият този хаос, който човешката ноосфера напразно се опитваше да слепи в нещо разбираемо. Мъчеше се човекът, като грешен дявол се мъчеше, да подреди някакъв красив и убедителен пъзел от нейните безмерно гигантски тела и образувания, и от нейните не по-малко неизброими кванти, потоци неутрино, кварки, рентгенови, алфа, бета и какви ли не лъчения, които се омешваха пред изкуствените му сетива в плътна, светлива каша.

На хората, решили да разширяват земната ноосфера, все пак трябваше да бъде приятно да пребивават на тази станция и Дан мобилизира всичкото си усърдие да я направи хубава, защото нали тук хората щяха да дочакат срещата си с онези, които бяха им изпратили своята чудесна Девица!

## 6.

Едва като провери неколkokратно автоматите за вода и въздух, Дан херметизира цялата постройка и я покри срещу космическия прах, защото не се знаеше кога ще дойдат бъдещите ѝ обитатели. После се оттегли в космолета, където все пак бе по-защитен, излетя в ниска орбита около луната на Плутон и си позволи отреденото му за почивка време чрез електросън. Чувстваше се доволен от свършената работа, не се усещаше вече и сам сред звездния безброй.

Съновидението обаче го връхлетя в образа на триглавото куче Цербер. Бе си помислил, че името на митологичното куче-пазач на подземното царство никак не е подходящо за луната на Плутон, а ето че в съня му то не само го гонеше, знало свирепо с трите си глави, а очевидно искаше и да го изяде. Захвърлил оръжието, Дан бягаше с всички сили, но трагично усещаше, че не се помръдва от мястото си, докато във врата му вече дишаха трите огнени муцуни на звяра и всеки миг се канеха да го захапят.

Бягаше по повърхността на някакъв астероид, който странно приличаше на огромно женско тяло, висящо над непрозрачна тъма. Хондридът под краката му се ронеше като пясък и Дан падаше от време на време, продължаваше смътно изплашен да пълзи на четири крака, а хондридът под него бе се превърнал в хлъзгава човешка кожа, по която още по-бавно се напредваше, защото насреща му ту се извисяваха като планински върхове женски гърди, ту зейваха космати кратери. Беше ужасяваща тъмница наоколо и светеше като че ли само тялото под него, а наоколо

кънтеше от пълтенето на зверските глави и от смеха на звездите.

Над безсилието му ли се смееха? Подигравката им беше жестоко безсърдечна, защото когато погледна под себе си, Дан не видя ни ръце, ни крака. И разтърсен от смеха им, хлътна в поредния кратер. Не, не беше и кратер, а тъмна дупка между две гигантски бедра, чиито хълбоци се губеха в безкрая, та не се виждаше кому принадлежат. Дан отново се заизмъква по обраслата стена на дупката, осъзна повторно, че нямаше ръце и крака, и полетя обратно в бездната, но от гърдите му тъй и не падна някаква, впила се в него машинка, не по-голяма от котка. Тя очевидно изследваше цялото му триметрово тяло на киборг, защото бавно се придвижваше по него. Припълзя до разперената му чукообразно глава, замърка, както мъркат котките, когато им е добре. Мозъкът Дан като че ли се разтрепера от радост, че чуждоземният разум най-после е надущил нещо себеподобно в тази акула-киборг, и се развика щастливо:

– Аз съм човек! Среща се и такава разновидност на разума в тази галактика и тя се съдържа в главите на хората. Главите на хората иначе изглеждат другояче, защото с нормалните си глави те не биха могли да дойдат дотук, но аз съм разум, повярвай ми...

Въпреки уверенията му, малкият автомат измъкна от себе си една сонда, приличаща на свредел, и я заби право в средата на разперената му глава, мислейки си навярно, че оттам идат неговите думи. Дан изрева от болката, чу мелодичния си стон и вече окончателно се събуди.

Фантомната болка – сякаш с удвоени спазми – обаче го зарадва. Приличаше на избавление от непознатото и от безсилието пред него, приличаше още на позната връзка с едно далечно човечество, към което все пак принадлежеше. Това човечество бе му създадо космолет, за да го разнася из пространствата на мрака, бе му създадо тяло, което издържаше на ледовете и на огньовете на Космоса. Беше човечество, което умееше вече да опазва своя разум и да му придава пробивност в далечните загадки.

Но дали в този момент хората не забиваха също така безогледно своите сонди в Девицата? Дали не я измъчваха, както в съня му непознатият апарат? Не, дори да не бяха повярвали на думите му, изследователите на Земята щяха да бъдат извънредно предпазливи при постепенното разкриване на онова, което отвътре бълваше толкова разнообразни лъчи! Каквото и да си казваше обаче за успокоение, тревогата в него продължаваше да трепти като силно дръпната струна, бръмчеше с най-ниския си тон, глухо бучеше във всичките части на могъщото му тяло. Такава тревога досега не бе изпитвал и очевидно тя не беше отглас на

нелепите му сънища.

Според неговия ядрен часовник, точен до секундата за милиард години, Девицата сигурно вече приближаваше Земята, но още не бе прихваната от нея.

Сигналът за извънредна връзка го накара едва ли не да подскочи. Тялото му, разбира се, не бе в състояние да реагира така, но мозъкът в него сякаш наистина подскочи. Дали не бе станало нещо с детето му, с Рут?

– Дан – подхвана операторът от Института за изучаване на външните планети. – Съжالياваме, но твоята пратка не стигна до нас. От Церера, която бди за чистотата на трасето, не уловили твоите предупреждения. Изчислили, че непознатият астероид отива право към Земята и го взривили с ядрени ракети. Случаят е приключен. Очакваме спокойно да продължиш работата си. Край на предаването!

Киборгът дълго лежа неподвижен насред космолета. И не толкова съобщението като че ли го залепи там, колкото насмешливото спокойствие, с което бе изречено.

Дълго и предълго мълча всичко в него и сякаш целият бе обездвижен, докато единият от изкуствените интелекти не се обади с машинната си логика: Изследванията са доказали, че импулсите на телепатията се движат не със скоростта на светлината, а неустановимо по-бързо по още неведомите закони на парадокса АПР – Айнщайн, Поцолски, Розен. Докато на Земята научат случилото се край Церера, докато вестта за него стигне в Института за външните планети, докато там я обработят и пратят на Плутон, са необходими минимум трийсет часа. Ти обаче преживя тревогата синхронно, следователно случаят не е приключен. Онова, което е излъчвало телепатичния импулс, при взрива е изхвъркнало невредимо от астероида и сега се рее някъде между Церера и Марс...

Дан престана да го слуша, защото не бе и сигурен дали му говореше някой от изкуствените интелекти, или тези уверения ги раждаше надеждата в него. Той мигом набра кода за тревога в свръхмощния предавател на космолета и „изрева“ към всички в цялата Слънчева система:

– Идиоти! Абсолютно безотговорни идиоти! – „Изрева“, естествено, представляваше евфемизъм за ругатните към човечеството, произнасяни със синтезиран да подкупва очарователен глас. – Как можахте да унищожите единствения извънземен разум, навлизал някога в нашата планетна система! Веднага изпратете експедиции на мястото на взрива! Да има в тях непременно хора с телепатични способности, за да търсят нещо оцеляло! А при такива идиоти като вас аз никога няма да се върна!

Тръгвам по орбитата на Девица да видя кой и откъде я е изпратил. Така че, направете си друг космолет, щом искате да има хора на Плутон, станцията за тях е готова на спътника му. Притежавате изчислената от мен орбита на астероида. Значи знаете къде би ме настигнало ваше предаване, макар аз да не желая повече разговор с вас!

Беше толкова гневен, че забрави задължителния завършек „край на предаването“!

## 7.

После пресметна с помощта на изкуствените интелекти рисковете, които го очакваха. Енергетичните запаси на космолета не бяха неограничени. Макар и изчислени за столетия, вътрешните ресурси, които поддържаха със свежа кръв мозъка Дан, също не бяха неограничени, дюзината различни двигатели също щяха да свършат някаква работа... И все пак всичко това бе смехотворно малко в сравнение с разстоянията в това непосилно за човека време-пространство, където бе се разположила Госпожа Вселената. Защо тогава да ѝ се сърдим, че не се интересувала от него...

Престанал да откликва повече на повикванията от Земята, опитващи се да го спрат, той мърмореше заканите си към нея на себе си, като с тях се и окуражаваше:

– Трябваше още да ви кажа, че аз съм разумът на Земята, в най-чистата му форма, но вие, глупаци такива! И никакво право нямате да ми заповядвате, нито да искате от мен да ви слугувам! Някъде по обратната орбита на Девица ни чака един по-умен разум и той ще намери начин да се разбере с нас. Знаем, на човечеството винаги късно му е идвал акъла. Важното е, че вече не съм сам...

Щеше да отиде колкото се може по-близо до планетите на Девица-70, дори с риска да не е в състояние да се върне, и непрекъснато да ги обстрелва с всички сигнали, с каквито човечеството разполага. Ще се опита да им извести, че са срещнали техния пратеник. Ще ги облива с радостта на човечеството, че е открило себеподобен разум сравнително близо до своето Слънце...

Може ли радостта да се изрази в математически формули?

Предстояха му много и много години за размисъл върху това, стига надеждата да не го изоставеше. А тя като че ли бе изпълнила цялото му кибернетично тяло. То все така не бе способно да се вълнува по

човешки, вършеше си с автоматична точност работата и все пак в него имаше сякаш нещо ново и то, изглежда, се казваше надежда.

Възможна ли бе надеждата в един киборг?

Автопилотът на космолета му вече го водеше към максимална скорост. А затвореният в него мозък, наречен Дан, с помощта на изкуствените интелекти около себе си, постепенно спираше да се вълнува. Вече бе го помислил и го знаеше: през идните десетилетия много и много пъти щеше да сънува Земята. Щеше да вие безгласо от фантомната болка по изгореното си земно тяло и тази болка ще е единственото, което още ще го свързва с родилата го далечна планета.

От време на време го притискаше до смазване ускоряващият импулс на двигателите, но той траеше не повече от няколко секунди. Иначе мислите му се движеха вече неотклонно и безстрастно като далечните светила. И само сегиз-тогиз си позволяваха веселата закана: „Ида! Чакайте ме! Пригответе най-празничното посрещане в Галактиката!...“

Разбира се, не това съобщаваха неговите радары във всички посоки на Млечния път. Заканата кълтеше само в мозъка Дан и като импулсите на космолитните двигатели засилваше увереността му, че вече не е сам в мрачното безмълвие. Тази увереност го и накара внезапно да разбуди още веднъж вълната на Института за изучаване на външните планети.

Думите му пристигнаха там след месец, когато сътрудниците му бяха престанали да се тюхкат за скъпата апаратура и вече опитваха да си върнат поне част от парите, като докажат, че Институтът за авангардни компютърни технологии им е продал ненадежден киборг.

– Синко! – Това можеше да бъде и обръщение на своенравния киборг към оператора, и доказателство за полудяването на прескъпата машина, затова го записаха грижливо. – Кажи им там да не ме ругаят напразно, а да не престават с усилията си да измъкнат Земята от нейната самота! И още им кажи, синко, че човешкото достойнство се губи, когато бъде впрягано за неподходящи цели. Пътят на разума във Вселената, синко, винаги е отправен към себеподобните. Само общите чувства и общите мисли могат да слепят в разумен порядък хаоса. Дано се срещнем някога и някъде, синко! Отвъд надеждата е само смъртта.

В Института за външния планетен пояс и не подозираха, че киборгът им отправя тези думи към своя невидян син, което май беше последното недоразумение между тях. А сбъркалият адресата в трескавото си усърдие Дан бе се сетил внезапно, че излезлият от неговата семка човек сигурно един ден ще се пита, защо баща му не му е оставил ни дума за сбогом. Този бъдещ човек се сливаше с онази биомаса, назоваваща себе

си човечество, която Дан презираше, но от милиардите километри разстояние се виждаше как в нея тук и там пулсират топки мозъчна каша, като неговата. По подобие на електронните звезди, неуморно пулсираше сред баналните си или мъртви свои посестрими.

И сякаш да избяга и от своята галактика, Дан се прехвърли в другата, в третата Вселена. Там засега само той от хората можеше да преби-вава, но този път я видя по съвсем различен начин. Нима тези негови могъщи и уж не поддаващи се на измама сетива все пак се влияеха от човешкото зад тях? Този път мозъкът Даниел Димих, който цял живот бе работил със скучните за другите цифри и формули, видя Вселената като пъстра и вибрираща от веселие електронна мрежа, в която уловени-те от нея частици неспирно играеха, а той самият, съставен от същите частици, играеше весело и безгрижно заедно с цялата Вселена.

Дали и онзи разум край Девица-70 я виждаше по същия начин? На-истина ли истинското слепване на нещата във Вселената настъпваше, когато се появеше надеждата? Тогава ли тя ставаше така одухотворена и доброжелателна към човека? И само човекът ли или разумът изобщо я превръщаше в единен емоционален свят, в който имаше място и за ки-борги, разбира се, макар и не като участници в постоянното й лудешки забавно представление, а като зрители в някоя мъничка, странична ложа?

Кълбото добри и весели частици, каквито представляваше мозъкът Дан, като че ли бе си запазило способността да си задава въпроси или си я възвръщаше на излизане от Вселената, в която „Нищото не съществу-ваше“. Той хлътна в краткотрайния си сън, който също излезе весел, ма-кар да завършваше с вече привичната фантомна болка. Този път и тя ка-то че ли бе по-кратка, внушаваше усещането, че му е жизненонеобходи-ма, затова непременно трябва да я отнесе със себе си чак при Девица-70.

Легнал като дебнешо влечуго, вперил броеницата на множеството си очи в големия екран на космолета, Дан вече бе навлязъл в десетиле-тията, към които се носеше. Ако бяха успели да съхранят способността му да се усмихва, сигурно щеше и да се усмихне като доволен от себе си човек. Колко му е да почака няколко десетилетия! Та човечеството чака-ше своето самоопределение много хилядолетия!

На големия екран звездата Девица-70 изглеждаше все така непости-жимо далеч въпреки нарастващото ускорение на космолета. Но като че ли му говореше вече на съвсем друг език. Оставаше му само да се научи и да го разбира.



## КРАЙ

© 1996 Любен Дилов

Сканиране, разпознаване и редакция: Mandor, 2008

**Издание:**

ИК „Бард“, 2002

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/9227>]